Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ NA LATA 2016 – 2022

Lokalna Grupa Działania
Partnerstwo 5 Gmin

DLA OBSZARU GMIN:
CZARNA, DĘBICA, IWIERZYCE, ROPCZYCE i SĘDZISZÓW MAŁOPOLSKI

Spis treści:

I. CHARAKTERYSTYKA LGD ... 3

II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR ... 11

III. DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI ... 14

IV. ANALIZA SWOT ... 29

V. CELE I WSKAŹNIKI ... 33

VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU ... 51

VII. PLAN DZIAŁANIA ... 52

VIII. BUDŻET LSR ... 52

IX. PLAN KOMUNIKACJI ... 53

X. ZINTEGROWANIE ... 55

XI. MONITORING I EWALUACJA ... 59

XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO ... 61

XIII. ZAŁĄCZNIKI ... 63

Załącznik nr 1 ... 63

Procedura aktualizacji LSR ... 63

Załącznik nr 2 ... 64

Procedury dokonywania monitoringu i ewaluacji ... 64

Załącznik nr 3 ... 67

Plan działania ... 67

Załącznik nr 4 ... 72

Budżet LSR ... 72

Załącznik nr 5 ... 72

Plan komunikacji ... 72

I. CHARAKTERYSTYKA LGD

1. Forma prawna i nazwa stowarzyszenia

Nazwa LGD: Lokalna Grupa Działania Partnerstwo 5 Gmin

Data rejestracji w Sądzie Rejestrowym: 23 maj 2006 roku

KRS: 0000257574, **NIP**: 8181632497, **REGON**: 180133916

Forma prawna: stowarzyszenie specjalne - działa w szczególności na podstawie przepisów ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2015 poz. 1393 z późn. zm.), ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. z 2013 r. poz. 173 z późn. zm.), ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. z 2015 r., poz. 349), ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. 2015 r., poz. 378).

2. Obszar LGD

W skład obszaru LGD Partnerstwo 5 Gmin wchodzi 5 gmin: dwie miejsko-wiejskie (Ropczyce i Sędziszów Młp.) i trzy wiejskie (Dębica, Czarna i Iwierzyce).

Ich zasięg administracyjny obejmuje dwa miasta: Ropczyce i Sędziszów Młp. oraz następujące sołectwa:

w gminie Czarna:

Borowa, Chotowa, Czarna, Głowaczowa, Golemki, Grabiny, Jaźwiny, Podlesie, Przyborów, Przeryty Bór, Róża, Stara Jastrząbka, Stary Jawornik, Żdzary.

w gminie Dębica:

Braciejowa, Brzeźnica, Brzeźnica-Wola, Głobikowa, Gumniska, Kędzierz, Kochanówka, Kozłów, Latoszyn, Nagawczyna, Paszczyna, Podgrodzie, Pustków, Pustków Krownice, Pustków - Osiedle, Pustynia, Stasiówka, Stobierna, Zawada.

w gminie Iwierzyce:

Iwierzyce, Sielec, Olchowa, Nockowa, Będzienica, Wiśniowa, Bystrzyca, Olimpów, Wiercany.

w gminie Ropczyce:

Brzezówka, Gnojnica Dolna, Gnojnica Wola, Lubzina, Łączki Kucharskie, Niedźwiada, Mała, Okonin.

w gminie Sędziszów Młp:

Będziemyśl, Boreczek, Borek Wielki, Czarna Sędziszowska, Cierpisz, Góra Ropczycka, Kawęczyn Sędziszowski, Klęczany, Krzywa, Ruda, Szkodna, Wolica Ługowa, Wolica Piaskowa, Zagorzyce Dolne, Zagorzyce Górne.

Tabela. Podstawowe informacje dotyczące gmin

Nazwa gminy	Typ gminy	Powierzchnia /km²/	Ludność	Liczba sołectw
Czarna	*wiejska*	148	12 849	14
Dębica	*wiejska*	138	25 197	19
Iwierzyce	*wiejska*	66	7 628	9
Ropczyce	*miejsko-wiejska*	139	26 973	8
Sędziszów Młp.	*miejsko-wiejska*	154	23 387	15
	RAZEM	**645**	**96 034**	**65**

Źródło: GUS stan na 31.12.2013 r.

Rys. Mapka gmin wchodzących w skład LGD Partnerstwo 5 Gmin

Spójność obszaru i jego uwarunkowania geograficzne

Obszar LGD Partnerstwo 5 Gmin położony jest w południowo-wschodniej Polsce, w zachodniej części województwa podkarpackiego, w odległości około 22-60 km od Rzeszowa stolicy województwa. Region usytuowany jest na pograniczu dwóch jednostek fizyczno-geograficznych: Pogórza Karpackiego i Kotliny Sandomierskiej. W całości leży na terenie województwa podkarpackiego w dwóch powiatach: ropczycko sędziszowskim i dębickim.

Od północy obszar graniczy z powiatami mieleckim i kolbuszowskim, od wschodu z rzeszowskim, od południa strzyżowskim, zaś od zachodu z tarnowskim. Wszystkie gminy LGD Partnerstwo 5 Gmin są ze sobą spójne terytorialnie i zajmują łącznie 645 km².

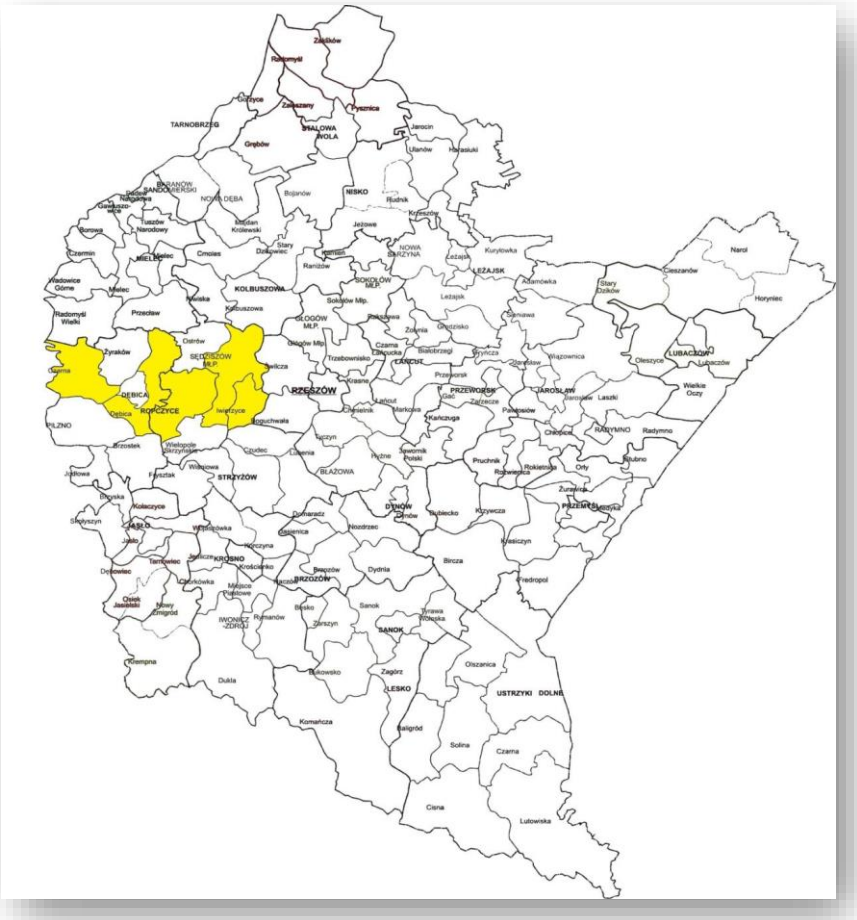

Rys. Położenie geograficzne LGD Partnerstwo 5 Gmin w woj. podkarpackim

3. Potencjał LGD

Opis sposobu powstania LGD

Pierwsze pomysły utworzenia LGD pojawiły się na początku 2006 r. Grupa pomysłodawców składająca się z przedstawicieli organizacji pozarządowych, samorządów oraz przedsiębiorców doszła do wniosku, że utworzenie na tym terenie Lokalnej Grupy Działania pozwoli efektywniej wykorzystać zasoby krajobrazowe, kulturowe i historyczne regionu. LGD z założenia miała skupiać liderów miejscowych społeczności i stać się „kuźnią" pomysłów i dobrych praktyk umożliwiających zrównoważony rozwój całego regionu. Początkowo wsparcia procesowi tworzenia nowej LGD udzieliły trzy gminy Ropczyce, Sędziszów Młp. i Iwierzyce. Powstała w ten sposób grupa inicjatywna złożona z przedstawicieli trzech gmin wywodzących się z sektorów publicznego, społecznego i gospodarczego, która przystąpiła do prac nad utworzeniem Lokalnej Grupy Działania. Podjęto działania mające na celu rozpropagowanie idei tworzenia nowego partnerstwa. Efektem tych prac było pozyskanie nowych partnerów, wśród których znaleźli się między innymi przedstawiciele gminy Czarna.

7 kwietnia 2006 r. w Ropczycach zwołane zostało zebranie założycielskie LGD. Na spotkaniu uznano, że najkorzystniejszą formą prawną funkcjonowania LGD będzie – stowarzyszenie. Podjęto uchwałę o utworzeniu stowarzyszenia o nazwie *„Stowarzyszenie Rozwoju Regionów Ropczycko-Sędziszowskiego i Dębickiego",* przyjęto statut stowarzyszenia i wyłoniono sześcioosobowy zarząd. Na siedzibę LGD przyjęto miasto Ropczyce. Pod listą założycielską Stowarzyszenia podpisało się 17 osób z powiatu ropczycko – sędziszowskiego i dębickiego. Stowarzyszenie było partnerstwem trójsektorowym, zrzeszającym przedstawicieli sektorów publicznego, społecznego i gospodarczego. W dalszym okresie przystąpiono do prac nad przygotowaniem Zintegrowanej Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich dla obszaru gmin Ropczyce, Sędziszów Małopolski, Czarna i Iwierzyce. Intensywne prace odbywały się w grupach roboczych, które za zadanie miały wypracowanie celów strategicznych i szczegółowych opracowywanej ZSROW oraz wybór przedsięwzięć umożliwiających realizację określonych celów. Efektem tych działań była opracowana a następnie przyjęta 23 maja 2006 r. przez Walne Zebranie Członków - *Zintegrowana Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich Regionów Ropczycko-Sędziszowskiego i Dębickiego*. „Stowarzyszenie Rozwoju Regionów Ropczycko-Sędziszowskiego i Dębickiego

Doświadczenie LGD

14 czerwca 2006 r. złożono wniosek na dofinansowanie projektu *„Wzmacnianie potencjału regionów Ropczycko-Sędziszowskiego i Dębickiego poprzez realizację wspólnych przedsięwzięć społecznych, kulturowych i sportowo-rekreacyjnych"* finansowanego w ramach Pilotażowego Programu Leader+. Projekt uzyskał dofinansowanie po przyznaniu dodatkowej puli środków. Realizowany był w okresie od 1 marca 2007 r. do 7 kwietnia 2008 r. Kwota dofinansowania wynosiła 733 125,00. W tym czasie przygotowano dokumentacje techniczne na modernizację lokalnych dróg, opracowano projekty remontu niektórych budynków użyteczności publicznej, dokumentację tras widokowych, inwentaryzację zabytków, wykonano oznaczenia tablic szlaków turystycznych i miejsc zabytkowych

W ramach projektu zrealizowano imprezy promujące produkty regionalne, warsztaty i turnieje w zakresie rozwoju sportu szachowego i brydżowego, rajdy rowerowe, warsztaty florystyczne i z zakresu produktów rękodzielniczych, kursy języka angielskiego i kulinarne. Prowadzono też szereg działań na rzecz promocji regionu w tym imprezy kulturalne. Wymieniano się doświadczeniami z innymi LGD poprzez wyjazdy do partnerskich LGD w kraju i zagranicą. Wszystkie te działania doczekały się kontynuacji w kolejnym okresie programowania 2007-2013.

Równolegle z realizacją Pilotażowego Programu Leader Plus podjęto szereg działań, które w znacznym stopniu przyczyniły się do wzmocnienia trójsektorowego partnerstwa. Włączono do nich lokalnych liderów, przedstawicieli sektorów społecznego, publicznego i gospodarczego. Efektem było pozyskanie nowych członków i partnerów **takich jak koła gospodyń wiejskich, kluby sportowe, OSP, instytucje kultury, osoby fizyczne. Członkowie reprezentowali wszystkie wchodzące w skład stowarzyszenia gminy. Wśród sektora społecznego znaczące stały się organizacje pozarządowe działające na rzecz swoich lokalnych społeczności. Przystąpiło też kilka podmiotów prowadzących działalność gospodarczą. Liczba członków od 2006 zwiększyła się trzykrotnie. Łącznie w omawianym okresie w sektorze społeczno-gospodarczym było 52 członków.** W trakcie realizacji projektu z inicjatywy Zarządu nawiązane zostały kontakty z gminą Dębica, mające na celu poszerzenie partnerstwa poprzez włączenie kolejnej gminy do sektora publicznego w LGD.

W dniu 8 kwietnia 2008 r. w Ropczycach odbyło się Walne Zebranie Członków, na którym przyjęto nowych członków, powiększając równocześnie obszar działania o gminę Dębica. Przyjęty został nowy statut stowarzyszeni i zmieniono nazwę na: *Lokalna Grupa Działania Partnerstwo 5 Gmin*. Wybrany został nowy ośmioosobowy Zarząd na czele, którego stanął Prezes Robert Kuraszkiewicz.

W dalszej kolejności przystąpiono do prac nad przygotowaniem Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2009 – 2015. Efektem starań było uzyskanie dofinansowania na kolejne lata działalności Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo 5 Gmin.

Dnia 21.05.2009 r. podpisano umowę nr 6933-UM0900013/09 o warunkach i sposobie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju. Planowany budżet na realizację LSR wynosił 13 776 580,00 zł.

Limity środków na poszczególne działania zgodnie z załącznikiem nr 2 umowy:

Różnicowanie w zł	Mikroprzedsiębiorstwa w zł	Odnowa i rozwój wsi w zł	małe projekty	Projekty współpracy w zł	Aktywizacja w zł	Funkcjonowanie LGD w zł
1 079 788,00	1 079 788,00	7 557 502,00	1 080 782,00	279 255,00	1 010 117,35	2 699 465,00

LGD wybierała i finansowała projekty, których realizacja przyczyniała się do osiągnięcia następujących celów:

- Kultywowanie i zachowanie tradycji oraz ochrona dziedzictwa kulturowego
- Wzrost atrakcyjności rekreacyjno-sportowej i turystycznej regionu
- Poprawa, jakości życia na obszarach wiejskich

LGD realizowała wszystkie założenia LSR na zaplanowanym poziomie, a także zainwestowała niemal wszystkie udostępnione jej środki finansowe.

W ramach wszystkich konkursów przeprowadzonych przez LGD Partnerstwo 5 Gmin potencjalni beneficjenci złożyli 203 wnioski o przyznanie pomocy o łącznej wartości 13 738 284,27 zł. Spośród nich LGD wybrała do dofinansowania 169 wniosków, z czego zrealizowano 167 o wartości 12 779 439,48 zł. Szczegóły zawiera poniższa tabela.

Data naboru	*Nazwa działania*	*Limit naboru*	*Liczba złożonych wniosków*	*Wnioskowana kwota*	*Liczba zrealizowanych operacji*	*Kwota wniosków wybranych przez LGD*
01.12.2009-17.12.2009	*Odnowa i rozwój wsi*	3 090 000,00	8	3 089 994,85	8	3 089 994,85
04.01.2010-02.02.2010	*Małe projekty*	134 993,00	16	167 027,73	13	118 269,03
01.04.2010-30.04.2010	*Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw*	1 079 788,00	5	519 595,00	5	519 595,00
01.04.2010-30.04.2010	*Różnicowanie w kierunku działalności pozarolniczej*	1 079 788,00	6	535 400,00	6	535 400,00
14.04.2010-12.05.2010	*Odnowa i rozwój wsi*	1 650 000,00	4	1 573 683,00	4	1 573 683,00
23.11.2010-16.12.2010	*Małe projekty*	150 127,35	18	181 633,64	15	139 487,54
15.07.2011-	*Małe projekty*	163 427,01	21	305 238,25	14	185 524,49

12.08.2011						
05.09.2011-04.10.2011	*Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw*	613 638,00	2	395 500,00	2	395 500,00
05.09.2011-04.10.2011	*Różnicowanie w kierunku działalności pozarolniczej*	535 400,00	2	200 000,00	2	200 000,00
02.11.2011-23.11.2011	*Odnowa i rozwój wsi*	1 986 440,00	5	1 866 105,00	5	1 866 105,00
02.04.2012-27.04.2012	*Małe projekty*	391 762,86	28	384 037,65	28	384 037,65
23.07.2012-06.08.2012	*Odnowa i rozwój wsi*	1 800 505,00	4	1 569 170,00	4	1 569 170,00
02.01.2013-31.01.2013	*Małe projekty*	467 819,84	36	550 201,87	30	467 538,87
15.04.2013-09.05.2013	*Małe projekty*	372 000,00	31	655 662,23	15	364 746,70
12.07.2013-09.08.2013	*Odnowa i rozwój wsi*	952 000,00	3	951 995,00	3	951 995,00
17.03.2014-15.04.2014	*Małe projekty*	117 182,87	10	140 363,05	9	130 462,05
17.03.2014-15.04.2014	*Odnowa i rozwój wsi*	593 408,00	4	652 677,00	4	652 677,00
SUMA		**15 178 279,33**	**203**	**13 738 284,27**	**167**	**12 779 439,48**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM i ARiMR w Rzeszowie

W ramach realizacji projektu ogłoszono 17 konkursów, w których beneficjentami były jednostki samorządu terytorialnego, domy kultury, organizacje pozarządowe, parafie, rolnicy, przedsiębiorcy, osoby fizyczne.

Najwięcej wniosków złożono w odpowiedzi na konkursy organizowane w ramach działania *413 małe projekty* tj. operacji, które nie odpowiadają warunkom przyznania pomocy w ramach działań osi 3, najmniej na działanie *Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw. Odnowa i rozwój wsi, Różnicowanie w kierunku działalności pozarolniczej oraz Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw* były działaniami w ramach, których Rada LGD wybrała do dofinansowania 100% złożonych projektów.

Stopień wykorzystania budżetu przez wnioski wybrane do dofinansowania przez LGD i dla których została wypłacona pomoc finansowa przedstawia poniższa tabela.

	4.1/413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju				
	Operacje spełniające warunki przyznania pomocy dla działań:				Razem 4.1/413
	Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	*Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw*	*Odnowa i rozwój wsi*	*Małe projekty*	
Limit środków w zł	735 400,00	861 650,00	7 557 502,00	1 643 308,00	10 797 860,00
Poziom realizacji w zł	735 396,50	861 650,00	7 356 512,99	1 560 662,70	10 514 222,19
Poziom realizacji %	99,99%	100%	97,34%	94,97%	97,37%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UM i ARiMR w Rzeszowie

Stopień wykorzystania budżetu na poszczególne działania przez wnioski, dla których została wypłacona pomoc

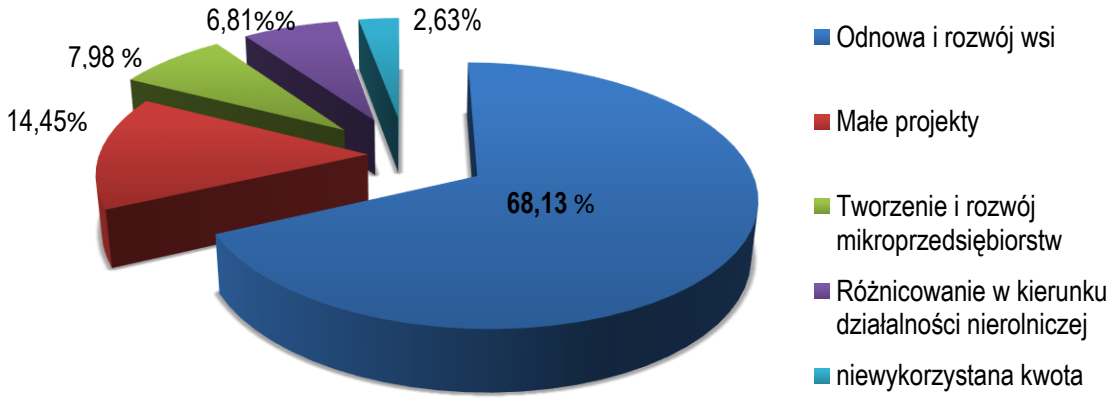

Źródło: Opracowanie własne

Lokalna Grupa Działania prowadziła ciągłą akcję doradczą świadcząc wnioskodawcom stałą pomoc z zakresu przygotowania, realizacji, monitoringu, rozliczenia i sprawozdawczości wniosków w biurze oraz poza nim. Niezwykle istotna okazała się także adekwatna pomoc przekazywana beneficjentom i odbiorcom działań LGD w postaci indywidualnego doradztwa czy szkoleń; elastyczny sposób prowadzenia zajęć edukacyjnych, a także dostosowanie ich do indywidualnych potrzeb zainteresowanych. Beneficjentami złożonych wniosków były JST, domy kultury, organizacje pozarządowe, parafie, kluby sportowe, przedsiębiorcy, rolnicy i osoby fizyczne. Łącznie zrealizowali oni 167 projektów, z których największe projekty inwestycyjne realizowano w ramach działania *Odnowa i rozwój wsi*.

Zrealizowane projekty w widoczny sposób podniosły, jakość życia mieszkańców, wpłynęły na polepszenie standardu ich życia, podniosły atrakcyjność gmin, wpłynęły na zaspokojenie potrzeb społeczno-kulturalnych mieszkańców, poprawiły, jakość ogólnodostępnej infrastruktury technicznej i sportowo-rekreacyjnej. Ogromnym zainteresowaniem cieszyły się małe projekty. Ilość złożonych w tym działaniu wniosków, które równocześnie wybrano do dofinansowania na tle innych prezentuje poniższy diagram:

Liczba wniosków wybranych przez LGD:

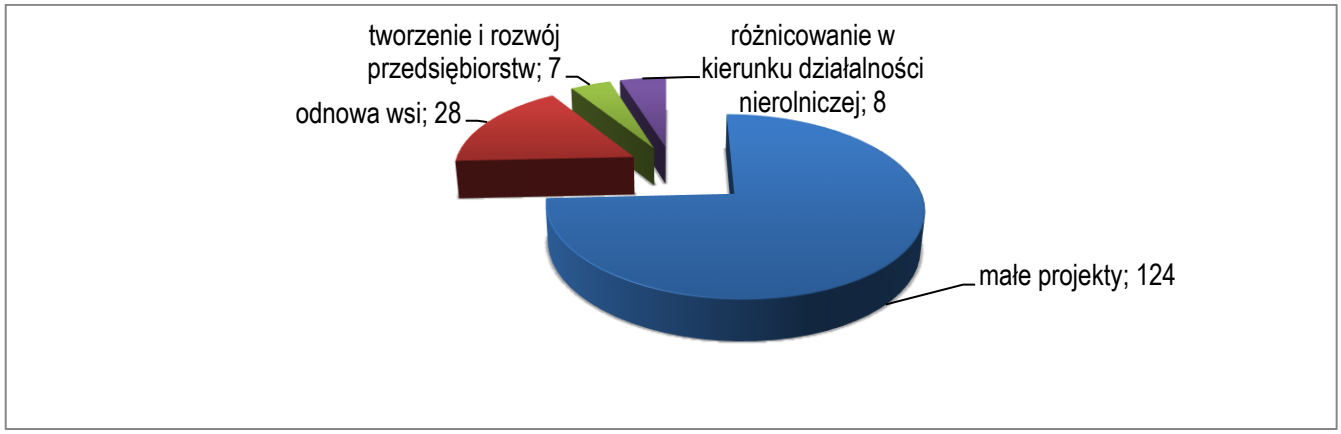

Źródło: Opracowanie własne

Lokalna Grupa Działania Partnerstwo 5 Gmin równocześnie z prowadzoną działalnością grantodawczą prowadziła szereg działań aktywizujących, promocyjnych, szkoleniowych, warsztatowych, wydawniczych. Zorganizowanych zostało blisko 200 wydarzeń promocyjnych i aktywizujących. Wszystkie wydarzenia ukierunkowane były na aktywizację środowiska lokalnego, wzmocnienie organizacji pozarządowych oraz promocję walorów lokalnych. Partnerstwo otworzyło nowe możliwości dla mieszkańców i rozwoju naszego regionu, które na przestrzeni 8 lat są widoczne w różnych sektorach.

LGD w swojej strategii przewidziała również realizację projektu międzyregionalnego. Dnia 04.08.2011 roku zostało zawarte porozumienie z Lokalną Grupą Działania „Żywiecki Raj", którego celem było zachowanie tradycji, zwyczajów oraz poprawa, jakości życia mieszkańców z obszarów partnerskich LGD. 26.01.2012 roku podpisano umowę na kwotę 264 835,00. Projekt realizowany był w ramach działania 421. Wdrażanie projektów współpracy objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 pod nazwą *Ocalić od zapomnienia – Folklor naszego regionu.* Lokalna Grupa Działania Partnerstwo 5 Gmin była koordynatorem tego projektu. Skierowany był on do mieszkańców partnerskich LGD. Zaangażowano do niego zespoły folklorystyczne, dzieci, młodzież, osoby dorosłe, które wzięły udział w warsztatach i festiwalach folklorystycznych.

Celami projektu było:

- Odtworzenie regionalnych pieśni i tańców ludowych.

- Zwiększenie zainteresowania najmłodszych mieszkańców kultura ludową.
- Promocja lokalnych pieśni, tańców ludowych, regionalnego folkloru.
- Pogłębienie wiedzy na temat kultury regionu.
- Poprawa atrakcyjności turystycznej obszaru LGD.
- Zaspokojenie potrzeb kulturalnych mieszkańców obszaru LSR.

Dnia 30.11.2012 zakończono projekt współpracy. Łącznie na przygotowanie i realizację projektu współpracy wydano kwotę 263 432,78 zł, co stanowiło 94,33 % sumy przyznanej.

Ogólnie w osi 4 programu Leader na 13 776 580 zł przyznanych środków wykorzystano 13 466 911,65zł, co stanowi 97,75% i stawia Lokalną Grupę Działania Partnerstwo 5 Gmin w czołówce w zakresie wykorzystania środków finansowych przewidzianych w budżecie LSR w województwie podkarpackim. Tak wysoki poziom wykorzystania środków był możliwy dzięki współpracy z różnymi podmiotami: organizacjami pozarządowymi, władzami samorządowymi obszaru LGD, odpowiedniemu zarządzaniu oraz doświadczonemu personelowi biura.

4. Opis struktury LGD (w tym charakterystyka członków)

Lokalna Grupa Działania Partnerstwo 5 Gmin zgodnie z zasadą trójsektorowości jest partnerstwem złożonym z sektora społecznego w tym mieszkańców obszaru, gospodarczego oraz publicznego.

Sektor publiczny reprezentuje 5 gmin, sektor gospodarczy to przedsiębiorcy prowadzący własną działalność gospodarczą, społeczny to stowarzyszenia, kluby sportowe, OSP, osoby fizyczne. Osoby prawne i gminy działają w LGD poprzez swoich przedstawicieli wyznaczonych przez swoje organizacje na mocy odpowiednich uchwał.

Członkami zwyczajnymi LGD zgodnie z przepisami prawa mogą być pełnoletnie osoby fizyczne jak też osoby prawne w tym jednostki samorządu terytorialnego, spełniające następujące wymagania:

Osoba fizyczna:

- jest obywatelem polskim, mającym pełną zdolność do czynności prawnych i niepozbawionym praw publicznych;
- akceptuje cele i sposób działania Stowarzyszenia;
- złoży deklarację członkowską.

Osoba prawna w tym jednostki samorządu terytorialnego działająca przez swojego przedstawiciela:

- akceptuje cele i sposób działania Stowarzyszenia, złożyła deklarację członkowską,

Osoby fizyczne i osoby prawne w tym jednostki samorządu terytorialnego mogą zostać też członkami wspierającymi. Stowarzyszenie po złożeniu wniosku do Zarządu Stowarzyszenia i pisemnym ustaleniu z Zarządem zasad jego wspierania.

Nabycie i stwierdzenie utraty członkostwa w Stowarzyszeniu następuje na podstawie uchwały Zarządu Stowarzyszenia (§11 statutu).

Organami stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Partnerstwo 5 Gmin są:

- Walne Zebranie Członków
- Zarząd
- Komisja Rewizyjna - organ kontroli wewnętrznej
- Rada LGD – organ podejmujący decyzje w sprawie operacji realizowanych w ramach LSR.

Zarząd, Komisję Rewizyjną LGD i Radę powołuje się zgodnie ze statutem Lokalnej Grupy Działania podczas Walnego Zebrania Członków LGD.

<u>Walne Zebranie Członków</u>

Jest najwyższą władzą stowarzyszenia. Walne Zebranie tworzą wszyscy członkowie zwyczajni stowarzyszenia. Ma za zadanie zatwierdzać najważniejsze kwestie związane z działalnością stowarzyszenia w tym uchwalanie kierunków i programu działania Stowarzyszenia, podejmowanie uchwał w sprawie zatwierdzenia i aktualizacji LSR, zatwierdzanie kryteriów wyboru operacji oraz wybór i odwołanie członków Zarządu, Komisji Rewizyjnej i Rady. Do wyłącznej właściwości Walnego Zebrania Członków należą sprawy wymienione w Statucie dotyczące jego kompetencji.

Walne Zebranie Członków zwołuje Zarząd, co najmniej jeden raz na rok lub na pisemny wniosek Komisji Rewizyjnej.

Walne Zebranie Członków składa się z 67 osób, będących mieszkańcami gmin obszaru LGD, w tym 5 osób reprezentujących sektor publiczny, 5 osób reprezentujących sektor gospodarczy oraz 57 osób reprezentujących sektor społeczny. Skład WZC jest, więc reprezentatywny dla specyfiki obszaru objętego LSR oraz przyjętych kierunków działania:

- ✓ **sektor publiczny:** reprezentują przedstawiciele gmin wchodzących w skład Stowarzyszenia,
- ✓ **sektor gospodarczy:** reprezentują przedstawiciele przedsiębiorstw oraz podmiotów gospodarczych funkcjonujących na obszarze objętym LSR,

- ✓ **sektor społeczny:** reprezentują mieszkańcy obszaru objętego LSR w tym przedstawiciele organizacji niemających osobowości prawnej, przedstawiciele organizacji pozarządowych - reprezentujący KGW, kluby sportowe, dzieci i młodzież itp.

Zarząd

Zarząd jest organem wykonawczo – zarządzającym LGD. W skład Zarządu wchodzą: Prezes, dwóch Wiceprezesów, Skarbnik, Sekretarz i 3 członków wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków. Każda gmina ma swojego przedstawiciela w składzie Zarządu. Są to reprezentanci sektora społecznego i publicznego.

Zarząd kieruje bieżącą działalnością LGD. Zebrania Zarządu organizowane są w zależności od potrzeb, nie rzadziej jednak niż raz na kwartał. Kadencja Zarządu trwa 4 lata.

Komisja Rewizyjna

Składa się z 3 osób wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie Członków. Komisja Rewizyjna jest organem wewnętrznej kontroli LGD.

Organ decyzyjny – RADA LGD

Do wyłącznych kompetencji Rady zgodnie ze statutem (§ 21 ust. 8 statutu) należy:

- wybór operacji, które mają być realizowane w ramach lokalnej strategii rozwoju w tym ustalanie kwoty wsparcia;
- opiniowanie wniosków beneficjentów w zakresie możliwości zmiany umowy;
- składanie sprawozdań z działalności Walnemu Zebraniu Członków.

Uprawnienia te są zastrzeżone tylko dla Rady, pozostałe organy władz LGD nie mają w tym zakresie żadnych uprawnień.

W skład Rady wchodzą przewodniczący, zastępca przewodniczącego, sekretarz oraz 12 członków. Członkowie Rady powoływani są na 4 letnią kadencję.

Rada składa się z przedstawicieli:

- sektora publicznego (4 osoby / 26,67%)
- społecznego (7 osób / 46,66%)
- gospodarczego (4 osoby / 26,67%)

Każdą gminę reprezentuje w Radzie po trzech członków (mieszkańcy danej gminy, osoby zameldowane lub prowadzące działalność na jej terytorium). W Radzie jest łącznie 15 osób: 10 mężczyzn i 5 kobiet w tym jedna w wieku do 35 lat. Zasady i procedury funkcjonowania Rady określa Regulamin Rady. Żadna z grup interesu nie ma zapewnionego powyżej 49 % prawa głosu.

Wśród członków Rady LGD są osoby, które wdrażały LSR w poprzednim okresie programowania. Mają one doświadczenie w pracy przy wyborze operacji w ramach PROW 2007-2013.

W celu profesjonalnej realizacji zadań oraz podnoszenia wiedzy i kompetencji członków organu decyzyjnego zaprojektowany został plan szkoleń. Szkolenia te mogą być organizowane i prowadzone we wszystkich pozaszkolnych formach dydaktycznych (w tym, jako zajęcia warsztatowe, seminaria, konferencje). Corocznie plan szkoleń przygotowywany będzie w oparciu o zgłoszone przez przedstawicieli organu decyzyjnego zapotrzebowania na szkolenia.

Biuro LGD

Jest jednostką administracyjną LGD, która zapewnia pełną obsługę w zakresie spraw administracyjnych, finansowych i organizacyjnych. Prowadzi bieżące sprawy LGD, między innymi poprzez inspirowanie i podejmowanie działań na rzecz LGD. Biurem kieruje kierownik Biura zatrudniony przez Zarząd, który może reprezentować LGD w granicach umocowania. Pracownikom biura zgodnie z przyjętymi w umowach zakresami wyznaczono zadania związane z doradztwem oraz z animacja lokalną i współpracą. W Regulaminie biura przewidziano również rozwiązania mające na celu mierzenie jakości i efektywności świadczonego doradztwa. Przewidziano również metody dla pomiaru skuteczności i adekwatności działań animacyjnych. Efektywność świadczonego doradztwa weryfikowana będzie za pomocą badania ankietowego wśród beneficjentów, którym udzielono doradztwa mającego na celu zbadanie poziomu satysfakcji beneficjenta z usług doradczych świadczonych przez pracowników biura LGD. Dodatkowo w celu kompleksowego zmierzenia efektywności doradztwa na etapie monitorowania oraz ewaluacji mierzona będzie ilość operacji, w ramach których świadczone było doradztwo w stosunku do:

- ilości wniosków złożonych w ramach naboru;
- ilości wniosków wybranych do dofinansowania;
- ilości podpisanych umów.

Na podstawie weryfikacji zebranych w ten sposób danych podejmowane będą ewentualne działania naprawcze mające na celu podniesienie jakości i efektywności świadczonego przez poszczególnych pracowników doradztwa.

Każdy z zatrudnionych pracowników w LGD posiada wiedzę i wieloletnie doświadczenie związane z wdrażaniem i aktualizacją dokumentów strategicznych o zasięgu lokalnym, jak również doświadczenie w zakresie udzielania doradztwa.

Wszyscy pracownicy byli zatrudnieni w Biurze LGD w okresie poprzedniego programowania oraz wdrażania LSR w ramach PROW 2007 – 2013, posiadają również specjalistyczną wiedzę zdobytą na szkoleniach.

Podobnie jak w przypadku Rady LGD i Zarządu, **także dla pracowników biura zaprojektowany został plan szkoleń.**

Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Decyzje Rady, w szczególności decyzje w sprawach związanych z oceną i wyborem operacji, podejmowane są w formie uchwały zwykłą większością głosów (każdy członek Rady dysponuje jednym głosem). Tryb głosowania określają procedury wyboru - decyzje podejmowane są poprzez wypełnienie kart oceny operacji.

Warunkiem koniecznym dla prawidłowości przeprowadzenia procesu decyzyjnego jest zagwarantowanie odpowiedniego składu sektorowego. Zarząd stowarzyszenia będzie prowadził rejestr interesów, bazujący na oświadczeniach przedstawicieli organu decyzyjnego. Członkowie Rady są zobowiązani zachować bezstronność w wyborze operacji.

W przypadku głosowania wniosku złożonego przez jednostkę, której właścicielem, współwłaścicielem lub przedstawicielem jest członek Rady, współmałżonek członka Rady lub jego krewny do II stopnia pokrewieństwa, ten członek Rady podlega wyłączeniu i nie bierze udziału w głosowaniu wniosku o pomoc finansową na każdym etapie oceny, w tym również w przypadku weryfikacji wniosku w ramach procedury odwoławczej. Regulamin zakłada, że członek Rady, który jest autorem wniosku również podlega wyłączeniu z głosowania.

Na podstawie deklaracji, Przewodniczący Rady wraz z Sekretarzem Rady kontroluje czy skład rady obecny na posiedzeniu pozwala na zachowanie parytetów. **Tym samym, ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie posiada więcej niż 49% praw głosu w podejmowaniu decyzji przez organ decyzyjny.**

Dla zapewnienia prawidłowości wyborów dokonanych przez członków Rady LGD przewidziane są także działania dyscyplinujące w przypadku, gdy członek organu decyzyjnego opuszcza kolejne posiedzenia Rady bez usprawiedliwienia lub nierzetelnie wywiązuje się z powierzonych mu obowiązków.

Wskazanie dokumentów regulujących funkcjonowanie LGD z podaniem sposobu ich uchwalania i aktualizacji oraz opisem głównych kwestii, które będą w nich zawarte.

Głównymi dokumentami regulującymi funkcjonowanie LGD są: Statut Stowarzyszenia, Regulamin Rady LGD, Regulamin Zarządu Stowarzyszenia oraz Regulamin Biura LGD.

- **Statut stowarzyszenia**

Reguluje najważniejsze kwestie przewidziane w Ustawie z dn. 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. 2015 poz.1393 z późn. zm): nazwę stowarzyszenia, teren działania i siedzibę stowarzyszenia, cele i sposoby ich realizacji, sposób nabywania i utraty członkostwa, przyczyny utraty członkostwa oraz prawa i obowiązki członków, a także wskazuje władze stowarzyszenia, tryb dokonywania ich wyboru, uzupełniania składu oraz ich kompetencje, sposób reprezentowania stowarzyszenia oraz zaciągania zobowiązań majątkowych, a także warunki ważności jego uchwał, sposób uzyskiwania środków finansowych oraz ustanawiania składek członkowskich, zasady dokonywania zmian statutu oraz sposób rozwiązania się stowarzyszenia.

Wskazuje ponadto organ nadzoru nad stowarzyszeniem, jakim jest Marszałek Województwa, a także określa organ LGD kompetentny w zakresie uchwalenia LSR i jej aktualizacji (Walne Zebranie Członków) oraz procedur i kryteriów wyboru operacji oraz uregulowania dotyczące zachowania bezstronności członków organu decyzyjnego w wyborze operacji (w tym przesłanki wyłączenia z oceny operacji).

Walne Zebranie Członków uchwala i aktualizuje treść statutu zgodnie z podjętymi uchwałami.

- **Regulamin Rady LGD**

Rada LGD powoływana jest przez Walne Zebranie Członków. Dokument regulaminu zawiera przede wszystkim:

- szczegółowe kompetencje Rady
- szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu decyzyjnego,
- szczegółowe rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji (sposób wyłączenia członka organu z oceny),
- szczegółowe zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji i ustalenia kwot wsparcia,
- zasady protokołowania posiedzeń organu decyzyjnego,
- zasady wynagradzania członków organu decyzyjnego.

Walne Zebranie Członków uchwala i aktualizuje treść Regulaminu Rady zgodnie z podjętymi uchwałami.

- **Regulamin Zarządu**

Zawiera zapisy dotyczące przede wszystkim:

- Zasady powoływania jego członków
- Zadania i kompetencje organu
- Zasady podejmowania uchwał
- Zasady protokołowania

Walne Zebranie Członków uchwala i aktualizuje treść Regulaminu Zarządu zgodnie z podjętymi uchwałami

❖ **Regulamin Biura LGD**

Określa zasady funkcjonowania Biura LGD, w tym:

- uprawnienia kierownika biura,
- strukturę organizacyjną biura,
- podział zadań (oraz metody pomiaru) w zakresie doradztwa, animacji lokalnej i współpracy,
- zasady rekrutacji i zatrudniania pracowników regulujące: zasady zatrudniania pracowników (w tym zasady naboru i weryfikacji dokumentów oraz protokołowania i ogłaszania informacji o wynikach naboru).

Regulamin Biura uchwala i aktualizuje zgodnie z podjętymi uchwałami Zarząd LGD.

Oprócz podstawowych dokumentów wewnętrznych, funkcjonowanie stowarzyszenia regulują także:

- **Procedura aktualizacji LSR –** *załącznik do LSR*
- **Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu w Lokalnej Grupie Działania** zawierająca opis i metody oceny efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa – *załącznik do LSR*
- **Procedury oceny i wyboru operacji**
- **Procedury oceny i wyboru grantobiorców**
- **Polityka bezpieczeństwa danych osobowych LGD**, regulująca zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD, a także zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych.

Tym samym Regulamin Biura LGD oraz dokumenty niższego rzędu określają szczegółowo podział zadań pracowników biura, a także zapewniają adekwatność wymagań przypisanych poszczególnym stanowiskom do przewidzianych obowiązków. Na stanowiskach pracy wyznaczono także zadania w zakresie animacji lokalnej i współpracy, a także przewidziano metody ich pomiaru (Regulamin Biura LGD).

II. PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

Lokalna Strategia Rozwoju powstała w oparciu o metodę partycypacyjno-ekspercką, z wykorzystaniem tzw. trójkąta współpracy. Model ten polega na wykorzystaniu trzech metod pracy nad dokumentem strategicznym, tj. eksperckiej, urzędniczej i partycypacyjnej. Dla uzyskania efektu satysfakcjonującego wszystkich potencjalnych interesariuszy, konieczne było wykorzystanie wszystkich trzech metod pracy na różnych etapach tworzenia LSR. tj.:

- **Partycypacyjnej**, jako kluczowej części całej metodologii. Polega ona na zaangażowaniu mieszkańców, wykorzystaniu wiedzy, umiejętności i kwalifikacji przedstawicieli społeczności lokalnej obszaru LGD (radnych, lokalnych liderów, przedstawicieli lokalnych organizacji społecznych i inicjatyw obywatelskich, przedsiębiorców, mieszkańców).
- **Urzędniczej,** która polega na wykorzystaniu wiedzy, umiejętności i kwalifikacji pracowników instytucji samorządowych i publicznych (urzędy gmin tworzących obszar LGD, podległe im jednostki we wszystkich dziedzinach mających wpływ na rozwój społeczności lokalnej i jakość życia mieszkańców oraz Powiatowe Urzędy Pracy)
- **Eksperckiej** - zaangażowanie ekspertów, w szczególności moderatorów

Trójkąt współpracy to metoda włączania (partycypacji społecznej) przedstawicieli różnych środowisk tworzących wspólnotę lokalną obszaru LGD do prac nad budową, wdrażaniem, ewaluacją i aktualizacją Lokalnej Strategii Rozwoju.

Trójkąt współpracy przyjął m.in. formułę **dedykowanej grupy roboczej pn. Zespół ds. Opracowania LSR,** którą tworzyli przedstawiciele lokalnych instytucji publicznych, podmiotów prywatnych i organizacji pozarządowych, zarówno będący członkami LGD, jak i potencjalnymi beneficjentami.

Zatem partycypacyjny charakter LSR wynika z ciągłego zaangażowania wszystkich interesariuszy dokumentu w proces powstawania kluczowych zapisów LSR. Dlatego też w procesie opracowywania LSR, jako kluczowe – obok danych wynikających ze statystyki publicznej – uznawano informacje pochodzące z szerokich konsultacji społecznych, w których uczestniczyli przedstawiciele głównych grup istotnych z punktu widzenia realizacji zapisów dokumentu: przedstawiciele wspólnot samorządowych, mieszkańcy obszaru LGD, członkowie organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, przedsiębiorcy oraz lokalni wytwórcy.

1. Opis metod angażowania społeczności lokalnej w przygotowanie LSR:

W poszczególnych etapach prac nad LSR tj. przy opracowywaniu: 1) Diagnozy i analizy SWOT, 2) Celów i wskaźników, 3) Zasad wyboru operacji i kryteriów wyboru, 4) Monitoringu i ewaluacji, 5) Planu komunikacji - wykorzystano różnorodne **metody partycypacji**, angażując tym samym możliwie szerokie grono uczestników:

ETAP 1 - definiowania potrzeb i problemów (**tzw. partycypacyjna diagnoza**):

Wyzwania stojące przed społecznością lokalną, identyfikowane były w drodze analiz statystyki publicznej oraz poprzez następujące metody partycypacyjne:

1.1. Badanie ankietowe w formie - ankiety elektronicznej – wspomagany komputerowo wywiad w formie ankiety on-line. Przygotowana w serwisie ankieta została upubliczniona na stronach internetowych LGD. Mieszkańcy zidentyfikowali słabe i mocne strony obszaru LGD, a także potencjały oraz preferowane kierunki działania. Podsumowali także dotychczasową działalność LGD.

1.2. Badanie ankietowe w formie - ankiety audytoryjnej – tożsama z ankietą elektroniczną, udostępniana w biurze LGD oraz Urzędach Gmin miała na celu zebranie danych od możliwie szerokiego spektrum beneficjentów LSR.

Łącznie wypełniono: **262 ankiety**

Termin przeprowadzenia obu ankiet: wrzesień - październik 2015 r.

1.3. Punkt konsultacyjny w biurze LGD – miejsce, w którym mieszkańcy mogli zapoznać się z materiałami informacyjnymi, złożyć swoje opinie i uwagi, przedyskutować z osobami odpowiedzialnymi za budowę strategii interesujące ich kwestie czy wypełnić ankietę.

Termin przeprowadzenia: lipiec – grudzień 2015 r.

1.4. Warsztaty dialogu społecznego (warsztat strategiczny z przedstawicielami samorządów gminnych, członkami organów LGD, przedstawicielami sektora społecznego oraz gospodarczego). Warsztat skoncentrowany był na określeniu potrzeb rozwojowych w kontekście uwarunkowań lokalnych i ram działania LGD.

W warsztacie uczestniczyły 22 osoby, w tym przedstawiciele społeczności lokalnej, sektorów: społecznego, gospodarczego i publicznego w LGD. Termin realizacji: październik 2015 r.

1.5. Otwarte spotkania warsztatowe (informacyjno-konsultacyjne), jako jedno z najczęściej stosowanych narzędzi partycypacyjnych. Na zaproszenie LGD, w spotkaniu mogli wziąć udział wszyscy zainteresowani obywatele. W spotkaniach udział wzięło 146 osób. Terminy i miejsca spotkań: 17.09.2015 r Czarna, 21.09.2015 r. Ropczyce, 23.09.2015 r. Wiercany, 25.09.2015 r. Dębica,28.09.2015 r. Sędziszów Młp.

Efekt: powstała diagnoza obszaru LGD, określono także słabe i mocne strony LGD (SWOT) oraz wstępną wersję celów LSR.

1.6. Trójkąt współpracy - Zespół ds. LSR, którego pracami kierował Zarząd LGD przy wsparciu Biura LGD, pozostającego w bezpośrednim kontakcie z przedstawicielami poszczególnych sektorów. W prace zespołu włączone zostały osoby reprezentujące:

- Sektor publiczny: władze samorządowe – np. przedstawiciele urzędów gmin tworzących obszar LGD oraz przedstawiciele poszczególnych jednostek podległych (placówki oświatowe i instytucje kultury, instytucje pomocy społecznej – ośrodki pomocy społecznej),
- Sektor gospodarczy: lokalni przedsiębiorcy.
- Sektor społeczny, w tym mieszkańcy: osoby fizyczne, przedstawiciele organizacji społecznych i środowisk niesformalizowanych, działających na terenie obszaru LGD w tym, co istotne przedstawiciele grup defaworyzowanych.

Udział w pracach Zespołu był ogólnodostępny, a grupa rozszerzała się m.in. w efekcie prowadzonego w sposób ciągły (na bieżąco) otwartego naboru, w tym w efekcie uczestnictwa w badaniu/wypełnieniu ankiety, czy też poprzez bieżące zgłoszenie mailowe.

Przedstawiciele trójkąta współpracy/Zespołu ds. LSR mieli możliwość uczestniczyć we wszystkich etapach prac nad Lokalną Strategią Rozwoju, w tym w zakresie identyfikacji kluczowych problemów i wyzwań dla obszaru działania LGD. W skład grupy roboczej weszło łącznie 30 osób.

Efekt: Projekt LSR przygotowany z udziałem społeczności lokalnej.

ETAP 2 – identyfikacji grup docelowych strategii.

Grupy docelowe LSR identyfikowano głównie w początkowej fazie prac nad strategią – w drodze analiz eksperckich (statystyka publiczna) oraz poprzez kluczowe dla procesu następujące metody partycypacyjne:

2.1. Ankietę prowadzoną w formie elektronicznej (opis 1.1.)

2.2. Ankietę audytoryjną (opis 1.2.)

2.3. Warsztaty dialogu społecznego (opis 1.4.)

2.4. Otwarte spotkania warsztatowe (informacyjno-konsultacyjne) (opis 1.5)

2.5. Trójkąt współpracy-Zespół ds. LSR (opis 1.6)

Grupa docelowa: przedstawiciele sektora publicznego, gospodarczego i społecznego, w tym mieszkańcy i organizacje pozarządowe z terenu danej gminy.

Efekt: Zdefiniowano kluczowe grupy docelowe, jako istotne w rozwoju LGD, w tym grupy defaworyzowane.

ETAP 3 – określania celów i ustalania ich hierarchii

Budowę celów wynikających ze zidentyfikowanych wyzwań oparto o następujące metody:

3.1. Ankietę prowadzoną w formie elektronicznej (opis 1.1.)

3.2. Ankietę audytoryjną (opis 1.1.)

3.3. Punkt konsultacyjny w biurze LGD (opis 1.3.)

3.4. Warsztaty dialogu społecznego (opis 1.4.)

3.5. Otwarte spotkania warsztatowe (informacyjno-konsultacyjne) - (5 spotkań w 5 gminach LGD) (opis 1.5),

3.6. Otwarty nabór kart projektowych – mieszkańcy zgłaszali przedsięwzięcia do realizacji na terenie LGD, jako odpowiedź na zidentyfikowane przez siebie problemy (wcześniej opracowano wzór fiszki). Termin zbierania kart projektowych: wrzesień-listopad 2015 r. Zebrano łącznie: **77 kart projektowych.**

3.7. Trójkąt współpracy- Zespół ds. LSR (opis 1.6)

Efekt: Projekt LSR przygotowany z udziałem społeczności lokalnej z określonymi kierunkami i celami działań.

ETAP 4 - poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji LSR

Adekwatność rozwiązań w kontekście faktycznych potrzeb społecznych zapewniono m.in. poprzez następujące metody:

4.1. Otwarte spotkania warsztatowe (informacyjno-konsultacyjne) (opis 1.5)

4.2. Trójkąt współpracy- Zespół ds. LSR (opis 1.6)

4.3. Otwarty nabór „kart projektowych"

4.4. Ankietę prowadzoną w formie elektronicznej (opis 1.1.)

4.5. Ankietę audytoryjną (opis 1.1.)

4.6. Konsultacje z pracownikami i władzami LGD, przede wszystkim poprzez pocztę elektroniczną. Umożliwiały zadawanie pytań, przesyłanie propozycji związanych z LSR. Korespondencję mailową można było wysyłać na adres biurowy LGD biuro@partberstwo5gmin.pl oraz adresy pracowników biura.

Terminy zbierania: wrzesień – listopad 2015,

Konsultacje pisemne: rolą zainteresowanych partnerów społecznych w tej metodzie było przygotowanie pisemnej odpowiedzi (komentarza czy uwag) do przedstawionego wcześniej dokumentu konsultacyjnego, który zamieszczony był na stronie LGD i do wglądu w biurze oraz podczas ewentualnych spotkań.

Pisemne komentarze nadsyłane były głównie w wersji elektronicznej

Grupa docelowa: mieszkańcy i potencjalni beneficjenci z obszaru LGD

Terminy zbierania: wrzesień – grudzień 2015

Efekt: Zdefiniowano pomysły/przedsięwzięcia rozwojowe, które zapewnią rozwój LGD w kontekście niwelowania czy zmniejszania barier/wykluczenia i wykorzystania potencjału obszaru i mieszkańców. Opracowano Plan komunikacji ze społecznością lokalną uwzględniający zapotrzebowania zgłaszane przez mieszkańców.

ETAP 5 - formułowania wskaźników realizacji LSR, jako miar jej sukcesu.

Definiowanie wskaźników stanowi:

5.1. Otwarty nabór „kart projektowych" (opis 4.1.)

5.2. Punkt konsultacyjny w biurze LGD (opis 1.3.)

5.3. Warsztaty dialogu społecznego (opis 1.4.)

5.4. Trójkąt współpracy-Zespół ds. LSR (opis 1.6)

5.5. Konsultacje e-mailowe (opis 4.2.) – konsultacje po opublikowaniu propozycji działań oraz całego dokumentu

Terminy zbierania: listopad-grudzień 2015,

Konsultacje pisemne (opis 4.3.)

Terminy zbierania: listopad-grudzień 2015,

Efekt: ustalono wskaźniki w oparciu o własne propozycje osób/instytucji/organizacji opisujących projekty oraz proponowane i opiniowane w drodze konsultacji

Podczas spotkań/konsultacji społecznych, wykorzystane zostały różnorodne metody oraz techniki aktywizacji i pracy warsztatowej. Dzięki zastosowaniu metody partycypacyjno-eksperckiej, zagwarantowany został szeroki udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji strategicznych dla obszaru LGD, jak również możliwość wpływania przez mieszkańców na planowane i realizowane działania oraz wysoki poziom konsultacji społecznych.

Zapisy LSR na poszczególnych etapach jej tworzenia były szeroko konsultowane, w szczególności przez wykorzystanie elektronicznych form komunikacji.

Wybrana metodologia oraz wszelkie działania związane z opracowaniem Lokalnej Strategii Rozwoju, w tym z włączeniem społeczności lokalnej w ten proces, zostały zaplanowane głównie w oparciu o doświadczenie własne LGD oraz poszczególnych gmin.

Pod uwagę wzięto również wyniki opracowanego badania ewaluacyjnego wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2009-2015 w ramach PROW na lata 2007-2013, dobre praktyki wynikające ze współpracy z różnymi podmiotami oraz z udziału stowarzyszenia w projektach i przedsięwzięciach opartych na zasadach partnerstwa i partycypacji społecznej. W ramach wypracowania celów i przedsięwzięć (ETAPY 4 i 5) wykorzystano obszary i kierunki interwencji wskazywane przez mieszkańców, jako kluczowe w ankiecie ewaluacyjnej, przeprowadzonej wśród społeczności lokalnej na zakończenie realizacji osi 4 LEADER w ramach PROW na lata 2007-2013.

Wnioski, propozycje i rekomendacje z poszczególnych etapów prac nad strategią analizowane były każdorazowo przez pracowników Biura LGD oraz członków Zarządu oraz konsultowane z przedstawicielami sektora gospodarczego. Na każdym etapie

starano się dokonać rzetelnej i racjonalnej analizy przyjęcia bądź odrzucenia wniosków z prowadzonych konsultacji. Przyjęto przy tym zasadę, że w analizie danych pozyskanych w efekcie wykorzystania partycypacyjnych metod brane będą pod uwagę głosy najczęściej „pojawiające" się a więc przy przyjęciu wniosków zwracano uwagę na najczęściej pojawiające się odpowiedzi wskazujące na najważniejsze zadania, cele lub wyzwania związane z realizacja LSR. Równocześnie w analizie wniosków zwracano uwagę na założenia programu oraz potencjalne możliwości wpływania na rozwój obszaru przy wykorzystaniu dostępnych środków. Tym sposobem na etapie pozyskiwania informacji związanych z potencjalnymi projektami możliwymi do realizacji w ramach LSR starano się wykluczyć przedsięwzięcia niezgodne z założeniami programu (np. oczyszczalnie ścieków, chodniki, oświetlenia uliczne itp.) czy też przedsięwzięcia generujące zbyt wysokie koszty w stosunku do możliwości budżetowych LSR (np. budowa dróg lokalnych). Przedmiotowa analiza pozwoliła wybrać rozwiązania najefektywniejsze i najbardziej racjonalne z punktu widzenia możliwości budżetowych, zasad programu oraz uwarunkowań obszaru.

Należy zauważyć, iż dołożono wszelkich starań, aby uspołeczniony proces opracowania strategii przełożył się na zaplanowanie działań adekwatnych do potrzeb i wykorzystania szans rozwojowych oraz większego włączenia społecznego mieszkańców. Różnorodność zastosowanych metod partycypacyjnych i prowadzonych działań włączających interesariuszy, stanowi istotny fundament dla racjonalnie i ambitnie określonych celów, mających przyczynić się do poprawy, jakości życia mieszkańców. Wnioski zostały wykorzystane przy opracowywaniu poszczególnych rozdziałów.

Opis metod angażowania społeczności lokalnej w proces realizacji LSR

Partycypacja mieszkańców obszaru LGD nie została ograniczona wyłącznie do procesu opracowania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność. Zapisy dokumentu zakładają bezpośrednie zaangażowanie społeczności lokalnej w proces jego realizacji, nie tylko za sprawą aktywności beneficjentów w realizacji założonych celów i przedsięwzięć, ale także na etapie:

- Monitorowania i oceny realizacji strategii – procedury monitoringu LSR zakładają aktywny udział społeczności lokalnej w bieżącej ocenie, jakości doradztwa świadczonego przez pracowników Biura LGD, w tym także z zakresu animacji lokalnej oraz współpracy z podmiotami zewnętrznymi. Ponadto mieszkańcy, zgodnie z założonym planem komunikacji, mają możliwość bezpośredniego zwrócenia uwagi na problemy związane z realizacją LSR za pomocą ankiet oraz uczestnictwa w otwartych spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych.
- Aktualizacji strategii – w przypadku trudności z realizacją LSR lub innych okoliczności determinujących zmiany jej zapisów przewiduje się uruchomienie działań naprawczych, które w całości opierają się na uczestnictwie społeczności lokalnej w przygotowaniu i zaprojektowaniu zmian do zaktualizowanej wersji LSR.
- Opracowania i zmiany lokalnych kryteriów wyboru operacji – jednym z elementów monitorowania i oceny realizacji LSR jest także bieżące kontrolowanie poziomu akceptacji dla kryteriów wyboru operacji. Mieszkańcy w tym beneficjenci będą mieli możliwość zgłaszać uwagi dotyczące problemów z ich spełnieniem bezpośrednio w Biurze LGD, jak i na otwartych spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych, a także poprzez wypełnianie ankiet monitorujących po zakończeniu realizowanej operacji. Podmiotami ostatecznie uprawnionymi do zgłaszania propozycji zmian w tym zakresie są Rada lub Zarząd zgodnie z zapisami *Procedura ustalania oraz zmiany lokalnych kryteriów wyboru operacji i grantobiorców*

3. Proces opracowania LSR – odpowiedzialność

Zgodnie ze Statutem, opracowanie projektu LSR i innych dokumentów niezbędnych do realizacji LSR należy do kompetencji Zarządu. Za organizację całości procesu przygotowania LSR w tym w szczególności identyfikację celów i przedsięwzięć, opracowanie harmonogramu działań, konsultacje ze społecznością lokalną, formułowanie ostatecznej treści poszczególnych rozdziałów LSR, przygotowanie projektów procedur i kryteriów oceny odpowiadał Zarząd LGD przy istotnym wsparciu Biura LGD. Dążąc do zapewniania wysokiej, jakości LSR w trakcie procesu przygotowania LSR Zarząd korzystał z pomocy ekspertów polegającej m.in. na: moderowaniu otwartych spotkań informacyjno-konsultacyjnych, technicznym zredagowanie projektu LSR. Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2022 przygotowana została w pełnej partycypacji z mieszkańcami, których zaangażowanie przewidziane zostało nie tylko na etapie formułowania treści dokumentu, ale także jest istotnym elementem prawidłowej realizacji jego zapisów. **Strategia nie została tym samym przygotowana przez podmiot zewnętrzny, a wszystkie zawarte w niej propozycje i rozwiązania, a także cele i przedsięwzięcia wynikają wyłącznie ze wspólnej pracy przedstawicieli organów LGD, pracowników Biura LGD oraz przedstawicieli społeczności lokalnej, w tym przede wszystkim grup docelowych strategii (**przede wszystkim przedsiębiorców, przedstawicieli samorządów gminnych, organizacji pozarządowych i grup nieformalnych oraz przedstawicieli grup defaworyzowanych).

III. DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI

Diagnoza obszaru LGD powstała w oparciu o **analizę danych GUS, a także z wykorzystaniem metod partycypacyjnych, w tym przede wszystkim badań ankietowych mieszkańców, spotkań informacyjno-konsultacyjnych organizowanych w każdej z 5 gmin LGD Partnerstwo 5 Gmin, warsztatów dialogu społecznego, funkcjonującego w Biurze LGD punktu konsultacyjnego, tzw. trójkąta współpracy oraz wykorzystania wyników opracowanej ewaluacji ex post.**

Na bazie tych analiz, zidentyfikowane zostały kluczowe grupy docelowe oraz problemy/wyzwania, jako podstawa do zdefiniowania logiki interwencji LSR. W kontekście dostępu do rynku pracy ustalono, że grupą najbardziej zagrożoną, są osoby bezrobotne poniżej 34 r.ż. oraz długotrwale bezrobotne. Analizę sytuacji bezrobotnych opisuje rozdział 7. Na podstawie przeprowadzonych konsultacji społecznych ustalono również grupę defaworyzowaną w kontekście poprawy, jakości życia na obszarach wiejskich. Ze

względu na dostęp do ofert związanych z kulturą i sportem najbardziej wykluczoną grupą na obszarze LSR są dzieci i młodzież, Problemy tej grupy w kontekście tej dostępności przedstawia rozdział 3 i 4 LSR.

KLUCZOWE GRUPY DOCELOWE LSR

Na podstawie diagnozy obszaru LGD zidentyfikowano następujące kluczowe grupy docelowe:

- **Grupy defaworyzowane**, – jako osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, do których skierować należy przede wszystkim działania związane z kształtowaniem i promocją postaw przedsiębiorczych, atrakcyjnymi i zróżnicowanymi działaniami umożliwiającymi rozwój fizyczny oraz zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej, a także rozwojem infrastruktury społecznej, w tym przede wszystkim: **bezrobotni do 34 roku życia**, **długotrwale bezrobotni, dzieci i młodzież.**
- Przedstawiciele sektora NGO, – którego przedstawiciele są nośnikiem tradycji i kultury w tym kultury fizycznej oraz podmiotami aktywnie działającymi na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego i zagwarantowania spójności społecznej obszaru.
- Samorządy gminne (mieszkańcy oraz władze publiczne i instytucje publiczne), – jako podmioty odpowiedzialne m.in. za rozwój infrastruktury i oferty czasu wolnego oraz jej beneficjenci, a także jako podmioty odpowiedzialne za politykę kulturalną ispołeczną.
- Przedsiębiorcy i podmioty gospodarcze, lokalni wytwórcy – podmioty, które – rozwijając oraz dywersyfikując swoją działalność – mogą przyczynić się do przywrócenia grup defaworyzowanych na rynek pracy oraz włączenia społecznego tych osób.
- LGD Partnerstwo 5 Gmin – jako podmiot inicjujący oraz działający na rzecz aktywizacji ludności, rozwoju oferty czasu wolnego, podtrzymywania lokalnej tradycji i kultury oraz kształtowania i animowania postaw przedsiębiorczych.

Zasoby przyrodnicze

Obszar LGD charakteryzuje się stosunkowo dużym bogactwem zasobów naturalnych takich jak lasy, stawy i czyste rzeki. Występują tutaj również **zbiorniki sztuczne.** Wśród nich najbardziej znaczącymi są:

- **Zbiornik Chotowski** o powierzchni 3 ha – rekreacyjny na terenie gminy Czarna
- **Stawy Machowskie** o powierzchni 3,6 ha – wykorzystywane do prowadzenia hodowli ryb-na terenie gminy Czarna
- **Cierpisz** o pojemności 22,0 tys. m3, zasilany rzeką Tuszymka, (powierzchnia około 1 ha), teren gminy Sędziszów Młp.
- **„Skrzynczyna**" o pojemności 15,0 tys. m3, teren gminy Sędziszów Młp.
- **Czarna Sędziszowska** o pojemności 3 500 tys. m3, powstały po wyrobisku Zakładu Eksploatacji Kruszywa KRUSZGEO (powierzchnia około 35 ha), teren gminy Sędziszów Młp.
- **„Kamionka**" zasilany ciekiem Tuszymka, linia brzegowa zbiornika znajduje się w miejscowości Ruda, teren gminy Sędziszów Młp.
- ,,**Kompleks stawów w Górze Ropczyckiej**" funkcjonujących w układzie paciorkowym, (powierzchnia około 1 ha) teren gminy Sędziszów Młp.
- **Kompleks Rekreacyjno – Wypoczynkowy „Jałowce"** w Kozłowie gmina Dębica (powierzchnia około 10 ha).

Niewątpliwymi atutami regionu LSR są lasy z pięknymi okazami drzew i zwierzyną, bogate w tereny łowieckie. W lasach LGD występuje zróżnicowana szata roślinna. W runie leśnym najczęściej rośnie borówka czarna i orlica pospolita a z kwiatów leśnych zawilec gajowy, konwalia majowa, szczawnik zajęczy i kosmatka owłosiona, z mchów zaś rokitnik pospolity. Do głównych gatunków drzewiastych możemy tu zaliczyć sosnę, dąb, buk, jodłę, świerk a na glebach o żyźniejszych walorach rosną graby, buki, dąb szypułkowy czy osiki. Na terenie Gminy Dębica istnieje kompleks leśny leżący na Obszarze Chronionego Krajobrazu Pogórza Strzyżowskiego. Są tu też dwa rezerwaty przyrody - las Wolica i „Zamczysko". Na terenie gminy Czarna Jastrząbsko – Żdżarski Obszar Chroniony Krajobrazu i Rezerwat Torfy. Poprzez teren lasów w Chotowej i Głowaczowej poprowadzono ścieżkę edukacyjną. Trasa ma 8 km długości i ma charakter przyrodniczo-poznawczy. Atrakcją przyrodniczą tej gminy jest też Aleja Dębowa, a w gminie Ropczyce „Szwajcaria Ropczycka"- unikatowy w skali kraju rezerwat przyrody, leżący w ścisłym centrum miasta Ropczyce. Jest to wąwóz lessowy, gęsto porośnięty drzewami. Występuje tu wiele roślin będących pod ochroną oraz liczne gatunki rzadkich ptaków. Na uwagę zasługuje też rezerwat przyrody Zabłocie w Czarnej Sędziszowskiej. Jest to rezerwat faunistyczno-florystyczny, o ogólnej powierzchni wynoszącej 680,52 ha. Na obszarze gminy Sędziszów Młp. znajduje się 140,62 ha rezerwatu. Można tu spotkać m. innymi orła bielika, bociana czarnego czy żbika. Na uwagę zasługuje również zabytkowy Park Buczyna – pochodzący z XVIII wieku park leśny z pięknymi okazami drzew bukowych zrewitalizowany przy wsparciu środków UE dzięki czemu stanowi jedną z ciekawszych atrakcji gminy. W parku tym znajduje się ścieżka dydaktyczno-przyrodnicza.

Wysoka, jakość środowiska przyrodniczego gmin to nie tylko obszary o dużych walorach krajobrazowych z bogatą fauną i florą, ale przede wszystkim czyste powietrze, nieskażone gleby, brak hałasu, uciążliwych obiektów.

Ochrona środowiska

Obszar LGD zaliczany jest do terenów o dobrej kondycji ekologicznej. Ma on charakter rolniczo-przemysłowy, przy czym wg danych z roku 2013 lasy i grunty zadrzewione lub zakrzewione zajmowały 26% terenów natomiast około 63% stanowiły użytki

rolne. Około **16,34%** ogólnej powierzchni LGD objętej jest różnymi formami ochrony przyrody i krajobrazu. Ogółem na terenie LGD znajduje się 10 539,50 ha obszarów prawnie chronionych, w których występuje **22 pomniki przyrody.**

Głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza na obszarze LGD jest emisja antropogeniczna, na którą składa się emisja z działalności przemysłowej, z sektora komunalno – bytowego oraz emisja komunikacyjna.

Bardzo istotna na obszarze o walorach przyrodniczych, prowadzących działalność rolniczą jest infrastruktura służąca ochronie środowiska. Na terenie LGD działa łącznie **16 oczyszczalni komunalnych** ścieków, z której korzysta połowa mieszkańców LGD. Najwięcej oczyszczalni znajduje się w gminie Dębica - 8 a najmniej w gminie Iwierzyce-1 oczyszczalnia. **Wprowadzona została również selektywna zbiórka odpadów, którą objętych jest 100% populacji mieszkańców.**

Najbardziej zanieczyszczony pod względem pyłowym jest powiat ropczycko-sędziszowski, a następnie dębicki. Funkcjonują tu wielkie zakłady przemysłowe emitujące najwięcej szkodliwych pyłów. **W roku 2013 ogólna liczba zanieczyszczeń w powiecie ropczycko - sędziszowskim wynosiła 0,18 t/r na km kw. przy zanieczyszczeniu w Polsce 0,16t/r i 0,10 t/r na Podkarpaciu.**

W zależności od emitera wyróżnia się emisję powierzchniową i liniową. Emisja powierzchniowa polega na uwalnianiu szkodliwych substancji z urządzeń systemu grzewczego mieszkań. Niejednokrotnie źródłem ciepła są stare i nieefektywne paleniska, a do tego stosowane są w nich paliwa o wysokiej zawartości popiołu, lub co gorsza, spalane są w nich odpady komunalne. Emisja powierzchniowa to także emisja niezorganizowana z parkingów, wysypisk śmieci, wypalania traw, spalania liści i odpadów w ogrodach. Pomimo, że cały obszar LGD uzbrojony jest w gaz, znaczna grupa gospodarstw domowych ogrzewa domy węglem kamiennym, wykorzystując gaz tylko do ogrzewania wody użytkowej oraz w kuchenkach do przygotowywania potraw. Niestety brak jest podstaw prawnych wymuszających na właścicielach domów indywidualnych realizacji tych zadań. Jedyną szansą powodzenia tych zamierzeń jest dobrowolna współpraca właścicieli nieruchomości poparta wsparciem finansowym ze źródeł publicznych oraz **edukacja ekologiczna mieszkańców**. Proponowane zadania są rozwiązaniami niepowodującymi nadmiernych kosztów społecznych i ekonomicznych. **Odnawialne źródła energii mogą stanowić istotny udział w bilansie energetycznym LGD oraz mogą przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego regionu**. Dla regionów dotkniętych bezrobociem, odnawialne źródła stwarzają też możliwości w zakresie powstawania nowych miejsc pracy.

Z badań przeprowadzonych wśród mieszkańców obszaru wynika, że walory przyrodniczo-krajobrazowe oraz dobre położenie geograficzne stanowią niewątpliwe atuty LGD. Tym niemniej wyniki badań wskazywały również na niedostateczne wykorzystanie tych atutów w promocji obszaru, rozwoju turystyki i rekreacji. Zaobserwowano również negatywne tendencje wpływające na pogorszenie stanu środowiska z których główne to: pogorszenie stanu powietrza będące efektem działalności wielkich zakładów ale również wynikającej z przeważających na obszarze przydomowym kotłowni zasilanych węglem. W badaniach zwracano również uwagę na stosunkowo niską świadomość ekologiczna mieszkańców przejawiającą się występowaniem dzikich wysypisk, niezrozumieniem potrzeb funkcjonowania recyklingu itp.

1. DEMOGRAFIA

Na koniec 2013 r. obszar LGD zamieszkiwało **96 034 osoby zameldowane na pobyt stały**. Jest to liczba przeszło dwukrotnie większa niż średnia liczba osób objętych LSR w latach 2007-2013 w województwie podkarpackim, która na wg danych GUS na koniec 2006 r wynosiła **47 055** mieszkańców. Najludniejszą gminą jest gmina Ropczyce, a najmniej mieszkańców zamieszkuje gminę Iwierzyce.

Gęstość zaludnienia na dzień 31.12.2013 r. wynosiła 146 osób na 1 km^2. Największą gęstość zaludnienia ma gmina Ropczyce i Dębica, a najmniejszą gmina Czarna.

Charakterystyka demograficzna LGD w 2013 r.

Nazwa gminy	Liczba mieszkańców	Liczba kobiet	Gęstość zaludnienia	Przyrost naturalny	Saldo migracji
Czarna	12 849	6 475	86,82	11	21
Dębica	25 197	12 621	182,59	66	8
Iwierzyce	7 628	3 840	115,58	3	17
Ropczyce	26 973	13 636	194,05	104	23
Sędziszów Młp.	23 387	11 979	151,86	54	11
Razem LGD	**96 034**	**48 551**	**146,18**	**238**	**80**

Źródło: Bank Danych Lokalnych 2013 vademecum samorządowca GUS

W strukturze ludności obszaru LGD jest zachowana równowaga płci. Współczynnik feminizacji w roku 2013 wynosił 50,56% ogólnej liczby mieszkańców LGD, co oznacza bardzo niewielką dominację kobiet.

Przyrost naturalny w naszym regionie jest niski, choć na przestrzeni lat 2007 - 2013 obserwuje się nieznaczny, ale systematyczny wzrost liczby ludności gmin. W ciągu ostatnich lat liczba urodzeń nieznacznie przewyższa liczbę zgonów i pozwala na utrzymanie dodatniego wyniku. Dla porównania w Polsce jest on ujemny i wynosi- 0,5, a na Podkarpaciu + 0,8. Dodatni wynik odnosi się także do salda migracji, czyli różnicy między napływem a odpływem ludności z terenu gmin.

Największą grupę na terenie LGD tworzą **osoby w wieku produkcyjnym** (19 do 65 lat) potem osoby w wieku przedprodukcyjnym i na końcu poprodukcyjnym.

Nazwa gminy	Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym	Liczba mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym
Czarna	2 614	8 266	1 969
Dębica	5 410	15 928	3 859
Iwierzyce	1 585	4 792	1 251
Ropczyce	5 609	17 362	4 002
Sędziszów Młp.	4 897	14 468	4 022
Razem LGD	**20 115**	**60 816**	**15 103**

Źródło: Bank Danych Lokalnych 2013 GUS

Analizując strukturę wiekową mieszkańców należy stwierdzić, że ilość osób w **wieku poprodukcyjnym** od roku 2010 ulega systematycznemu wzrostowi**.** W roku 2010 na terenie LGD było 13 968 takich osób, w 2011 - 14 289, w 2012 - 14 696 osób a w 2013 już 15 103 osób w wieku poprodukcyjnym. Jest to niekorzystna tendencja świadcząca o stopniowym a le systematycznym **starzeniu się społeczeństwa.** Efekta takiego stanu przekłada się na obniżanie aktywności mieszkańców zarówno na rynku pracy jak i ogólnie aktywności społecznej co potwierdziły prowadzone badania ankietowe wśród mieszkańców obszaru..

Udział grup wiekowych w ogólnej liczbie ludności LGD

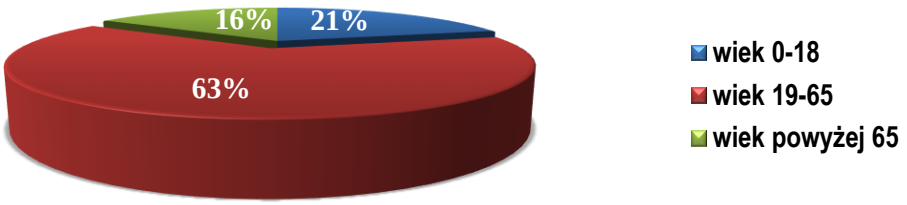

Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych 2013 r. GUS

2. TURYSTYKA, REKREACJA I SPORT

Turystyka na obszarze LGD nie jest najlepiej rozwinięta pomimo faktu, iż obszar ten posiada relatywnie duży potencjał do rozwoju tej branży. Występują tu jednak tereny i obiekty będące miejscem wypoczynku weekendowego i rekreacji, z których korzystają mieszkańcy promujący aktywny tryb życia. **Obszar LGD posiada dobre warunki dla rozwoju turystyki, rekreacji i wypoczynku.** Atrakcyjne walory przyrodniczo - krajobrazowe, bogactwo flory i fauny, stosunkowo czyste powietrze szczególnie na obszarach wiejskich, zbiorniki wodne, szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe stwarzają korzystne warunki do obcowania ludzi ze środowiskiem naturalnym.

Gmina Dębica posiada doskonały **operat klimatyczny** dotyczący możliwości prowadzenie uzdrowiskowego w oparciu o wody lecznicze. W Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego **przewidziano utworzenie nowego obszaru uzdrowiskowego i bazy sanatoryjnej** dla Zakładu Przyrodo-leczniczego w Latoszynie. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa uwzględnia to zadanie do realizacji.

W miejscowości Stobierna znajduje się **wyciąg narciarski** o długości około 500 metrów. Równie atrakcyjne miejsca dla narciarzy są: w Głobikowej, Braciejowej i Stasiówce, gdzie łagodne stoki i długo zalegająca pokrywa śnieżna stwarzają dogodne warunki do biegów i zjazdów na nartach czy sankach.

W gminie Dębica warto odwiedzić: wieżę widokową z Parkiem Dinozaurów w Głobikowej „Osadę Słowiańską" oraz Centrum Edukacji Ekologicznej z Parkiem Owadów i Pajęczaków w Stobiernej,

Tereny LGD obfitują w zbiorniki wodne, przy których wypoczywają okoliczni mieszkańcy i turyści. Wokół zalewu w Chotowej i Kozłowie znajdują się ośrodki **wypoczynkowe** oraz wypożyczalnia kajaków i rowerów wodnych, które cieszą się powodzeniem wśród wczasowiczów. Duże zbiorniki wodne znajdują się też w miejscowości Czarna i Cierpisz w gminie Sędziszów Młp, gdzie odbywają się zawody wędkarskie.

Słabością terenów LGD jest brak lub słabo rozwinięta baza gastronomiczno-noclegowa i brak informacji turystycznej promującej obszar i jego atrakcje.

Przez teren LGD prowadzą piesze **szlaki turystyczne**. Przemierzając je, turyści łączą ze sobą rekreacje z edukacją. Jeden z nich to szlak z Ropczyc przez Łączki Kucharskie, Niedźwiadę do Małej, gdzie znajduje się monumentalna 12 metrowa figura Chrystusa Króla (pomnik uznany przez czytelników,, Nowin" za pierwszy cud z,,Siedmiu Cudów Podkarpacia").

Szlaki turystyczne rozpoczynające swój bieg w gminie Dębica to:

- Zielony - z Dębicy przez Gumniska, Kałużówkę, Połomię do Jaworza Dolnego, długość 16 km,

- Niebieski - z Dębicy przez Gumniska, Braciejową, Kamieniec, Grudną Górną, Brzeziny do Klonowej Góry - jest to najdłuższy szlak przebiegający przez tereny Nadleśnictwa Dębica, ok. 30 km,
- Niebieski - (16 km) i żółty (9 km) z Dębicy przez Kozłów, Brzeźnicę, Pustków, Wolę Brzeźnicką do Zawady
- Żółty - z Zawady przez Lubzinę do Ropczyc, długość 14 km.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom mieszkańców, którzy coraz częściej spędzają w sposób aktywny swój wolny czas, w gminie Sędziszów Młp. i Iwierzyce **wytyczono ścieżki rowerowe**: „Wędkarska kraina"- 31 km (wokół akwenów wodnych), Pamięć nie umiera 25,5 km „Mała pętla"-18,8 km, „Średnia pętla"- 33,5 km i „Wielka pętla"- 44,2 km. W Ropczycach są to trasy Ropczyce-Mała-Ropczyce - 37,5 km, Ropczyce-Gnojnica-Ropczyce- 28,5 km. Są to w większości wytyczone trasy, bez wydzielonych pasów ruchu dla rowerów. Łącznie w roku 2013 ilość utworzonych ścieżek rowerowych miała tylko **6 km**: w gminie Dębica 1,3 km, w gminie Ropczyce 2,4 km, w gminie Sędziszów 2,3 km (*źródło: bank danych lokalnych 2013*).

Teren wzdłuż szlaków pozostaje bardzo zaniedbany, a skromna mała architektura jest systematycznie dewastowana. Trasy te w niewystarczającym stopniu są przystosowane (poprzez odpowiednie zagospodarowanie i infrastrukturę) do aktywnego spędzania czasu i wypoczynku. Choć długość ścieżek systematycznie wzrasta przy okazji przeprowadzania modernizacji i przebudowy ciągów komunikacyjnych, to i tak jest ich wciąż za mało i nie tworzą spójnego systemu − są to w większości pojedyncze, krótkie odcinki.

Wycieczki rowerowe i spacery piesze, mimo licznych odwiedzających nie generują jednak przychodów dla społeczności lokalnej w skali całej gminy. **Niezbędne jest, zatem tworzenie nowszych atrakcji turystyczno-rekreacyjnych, infrastruktury wokół nich i produktów przynoszących dochody, przyciągających stopniowo turystów i osób zainteresowanych aktywnym spędzaniem czasu wolnego z innych obszarów.**

Na terenie LGD funkcjonuje 17 turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania, w których nocowało w 2013 roku 63 526 osób. Wskaźnik Schneidera **intensywności** ruchu turystycznego wynosił w roku 2013 - 66, przy 61 wskaźnika dla kraju. Liczba ta jest wyższa niż średnia dla kraju, ale nie oznacza większego zainteresowania turystów regionem, gdyż noclegi zapewniane turystom były w większości noclegami tranzytowymi. Większość z obiektów hotelowych w naszym regionie położona jest, bowiem z dala od zbiorników wodnych.

L.p.	Nazwa gminy	Ilość obiektów zbiorowego zakwaterowania	Ilość udzielonych noclegów
1	Czarna	3	10 295
2	Dębica	5	17 622
3	Iwierzyce	1	1 312
4	Ropczyce	2	4 725
5	Sędziszów Małopolski	6	29 572
	Łączna liczba na terenie LGD	**17**	**63 526**

Źródło: GUS 2013 Bank Danych Lokalnych

Na obszarze LGD działa tylko **14 gospodarstw agroturystycznych**: w gminie Dębica - 11, Sędziszów Młp. -2, Ropczyce -1. Zważywszy na to, że na obszarze LGD jest wiele gospodarstw rolnych, które położone są na atrakcyjnych obszarach pod względem przyrodniczym i kulturowym, nie jest to duża ilość. W gminie Iwierzyce i Czarna nie ma w ogóle zarejestrowanych gospodarstw agroturystycznych. **Przyczyną mogą być wysokie koszty przystosowania gospodarstw rolnych do uruchomienia działalności turystycznej.**

Na terenie LGD pielęgnuje się bogate tradycje sportowe w tym głównie sportu dzieci i młodzieży. W Ropczycach funkcjonuje Ropczyckie Centrum Sportu i Rekreacji, którego działania polegają na koordynacji i upowszechnianiu kultury fizycznej, sportu i rekreacji na terenie gminy Ropczyce. W gminie Sędziszów Młp. funkcjonują kluby sportowe: Miejsko-Ludowy Klub Sportowy „Lechia" założony w 1914 r. obecnie dwusekcyjny. Prowadzi on drużynę podnoszenia ciężarów i piłki nożnej. Działają też sekcje piłki siatkowej: UKS „Tęcza" i UKS „Marba" i szachiści z Towarzystwa Szachowego „Skoczek" występujący w III lidze.

W Ropczycach działają m. innymi: Międzyszkolny Uczniowski Klub Pływacki Fala Ropczyce, MKS „Błękitni", Klub Siatkarski „Błękitni" i Szkółka piłkarska „Soccer". W gminie Dębica aktywnie działa m. innymi Gminna Liga Amatorska Piłki Siatkowej „GLAPS" w gminie Czarna LKS DĄBRÓWKA Stara Jastrząbka. Najwięcej klubów sportowych funkcjonuje w gminie Dębica – 22, w Gminie Ropczyce - 20, w gminie Sędziszów – 11, najmniej w gminie Czarna – 5 i w gminie Iwierzyce – 2 (źródło: GUS Bank Danych Lokalnych 2014 rok).

Liczba osób trenujących w tych klubach systematycznie rośnie, **co jest związane z modą na aktywny i zdrowy styl życia**. Ludzie, którzy lubią kontakt z naturą wybierają spacery, nordic walking czy też bieganie, duża liczba osób uprawia sporty grupowe. Na przestrzeni ostatnich lat obserwujemy zmianę podejścia naszych mieszkańców do ćwiczeń i aktywności fizycznej. Coraz więcej osób decyduje się dbać o swoją sylwetkę i zdrowie. **W ostatnich latach w gminach LGD przybyło kilkanaście siłowni oraz klubów fitness, do których uczęszczać zaczęli już nie tylko młodzież, ale ludzie w różnym przedziale wiekowym.** Nowością są powstające stopniowo siłownie na wolnym powietrzu.

Kluby sportowe i mieszkańcy z terenu LGD korzystają z bazy rekreacyjno - sportowej obejmującej obiekty:

- w Sędziszowie Młp.: dwa boiska piłkarskie, siłownię, korty tenisowe, boiska asfaltowe do siatkówki i koszykówki, bieżnię lekkoatletyczną, boiska Orlik oraz hal sportowych przy LO i gimnazjum
- w Ropczycach: stadion sportowy z dwoma boiskami, kortami tenisowymi, bieżnią lekkoatletyczną, a w okresie zimowym lodowiska, basen z siłownią, hala sportowa dwa boiska typu Orlik.
- w gminie Dębica: 4 boiska Orlik, Zespół basenów kąpielowych „Nemo", boiska wielofunkcyjne i lekkoatletyczne, stok narciarski
- w gminie Czarna: kryta pływalnia, Boisko Orlik, odkryta siłownia, siłownie w domach ludowych

Tym niemniej większość obiektów sportowo-rekreacyjnych szczególnie na obszarach wiejskich na skutek wieloletniej i nadmiernej eksploatacji nie spełnia aktualnie obowiązujących standardów w zakresie rozwiązań funkcjonalno-technicznych. Zarządcom brakuje pieniędzy na bieżące remonty, modernizację, zakup urządzeń i sprzętu. Część obiektów nie ma trybun i zaplecza sportowo-technicznego. Obiekty te są w głównej mierze wykorzystywane do organizacji zajęć rekreacyjno - sportowych dla dzieci i młodzieży. Organizowane są też na nich masowe imprezy plenerowe: festyny, dożynki, koncerty itp., Aby nadal mogły spełniać swoja rolę **wymagają kompleksowej przebudowy i zagospodarowania. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura rekreacyjno-sportowa** oznacza brak zaplecza dla dzieci i młodzieży i ograniczone możliwości osiągania najlepszych rezultatów, jak również hamuje rozwój dyscyplin od lat uprawianych w LGD

Z roku na rok wzrasta zainteresowanie uprawianiem sportu wśród młodych ludzi, którzy chętnie uczestniczą w zajęciach pozalekcyjnych. Jest także spora część osób, które z zajęć sportowych i rekreacyjnych dotychczas nie skorzystały. **Oferta zajęć sportowych, choć jest ważnym elementem podnoszącym, jakość życia mieszkańców, jest na omawianym terenie dość uboga**. Jednym z postulatów, jakie pojawiły się w trakcie konsultacji społecznych i badań ankietowych była odpowiedź na to wyzwanie**: zwiększenie ilości zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży oraz** poszerzenia oferty dla nich. Jest to szczególnie ważne, jeśli chodzi o potrzeby rozwojowe i ruchowe tej grupy.

Z analiz i przeprowadzonych badań wynika, że obszar posiada dobre warunki do rozwoju turystyki w tym agroturystyki i rekreacji. Badania prowadzone wśród mieszkańców pokazały duży wzrost zainteresowania aktywnym spędzaniem czasu wolnego oraz ogólnego dbania o kondycje fizyczną mieszkańców. Wyraźnie jednak wskazywano na niedostatki w zakresie infrastruktury turystyczno-wypoczynkowej i rekreacyjnej, na brak spójnej i zróżnicowanej oferty turystyczno-rekreacyjnej gmin oraz słabą promocję obszaru. Szczególnie mocno wskazywano na dzieci i młodzież jako grupę wymagająca najmocniejszego wsparcia w zakresie rozwoju atrakcyjnych i zróżnicowanych form spędzania czasu wolnego. Wyraźnie wskazano na niedostatki w tym zakresie.

3. DZIEDZICTWO KULTUROWE

Kultura kształtuje tożsamość regionalną mieszkańców obszaru i wywiera wpływ na zachowania społeczne. Wszelkie inicjatywy kulturalne cieszą się ogromną popularnością zwłaszcza wśród młodzieży, chętnej rozwijać swoje pasje. Działalność kulturalna na obszarze LGD oparta jest przede wszystkim na współpracy z miejskimi i gminnymi ośrodkami kultury oraz organizacjami, które w działalności statutowej mają krzewienie kultury. Pomoc finansowa z poprzedniego okresu programowania zainspirowała dodatkowo te podmioty do realizacji różnych przedsięwzięć kulturalnych (konkursów, warsztatów artystycznych, organizacji imprez, wystaw itp.), które obecnie czekają na kontynuację. LGD nawiązało współpracę z lokalnymi twórcami ludowymi, dzięki którym promowaliśmy nasz region. Produkty rękodzieła lokalnego oraz kulinarnego prezentowano podczas targów LGD i imprez promocyjnych.

W gminach LGD mieszka wielu twórców ludowych, dzięki którym materialne dziedzictwo jest podtrzymywane i pielęgnowane. Najciekawszymi produktami wykonanymi ręcznie przez mieszkańców i zaliczanymi do produktów lokalnych są: strój ludowy kobiecy – Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich „Zagorzanki" z Zagorzyc, wyroby szydełkowe - Irena Przybyła ze Szkodnej, robótki ręczne, szydełkowe – Bożena Motyka z Ropczyc, serweta, bieżnik szydełkowy – Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich z Wolicy Piaskowej, zdobienie artystyczne kowalstwo – Stanisław Kopala z Ropczyc, kwiaty z bibuły – Bożena Motyka z Ropczyc, gorset do stroju ludowego – Irena Przybyła ze Szkodnej.

Szczególnie mocno kultywowane na obszarze LGD są **tradycje kuchni regionalnej**. Charakterystyczne produkty kulinarne naszego regionu to m. innymi prozioki, gomółki, pierogi z kapustą. Przy udziale Kół Gospodyń Wiejskich organizowane są warsztaty i pokazy ich przyrządzania, które zawsze cieszą się dużym zainteresowaniem.

W dziedzinie kulinariów wiele naszych produktów jest wpisanych na listę produktów tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Są to m. innymi: ciasto jaglano-śliwkowe,, chleb sędziszowski żytni, serowiec sędziszowski sędziszowskie ciasto z jagodami makowiec sędziszowski gruszki w syropie miodowym-Krystyny Żuczek z Nockowej, kiełbasa wiejska jodłowska, pierogi pieczone św. Jacka z Nockowej.

Znane w środowisku, wpisane na listę produktów regionalnych są również:

- Rzadkie ziemniaki z Kudroniem – K.G.W. Zagorzyce
- Kołacz + szyszki weselne – Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich „Zagorzanki"
- Miód pitny – Koło Gospodyń Wiejskich w Klęczanach
- Mazurek wielkanocny - Koło Gospodyń Wiejskich w Klęczanach
- Chleb orkiszowy na naturalnym zakwasie – Marcin Chmiel z Zagorzyc

- Ser bystrzycki – Elżbieta Siwiec z Bystrzycy
- Podpłomyk Zagorzycki „Wyskrobek" – Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich Zagorzanki z Zagorzyc
- Nalewka „Łzy chrabąszcza" i nalewka „Proboszczówka" – Koło Gospodyń Wiejskich w Lubzinie
- Tort ziemniaczany – Koło Gospodyń Wiejskich Sielec-Podlasek
- Mielonka z dzika – Beata Drozd z Klęczan
- Borkowskie kiszone ziemniaki – Michał Balasa z Borku Wielkiego

Mimo, że produktów regionalnych w naszym regionie jest stosunkowo dużo, nie zapewniono im zbyt wielu form promocji i zbytu, pomimo obserwowanego na przestrzeni ostatnich lat znacznego wzrostu zainteresowania mieszkańców produktami lokalnymi a w szczególności zdrową żywnością. Konieczne jest, zatem zwiększenie ilości wydarzeń promocyjno-kulturalnych o zasięgu ponadlokalnym w celu ochrony od zapomnienia ważnego dla regionu dziedzictwa kulinarnego oraz wsparcie działań mających na celu usprawnienie zbytu tych produktów.

Znaczącym elementem dziedzictwa kulturowego naszego regionu jest **folklor**. Stroje ludowe, taniec i śpiew z charakterystyczną gwarą prezentują lokalne zespoły pieśni i tańca przy okazji festynów i imprez lokalnych. Ważniejsze z nich to: Zespół Pieśni i Tańca „Rochy" w Sędziszowie Młp, Zespół Pieśni i Tańca „Halicz" w Ropczycach, Zespół Pieśni i Tańca „Wiercany" w Wiercanach, Zespół Ludowy „Różacy" w Czarnej, Zespół Pieśni i Tańca „Podgrodzianie", Zespół Pieśni i Tańca „Wisłoczanie", Kapela Kurasie, Kapela Niedźwiedzianie, Paka Sędzisza i wiele innych. Zespoły te podejmują działania zmierzające do podtrzymywania tradycji i ochrony dóbr kultury poprzez popularyzację i kultywowanie pieśni i tańca ludowego. **Aby region był bardziej w tym zakresie rozpoznawalny potrzebne jest dotarcie do szerszego grona odbiorców oraz zwiększenie oferty edukacyjnej zachęcających zwłaszcza dzieci i młodzież do kultywowania folkloru.**

Upowszechnieniem kultury oraz promocją zajmują się miejscowe ośrodki kultury w Ropczycach, Sędziszowie Młp., Czarnej, Wiercanach, Pustkowie-Osiedlu.

Organizują one wiele przedsięwzięć o charakterze masowym. Na stałe do kalendarza imprez wpisały się m. innymi:

- Międzynarodowy Jarmark Kowalski - impreza, która kultywuje tradycje starego kowalstwa połączona z konkursem,
- Wystawy florystyczne w Ropczycach
- Kiermasz palm i pisanek wielkanocnych w Sędziszowie Młp.,
- Jarmark folklorystyczny w Sędziszowie Młp.,
- Wystawy malarstwa i ikon oraz wystawy rękodzieła ludowego w Czarnej
- Konkurs szopek bożonarodzeniowych w Wiercanach,
- Dożynki Gminne połączone z Konkursem „Smak Tradycji – Kulinarne Dziedzictwo Gminy Iwierzyce"
- Festiwal żurku w Brzeźnicy
- Mistrzostwa Podkarpacia w Płukaniu Złota w Gumniskach
- Uroczystości Patriotyczne na Polanie Kałużówka i na Górze Śmierci w Pustkowie
- Plastyka Obrzędowa Świąt Wielkanocnych w gminie Dębica,

Ośrodki Kultury koncentrują się też na prowadzeniu prób tanecznych, teatralnych, pokazów, warsztatów, wystaw rękodzielniczych. Odbiorcami tych zajęć są przede wszystkim ludzie dorośli. **Dzieci i młodzież rzadko w nich uczestniczą z uwagi na ubogą ofertę zajęć skierowaną dla niej. W ankietach wypełnianych przez mieszkańców zamieszkujących teren LSR często pojawia się zapotrzebowanie na ofertę kulturalną dla dzieci i młodzieży. Podczas konsultacji pojawiały się też sugestie dotyczące zapotrzebowania na wydarzenia i imprezy, których odbiorcami byliby ludzie mlodzi. Podejmowanie więc działań z zakresu szeroko rozumianej kultury musi więc uwzględniać przede wszystkim dzieci i młodzież obszaru.** Dużą rolę w krzewieniu twórczości ludowej odgrywają stowarzyszenia takie jak: Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich „Szkodnianki", „Stokrotki", Koło Aktywnych Kobiet w Borowej, Koło Gospodyń Wiejskich w Nockowej. Organizują one cykliczne imprezy plenerowe np: Noc świętojańska, Powitanie lata, Andrzejki, Święto ziemniaka, Dzień Seniora, Dożynki i inne imprezy integracyjne. Cieszą się one dużą popularnością w środowisku lokalnym. Powinny w związku z tym zostać podjęte działania służące wspieraniu oddolnych inicjatyw lokalnych i odpowiadać na potrzeby społeczności. **Promocja działań mających na celu ochronę i kultywowanie dziedzictwa kulturowego jest dla mieszkańców naszego regionu bardzo ważna, dlatego też wymaga ciągłego wsparcia**.

W badaniach przeprowadzonych wśród mieszkańców często wskazywanym problemem był postępujący zanik tradycji oraz systematycznie obniżający się poziom zaangażowania w kultywowanie lokalnych tradycji zwłaszcza mocno obserwowany wśród najmłodszych mieszkańców. Jako swoiste antidotum na te problemy wskazywano potrzebę podjęcia kompleksowych działań zmierzających do rozszerzenia oferty warsztatowo-edukacyjnej, szczególnie **dla dzieci i młodzieży**. Dostęp i wykorzystanie potencjału kulturowego odgrywa niezwykle istotną rolę w budowaniu poczucia tożsamości, więzi lokalnych i relacji między ludźmi.

Tereny omawianych gmin LGD posiadają wysokie walory kulturowe, które można wykorzystać przy ich promocji. Do dnia dzisiejszego zachowały się **obiekty sakralne i elementy historycznej zabudowy**. Znajduje się tu wiele miejsc chętnie odwiedzanych przez turystów. Ważniejsze z nich to:

w gminie Czarna:

- Zabytkowy Zespół Pałacowo-Dworski wraz z obiektami gospodarczymi w Przyborowie z 1918 r.,
- Cmentarz z I wojny światowej i 3 kapliczki w Róży,
- Cmentarz z I wojny światowej, 2 kapliczki i kościół parafialny w Starej Jastrząbce,

w gminie Dębica:

- Zabytkowe kościoły: p. w św. Jana Chrzciciela w Brzeźnicy, pw. Św. Stanisława Biskupa w Pustkowie, p. w św. Stanisława Biskupa Męczennika w Pustyni,
- Zabytkowy Zespół Pałacowo-Parkowy w Zawadzie, Karczma z przełomu XVIII/XIX wieku, Sanktuarium Matki Boskiej Zawadzkiej,
- Dwór w Pustyni z XVII w.,
- Góra Śmierci w Pustkowie -miejsce obozu zagłady z II wojny światowej w Pustkowie Osiedlu wraz z ekspozycją historyczno-dydaktyczną.
- Polana Kałużówka –miejsce walk z okresu II wojny światowej w Braciejowej.

w gminie Iwierzyce:

- Zabytkowy Kościół p.w. Św. Franciszka z Asyżu w Bystrzycy,
- Wiatrak w Bystrzycy,
- Kościół p.w. Św. Michała Archanioła w Nockowej,
- Zabytkowy Pałac Lubinieckich i Michałowskich w Iwierzycach,
- Zabytkowy Zespół dworsko – parkowy X. Preka w Sielcu z XIX

w gminie Ropczyce

- Zabytkowe kościoły: Sanktuarium Najświętszej Marii Panny w Ropczycach, Kościół Parafialny p.w. Przemienienia Pańskiego w Ropczycach; Kościół Parafialny p.w. Św. Michała Archanioła w Małej,,
- Pomnik Chrystusa Króla w Małej,
- Pałac Skrzeczyńskich w Lubzinie,
- Pomnik upamiętniający zbrodnię hitlerowską w Lubzinie,
- Zespół Dworski w Łopuchowej,
- Cmentarz Żydowski w Ropczycach,

w gminie Sędziszów Małopolski

- Zabytkowe kościoły: Kościół Parafialny p.w. Najświętszej Marii Panny w Sędziszowie Młp.; pw. Św. Apostołów Piotra i Pawła w Zagorzycach Górnych, Kościół Parafialny p.w. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Czarnej Sędziszowskiej, Kościół pw. Św. Jakuba Starszego Apostoła w Górze Ropczyckiej,
- Ratusz w Sędziszowie Młp.,
- Park „Buczyna" w Górze Ropczyckiej,
- Ruiny koszar w Górze Ropczyckiej,
- Zespół Klasztorny O.O Kapucynów z XVIII w.

Istniejące obiekty zabytkowe - ważne elementy dziedzictwa kulturowego dla społeczności lokalnej nie przyciągają jednak turystów.

Stan zabytków i obiektów o znaczeniu historycznym na terenie LGD pozostawia wiele do życzenia. Wiele z nich ulega stopniowej degradacji, ponieważ ich właścicielom brakuje funduszy na ich renowację. Na podstawie badań ankietowanych i konsultacji społecznych ustalono, że jednym z przedsięwzięć **ukierunkowanych na kompleksową ochronę zasobów dziedzictwa kulturowego powinno być zwiększenie środków publicznych na prace remontowo - konserwatorskie. Jest to konieczne w celu zachowania zabytków dla przyszłych pokoleń.**

4. DZIAŁALNOŚĆ SEKTORA SPOŁECZNEGO

Na obszarze LGD według danych statystycznych z roku 2013 w systemie REGON zarejestrowane było **232 organizacje pozarządowe.** Największa ich ilość jest w gminie Ropczyce a najmniejsza w Iwierzycach.

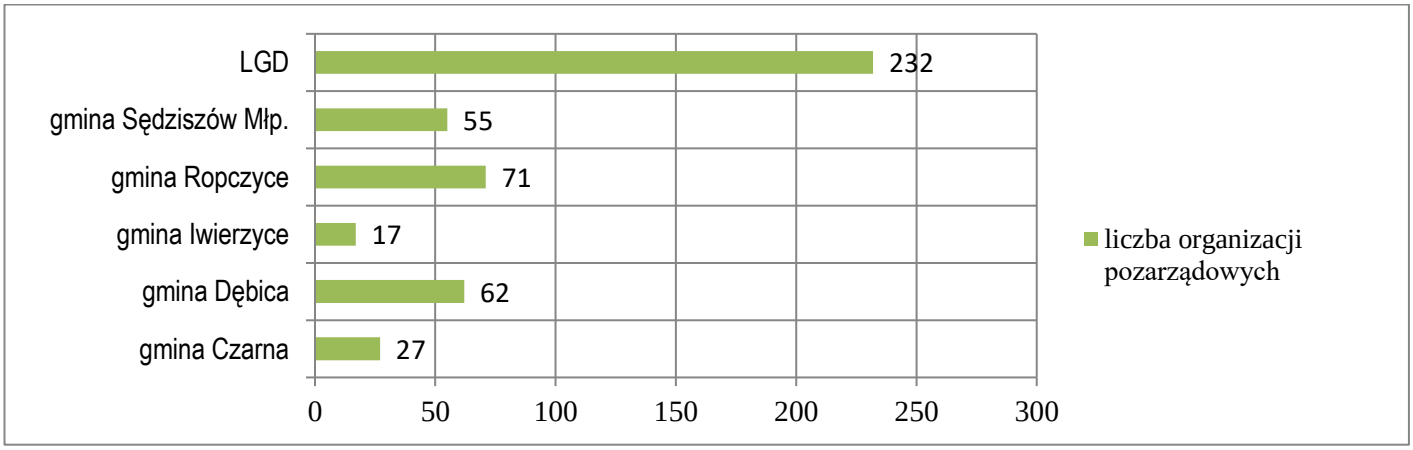

Źródło: GUS 2013 Bank Danych Lokalnych

Jakkolwiek zaangażowana w sprawy lokalne jest stosunkowo niewielka liczba osób, to na przestrzeni ostatnich lat obserwuje się wzrost ich aktywności w kreowaniu społeczeństwa obywatelskiego. Lokalna aktywność społeczna przejawia się w różnego rodzaju formach działalności podejmowanej przez organizacje, stowarzyszenia czy grupy społeczne działające na terenie gmin. Przejawia się to m.in. w inicjowaniu pewnych działań np. inwestycyjnych, wynikających z bieżących potrzeb społeczności lokalnej czy również inicjatyw oświatowo-kulturalnych, rekreacyjnych i innych.

Głównym kierunkiem działań tych organizacji są:

- kultura, sztuka, ochrona dóbr kultury i dziedzictwa narodowego,
- wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej,
- pomoc społeczna, w tym pomoc rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywanie szans tych rodzin i osób,
- działania na rzecz osób niepełnosprawnych,
- ratownictwo i ochrona ludności,
- nauka, szkolnictwo wyższe, edukacja, oświata i wychowanie,
- ekologia i ochrona zwierząt oraz ochrona dziedzictwa przyrodniczego,
- działania na rzecz integracji europejskiej oraz rozwijania kontaktów i współpracy między społeczeństwem,
- działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym,
- działalność w kierunku wspierania przedsiębiorczości
- działalność na rzecz wspierania i rozwoju gmin
- działalność na rzecz wspierania uzdolnionej artystycznie młodzieży

W zasadzie w każdej miejscowości na terenie wszystkich gmin LGD aktywną działalność prowadzą **Ochotnicze Straże Pożarne.** W większości funkcjonują one, jako stowarzyszenia, posiadają remizy i pojazdy specjalne zapewniające sprawny i efektywny udział w akcjach ratowniczo-gaśniczych. **Aktywnie działa też wiele Kół Gospodyń Wiejskich.**

Funkcjonują także kluby sportowe, które promują zdrowy tryb życia wśród mieszkańców gminy oraz oferują udział w treningach i zawodach sportowych. Natomiast Uczniowskie Kluby Sportowe działające przy szkołach prowadzą zajęcia ogólnorozwojowe oraz specjalistyczne dla swoich uczniów.

Na terenie miast i gmin LGD funkcjonuje około **60 różnych stowarzyszeń o charakterze sportowym**, których zadaniem jest prowadzenie działań skierowanych od najmłodszych do starszych mieszkańców naszej gminy. **Oferta ta nie jest wystarczająca w stosunku do zgłaszanych potrzeb.**

Przeważająca liczba organizacji opiera się na pracy wolontariackiej swoich członków, dlatego na terenie LGD nie odgrywają one istotnej roli, jako pracodawcy. Niewiele z nich na stałe zatrudnia pracowników. Część z nich okazjonalnie korzysta z płatnej pracy na zasadzie jednorazowych umów lub zleceń. Jeszcze mniej aktywnych organizacji pozarządowych prowadzi działalność gospodarczą, z której zysk przeznaczany jest w całości na cele statutowe tych podmiotów.

Organizacje na terenie LGD są na różnym poziomie rozwoju. Borykają się z problemami i przeszkodami. **Najważniejszym zgłaszanym podczas konsultacji problemem były zbyt małe środki finansowe**, które nie pozwalają na swobodną realizację działań statutowych. Duża ich część jest uzależniona od **źródeł publicznych,** często samorządowych, które stanowią główne, bądź jedyne źródło finansowania ich działań (brakuje im stabilności finansowej polegającej na zapewnieniu finansowania działań organizacji w kolejnym roku). **Środki te jednak od lat nie zaspokajają faktycznych potrzeb NGO i na przestrzeni ostatnich lat wysokość tych dotacji utrzymuje się na podobnym poziomie co w zestawieniu z zwiększeniem ilość nowych organizacji stanowi istotną barierę w dostępie do źródeł finansowania własnej działalności.** Organizacje słabo wykorzystują środki unijne przeznaczone na ich działania statutowe, ponieważ nie dysponują wkładem własnym, który jest wymagany przy realizacji projektów. **Problemem jest też małe zaangażowanie członków organizacji w ich działalność**. Skutkiem tego jest często **słaba aktywność** tych organizacji lub bierność w działaniach, do których zostały powołane. Kolejną zidentyfikowaną w trakcie badań ankietowanych przyczyną, stosunkowo słabej aktywności organizacji jest w dalszym ciągu niski poziom zaufania mieszkańców do

siebie a tym samym nie dostrzeganie wielkiego sensu w działalności w ramach NGO opartej nierozerwalnie na wzajemnym zaufaniu członków do siebie oraz do ustalonych zasad funkcjonowania..

Sektor organizacji pozarządowych jest w regionie szczególnie ważny i relatywnie liczny co wynika z anlizy zarejestrowanych organizacji. Działalność tego sektora w wyraźny sposób wypełnia „luki" w działaniach rekreacyjno-sportowych i kulturalnych prowadzonych przez gminy. Organizacje te choć mają swoje problemy związane głównie ze stosunkowo małą aktywnością wszystkich członków starają się działać w interesie zdiagnozowanych grup defaworyzowanych tj. w szczególności młodzieży, dzieci, również osób bezrobotnych. Same zresztą skupiają często przedstawicieli tych grup. Mając na uwadze dane historyczne z poprzedniego okresu programowania należy stwierdzić, ze jest to również sektror dość aktywny w zakresie realizacji projektów i stanowi istotna grupę potencjalnych beneficjentów planowanych przedsięwzięć. Sektor ten był również bardzo aktywny na etapie partycypacyjnego tworzenia LSR zgłaszając wiele uwag i propozycji do poszczególnych jej części. Należy zatem stwierdzić, że **sektor organizacji pozarządowych wymaga szczególnego wsparcia,** zarówno finansowego jak również instytucjonalnego oraz merytorycznego (szkolenia, warsztaty, konsultacje) ponieważ jego potencjał jest w dalszym ciągu zbyt niski, aby mógł wypełniać należycie przypisane mu funkcje ale przy odpowiednim aktywizowaniu i wspieraniu może stanowić jedną z głównych „sił napędowych" realizujących najważniejsze założenia LSR.

5. CHARAKTERYSTYKA GOSPODARKI

Przedsiębiorczość jest uważana za główny czynnik rozwoju społeczno-gospodarczego, a także kluczowy warunek osiągnięcia konkurencyjności gospodarki w kraju.

Na terenie LGD Partnerstwo 5 Gmin duże znaczenie mające wpływ na zatrudnienie i rozwój przemysłu mają zakłady zlokalizowane w miastach: Ropczyce i Sędziszów Młp. oraz mniejsze firmy prywatne. Na omawianym terenie eksploatuje się niewielkie złoża gazu ziemnego (Czarna Sędziszowska, Sielec), ropy naftowej (Brzezówka), wapienia, margla i kruszywa budowlanego (piasku żwiru). W gminie Dębica i Ropczyce powstała **podstrefa Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Mielec,** która oferuje przedsiębiorcom pomoc publiczną, m.in. w formie zwolnień z podatku dochodowego. W przyszłości planuje się jej rozszerzenie na szerszy obszar.

W sektorze przemysłowym dominuje przemysł metalowy, maszynowy, lotniczy, meblarski, drzewny, materiałów ogniotrwałych.

Najważniejszymi i największymi zakładami produkcyjnymi działającymi na omawianym terenie są:

- Zakład Produkcyjny „Cukrownia Ropczyce" S.A., zajmująca się produkcją cukru białego.
- Zakłady Magnezytowe „Ropczyce" S.A., których przedmiotem działalności jest produkcja materiałów ogniotrwałych służących, jako wyłożenia ceramiczne pieców hutniczych i innych urządzeń pracujących w wysokich temperaturach.
- Safran Hispano Suiza Sp. z o.o w Sędziszowie Małopolskim – firma z kapitałem francuskim produkująca części do silników lotniczych należąca do klastra „Dolina Lotnicza"
- „Rega Yacht" w Ropczycach – wytwórca łodzi i jachtów z laminatów poliestrowych i epoksydowych, włókien szklanych, węglowych,
- Mostostal Ropczyce – firma koncentrująca się wokół hurtowego i detalicznego obrotu wyrobami hutniczymi, metalami i ich rudami, a także materiałami budowlanymi oraz różnego rodzaju odpadami.
- UTC CCS Manufacturing Polska Sp. z o.o w Ropczycach. – największy w Europie producent przenośnych gaśnic.
- Wytwórnia Parkietów „Baran" –Iwierzyce, firma działająca w branży drzewnej, produkująca parkiety.
- Wytwórnia Filtrów „PZL - Sędziszów" S.A, firma produkuje filtry powietrza, oleju, kabinowe, hydrauliczne, osuszacze powietrza,
- Fabryka Farb i Lakierów „Śnieżka" S.A w Brzeźnicy,
- Zakłady Tworzyw Sztucznych „Lerg" S.A. w Pustkowie,
- Zakład Obróbki Marmuru „Jabo – Marmi" w Nagawczynie,
- „Arkus" sp. z o.o. - największy w Polsce producent rowerów.

Według stanu na koniec 2013 roku w rejestrze REGON zarejestrowanych było 6 169 podmiotów gospodarki narodowej (bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie). Przeważająca ich liczba, bo aż **96,08 %, należała do sektora prywatnego, a tylko 3,92 % do publicznego**.

PODMIOTY W REJESTRZE REGON

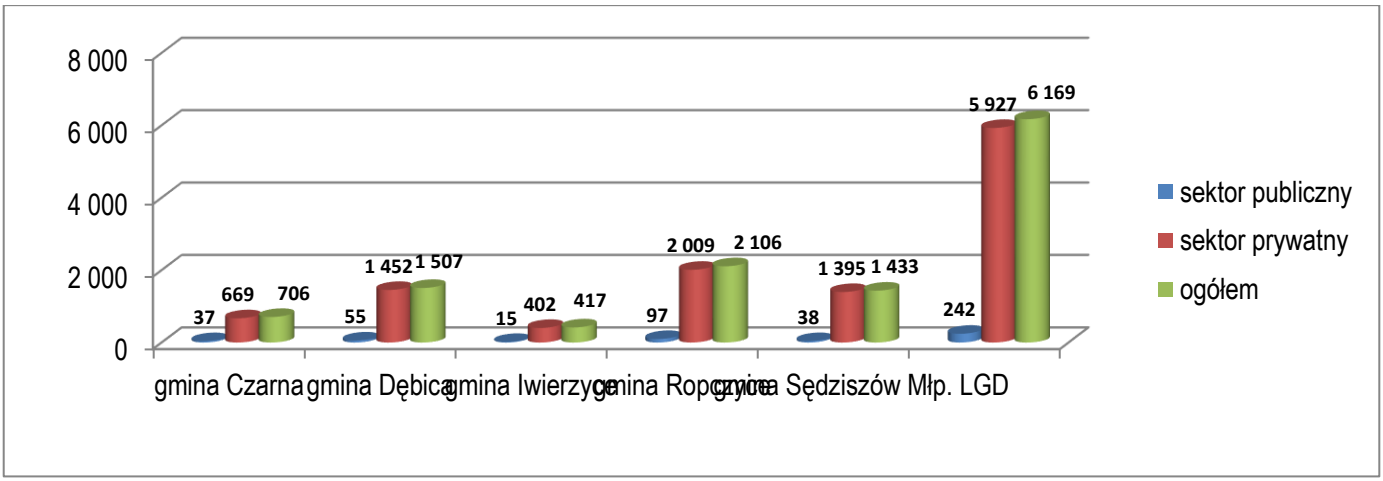

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych 2013 r. GUS

Znaczną część w sektorze prywatnym stanowią osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Ilość osób zakładających działalność gospodarczą wykazuje niewielki trend rozwojowy. Łącznie wg stanu na dzień 31.12.2013 r. na terenie LGD było zarejestrowanych 5 013 takich podmiotów, a na dzień 31.12.2014 – 5 140, z czego najwięcej, bo 1 695 w gminie Ropczyce, a najmniej – 364, w gminie Iwierzyce. **Od roku 2012 do końca 2014 na terenie całej LGD przybyło 351 osób zakładających działalność.** Nie jest to liczba zadawalająca**, można więc postawić tezę, że obszar LGD nie odznacza się wysokim poziomem przedsiębiorczości mieszkańców.**

Dynamika przedsiębiorczości w latach 2012-2014 na terenie LGD
na przykładzie osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą

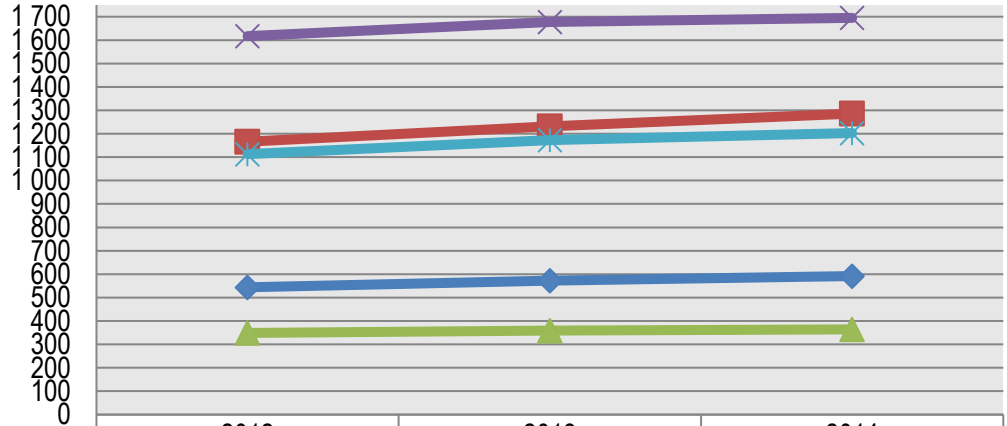

	2012	2013	2014
gmina Czarna	544	573	592
gmina Dębica	1 166	1 231	1 286
gmina Iwierzyce	349	359	364
gmina Ropczyce	1 617	1 677	1 695
gmina Sędziszów Młp.	1 113	1 173	1 203

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych 2012-2014 r. GUS

Nowe firmy zakładane są stosunkowo niechętnie, o czym świadczyć może wskaźnik aktywności gospodarczej. Wg danych GUS z 2013 roku średnia ilość podmiotów gospodarki narodowej przypadająca na 1 000 mieszkańców kształtowała się następująco:

- **w Polsce - 77**
- **na Podkarpaciu - 57**
- **na terenie LGD – 50**

Na obszarze LGD istotną barierą przy zakładaniu działalności gospodarczej jest niedostatecznie rozwinięta infrastruktura drogowa w tym **niedostateczne skomunikowanie większości obszaru z autostrada A4**. Lepsze skomunikowanie z autostradą ułatwiłby przedsiębiorcom transport krajowy i zapewniło lepszy dostęp do rynków zbytu. Innymi trudnościami dla potencjalnych

przedsiębiorców są: **mała dostępność zewnętrznych środków finansowych, biurokracja, fiskalizm**. Nie zachęcają do prowadzenia działalności gospodarczej również: **konieczność uzyskania wielu pozwoleń**, **zagmatwane przepisy, wysokie podatki, które generują koszty, bariery zatrudnienia związane z nieelastycznym prawem pracy, wysokie koszty pracy, trudności w pozyskaniu środków unijnych. Według ankietowanych biorących udział w konsultacjach społecznych** te problemy wpływają na niski stopień przedsiębiorczości w regionie i ogólnie są przyczyną tego, że województwo podkarpackie nie należy do wysoko rozwiniętych gospodarczo.

Wśród podmiotów prowadzących działalność gospodarczą w gminach LGD wyliczyć można niewielkie firmy transportowe, produkcyjne, usługowe i handlowe działające w wielu specjalnościach. Największą dynamikę rozwojową w ciągu ostatnich lat zanotowano w branży ***handel i naprawa pojazdów samochodowych oraz w budownictwie.***

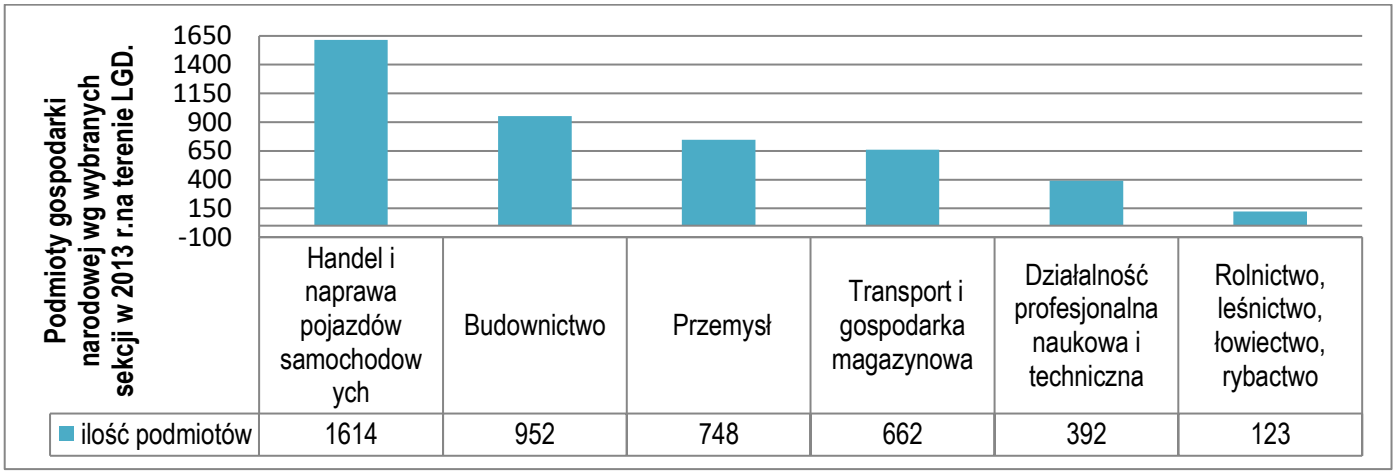

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych 2013 r. GUS

Inne podmioty gospodarcze na rynku w LGD: działalność finansowa i ubezpieczeniowa - 137 podmiotów, działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją - 132 podmioty, działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca - 123 podmioty, obsługa rynku nieruchomości - 114, informacja i komunikacja - 105 podmiotów, zakwaterowanie: 103 podmioty, pozostała działalność usługowa i gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby - 269 podmiotów

Wśród pracodawców w powiecie, najliczniejszą grupę stanowią **mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 pracowników - 95,70%, natomiast** przedsiębiorstwa średnie i duże (zatrudniające od 50 osób wzwyż) to zaledwie 4,30% ogółu pracodawców. W strukturze podmiotów gospodarczych przeważają małe przedsiębiorstwa rodzinne o niskim poziomie sprzedaży oraz niewielkiej konkurencyjności i innowacyjności.

Podmioty wg klas wielkości na terenie LGD

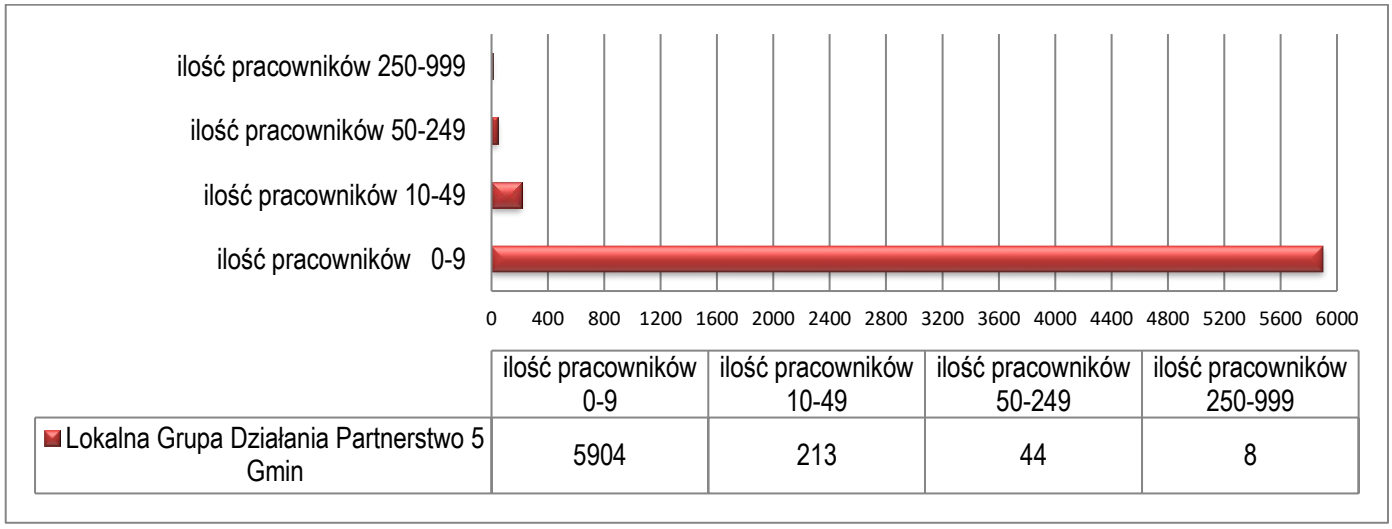

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych 2013 r. GUS

Rozwój przedsiębiorczości wpływa na wzrost nowych miejsc pracy, a w ich tworzeniu istotną rolę spełniają mikro i małe przedsiębiorstwa. Gminy LGD mają spory potencjał pracowniczy (duża ilość osób w wieku produkcyjnym i dodatni przyrost naturalny) i gospodarczy. **Dogodna lokalizacja (poprowadzona autostrada oraz planowana budowa łącznika dla gmin powiatu ropczycko-sędziszowskiego), bliskość kolei i lotniska w Jasionce i dużych ośrodków przemysłowych jak Rzeszów, Dębica, Mielec, rozszerzenie strefy ekonomicznej SSE Europark Mielec, potęgują szansę na rozwój tego regionu i stanowią dobrą bazę dla potencjalnych inwestorów**. Mimo tego problemem jest brak nowych inicjatyw gospodarczych. Postulowane podczas konsultacji były **działania stymulujące rozwój nowych podmiotów w celu pozyskania dodatkowych**

miejsc pracy. Powinny być wspierane przedsiębiorstwa na wczesnym etapie ich działalności, a także na późniejszym etapie funkcjonowania. Wyzwaniem jest też niski poziom innowacyjności i nakładów inwestycyjnych w gospodarce regionu. Środki UE w ramach PROW na lata 2014-2020 stwarzają możliwość interwencji w omawianych zakresach oraz potencjalny katalizator rozwoju przedsiębiorczości. Dofinansowanie działań z zakresu szeroko rozumianego rozwoju przedsiębiorczości oraz dostępnych form wsparcia dla przedsiębiorców powinny zwiększyć ilość nowych, trwałych miejsc pracy oraz pobudzać przedsiębiorców do dalszego inwestowania, ponieważ przyczyni się to do podnoszenia konkurencyjności gospodarki i wpłynie na wzrost dochodów gmin i ich mieszkańców.

6. BEZROBOCIE I RYNEK PRACY

Wg stanu na koniec 2013 r. stopa bezrobocia na terenie powiatu ropczycko-sędziszowskiego wynosiła 22,2% a w gminach wiejskich powiatu dębickiego 13,9%, przy 16,4% bezrobociu na terenie województwa podkarpackiego i 13,4% poziomie bezrobocia w kraju.

Odsetek ludności pozostającej bez pracy na terenie LGD w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym jest wyższy niż w województwie. **Dla LGD wynosi on 12%, a dla Podkarpacia wskaźnik ten wynosi 11,4%.** Najmniejsze wartości na naszym terenie obserwuje się w pobliżu aglomeracji dębickiej gdzie znajduje się relatywnie dużo zakładów pracy. W 2013 roku najtrudniejsza sytuacja występowała na terenach gminy Sędziszów Małopolski.

Bezrobotni w gminach na koniec 2013 roku

Nazwa gminy	Liczba bezrobotnych kobiet	Liczba bezrobotnych mężczyzn	Liczba bezrobotnych ogółem	Liczba ludności w wieku produkcyjnym	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminach
Czarna	486	355	841	8 266	10,2%
Dębica	898	745	1 643	15 928	10,3%
Iwierzyce	266	302	568	4 792	11,9%
Ropczyce	1 153	1 059	2 212	17 362	12,7%
Sędziszów Młp.	997	1 017	2 014	14 468	13,9 %
Razem LGD	**3 800**	**3 478**	**7 278**	**60 816**	**12 %**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z PUP Ropczyce i Dębica

Odsetek bezrobotnych kobiet i mężczyzn na terenie LGD jest wyrównany i wynosi 52,21% kobiet i 47,79% bezrobotnych mężczyzn. Bezrobotnych kobiet na terenie LGD jest o 322 osoby więcej niż mężczyzn.

Analizując sytuację na rynku pracy w ostatnich latach należy stwierdzić, iż ulegała ona pogorszeniu.

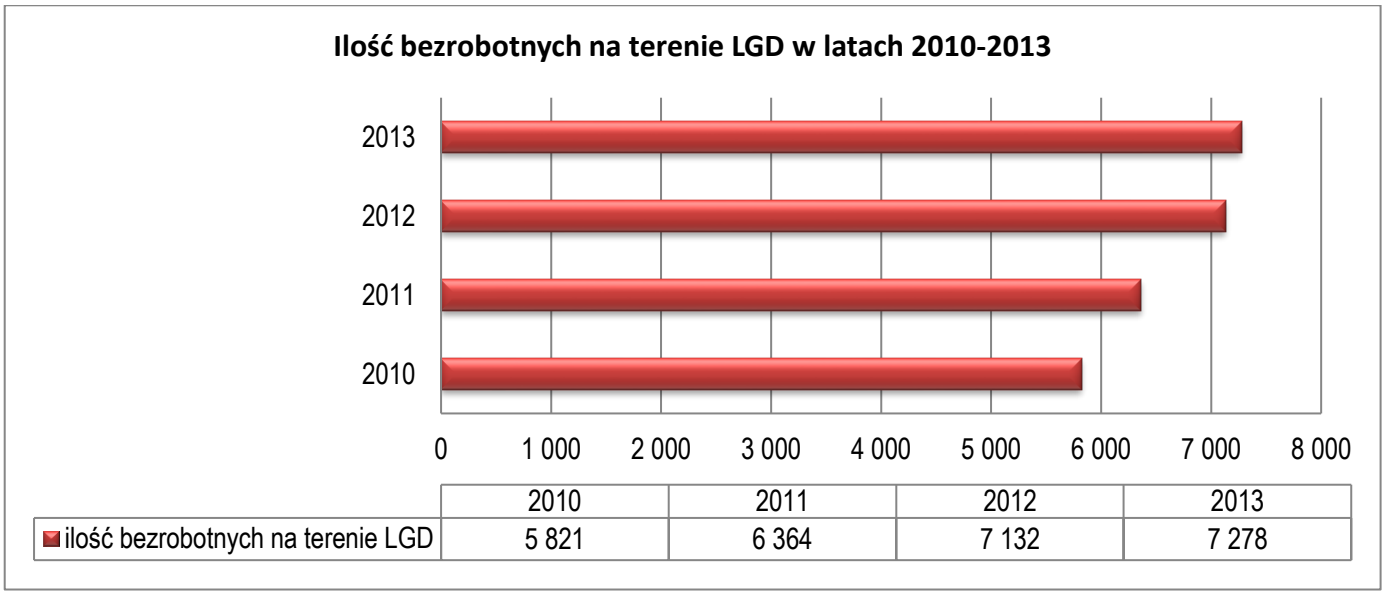

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych 2013 r. GUS

Największą liczbę bezrobotnych na terenie LGD stanowią **mieszkańcy wsi – 5 511 osób.** Według czasu pozostawania bez pracy, najwięcej jest osób długotrwale bezrobotnych, pozostających bez pracy powyżej 2 lat.

BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI WEDŁUG CZASU POZOSTAWANIA BEZ PRACY

Stan w dniu 31 XII 2013 r.

Nazwa powiatu	Ogółem	Według czasu pozostawania bez pracy					
		1 miesiąc i mniej	1-3	3-6	6-12	12-24	powyżej 24 miesięcy
Gmina Iwierzyce	568	57	69	102	96	113	131
Gmina Ropczyce	2 212	195	304	359	401	464	489
Gmina Sędziszów Młp.	2 014	173	242	330	376	415	478
Gmina Czarna	841	66	162	139	130	193	151
Gmina Dębica	1 643	129	248	292	306	306	362
Razem LGD	**7 278**	**620**	**1 025**	**1 222**	**1 309**	**1 491**	**1 611**

Źródło: PUP Ropczyce i Dębica

Znaczny odsetek w ogólnej liczbie bezrobotnych stanowią osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Wg danych z powiatowych urzędów pracy, pod koniec 2013 roku było ich 6 777 osób, co stanowiło 93,12 % ogólnej liczby bezrobotnych LGD. Są to **osoby młode**, długotrwale bezrobotne, bez kwalifikacji zawodowych, bez doświadczenia zawodowego, bez wykształcenia średniego, samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko, niepełnosprawni.

Największą grupę wśród bezrobotnych LGD stanowią osoby młode do 34 roku życia. Odsetek osób bezrobotnych do 34 roku życia jest wyższy niż na całym Podkarpaciu:

Podkarpacie - 51,67 % ogólnej liczby bezrobotnych, **Lokalna Grupa Działania Partnerstwo 5 Gmin - 55,96 %** ogólnej liczby bezrobotnych.

STRUKTURA WIEKOWA OSÓB BEZROBOTNYCH W LGD

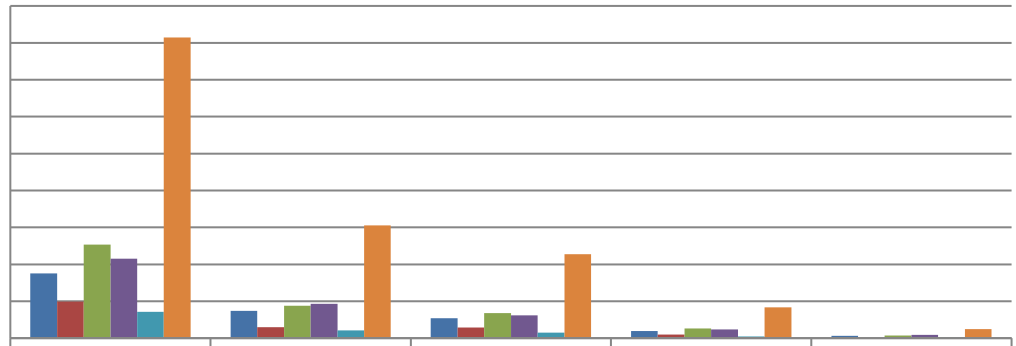

	18-34	lata 35-44	lata 45-54	lata 55-59	60 lat i powyżej
gmina Dębica	877	370	270	95	31
gmina Czarna	496	148	145	48	4
gmina Ropczyce	1266	440	340	132	34
gmina Sędziszów Młp.	1076	466	309	120	43
gmina Iwierzyce	358	103	75	22	10
LGD	4073	1527	1139	417	122

Źródło: PUP Ropczyce i Dębica

7. PROBLEMY SPOŁECZNE

Problemami społecznymi są niekorzystne zjawiska, które występują w określonej społeczności i są przez nią oceniane, jako niepożądane, zagrażające, wymagające interwencji. Podstawą ich określenia na terenie LGD była przeprowadzona diagnoza problemów, którą opracowano na podstawie ankiet i rozmów z mieszkańcami podczas spotkań konsultacyjnych. W zasadzie pokrywają się one z diagnozami problemów powiatów ropczycko-sędziszowskiego i dębickiego.

Do najczęściej wymienionych przez ankietowanych problemów należały **bezrobocie i ubóstwo.**

Wysoki stopień bezrobocia powoduje niski **poziom dochodów na 1 mieszkańca w LGD**. Przekłada się to na niskie i systematycznie spadające dochody własne budżetów gmin wchodzących w skład LGD. W Polsce wg stanu na dzień 31.12.2013 roku **dochód własny na jednego mieszkańca w gminach miejsko-wiejskich** wynosił **3 052,29 zł, na Podkarpaciu 2 921,50 zł, a na terenie LGD 2 883,99 zł.**

Dochody i wydatki mieszkańców gmin LGD na koniec roku 2013

Nazwa gminy	Dochody ogółem w 2013 r. w zł	Dochody własne na 1 mieszkańca w zł	Wydatki ogółem w zł	Wydatki na 1 mieszkańca w zł
Czarna	37 557 854,64	2 925,07	36 647 238,27	2 854,15
Dębica	80 010 311,06	3 184,10	80 886 262,33	3 218,97
Iwierzyce	21 180 642,67	2 779,61	20 246 267,82	2 656,99
Ropczyce	75 068 362,35	2 790,33	76 063 545,08	2 827,33
Sędziszów Młp.	64 078 298,16	2 740,85	64 976 491,07	2 779,27
Razem LGD	**55 579 093,78**	**2 883,99**	**55 763 960,91**	**2 867,34**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych 2013 r. vademecum samorządowca/GUS

Dochód podatkowy gminy na 1 mieszkańca na obszarze LSR jest nieco wyższy niż w województwie, ale dużo niższy niż w kraju.

L.p.	Nazwa gminy	Dochód podatkowy gminy na 1 mieszkańca
1	Czarna	734,92
2	Dębica	1 171,4
3	Iwierzyce	775,15
4	Ropczyce	1 120,45
5	Sędziszów Małopolski	1 002,89
	RAZEM	**4 804,81**
	Średnio na 1 –go mieszkańca LGD	**960,96**
	Średnio na 1 –go mieszkańca województwa	**912,13**
	Średnio na 1 –go mieszkańca w kraju	**1 435,18**

Źródło: Ministerstwo finansów-wskaźniki dochodów podatkowych dla poszczególnych Gmin na 2015

Problemem związanym często z bezrobociem jest pogarszanie się standardu i poziomu życia mieszkańców i z tym związane ubóstwo. Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej z terenu LGD wypłacają świadczenia w postaci stałych zasiłków, osobom całkowicie niezdolnym do pracy z powodu wieku, ubóstwa, niepełnosprawności. Podstawowym ich celem działania jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka. **Łącznie na terenie LGD ze środowiskowej pomocy społecznej korzysta blisko 10% zamieszkałej na jej terenie ludności**.

Ilość osób korzystających z pomocy społecznej w gminach LGD w porównaniu do kraju i województwa przedstawia poniższa tabela:

Nazwa gminy	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 ludności
Czarna	2 466	191,9
Dębica	2 904	115,2
Iwierzyce	868	113,8
Ropczyce	1 196	44,35
Sędziszów Młp.	2 115	90,42
Razem LGD	**9 549**	**111,1**
Podkarpacie	**64,1**	
Polska	**51,6**	

Źródło: GUS 2013 Bank Danych Lokalnych

Na terenie powiatu ropczycko - sędziszowskiego przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w relacji do średniej krajowej wynosiło wg danych GUS z 2013 r. 80,9%, a w powiecie dębickim 81,6%. To niski rozwój przedsiębiorczości oraz wyższa niż przeciętnie w kraju stopa bezrobocia przyczyniają się do oferowania przez pracodawców tak niskich płac. Kwota przeciętnego wynagrodzenia wynosiła w roku 2013 odpowiednio: **w powiecie ropczycko-sędziszowskim – 3 138,68 zł, w powiecie dębickim – 3 165,79 zł, na Podkarpaciu – 3 282,69 zł, a w Polsce – 3 877,43 zł. Z analizy obszaru wynika, zatem, że mieszkańcy**

obszaru LGD zarabiają o wiele mniej niż w innych regionach kraju, co zmusza ich do korzystania ze środków opieki społecznej. Według danych z 2013 r. na terenie LGD wydatki na pomoc społeczną z budżetu gminy wynosiły: w gminie Iwierzyce 20,4%, Czarna 19,3%, Sędziszów Młp. 19,2%, Ropczyce 18,1% i w gminie Dębica 14,2%.

Niewątpliwie powiązana z występowaniem problemu ubóstwa na omawianym obszarze jest trudna sytuacja na lokalnym rynku pracy.

Na obszarze LGD najczęściej i najliczniej występującą grupą **osób defaworyzowanych**, (*inaczej „grupą będącą w trudnej sytuacji/położeniu na rynku pracy)"* **są osoby bezrobotne w wieku do 34 lat oraz długotrwale bezrobotni – potwierdzają to zarówno ogólnodostępne statystyki prowadzone przez Powiatowe Urzędy Pracy jak i wyniki badań ankietowych prowadzonych przez LGD.** Przyczyn tak wysokiego bezrobocia jest bardzo dużo. Przede wszystkim ludzie młodzi, którzy dopiero zakończyli edukację, nie posiadają żadnego doświadczenia zawodowego i szans na uzyskanie zaufania pracodawców oraz na znalezienie pracy, nawet, jeżeli istnieje na rynku pracy popyt na pracowników z danej branży. Ponadto stale wzrastają wymagania pracodawców wobec kwalifikacji zawodowych przyszłych pracowników ich firm. **W grupie młodych bezrobotnych utrudnieniami w podjęciu pracy jest głównie brak ofert pracy w okolicy**. Wśród problemów, z jakimi borykają się bezrobotne osoby młode, które wpływają na brak pracy, należy wymienić brak wykształcenia, niski poziom znajomości języków obcych, niski poziom przedsiębiorczości własnej absolwentów, nieznajomość realiów rynku pracy i nieumiejętność działania na nim. Istotną barierą jest również brak posiadania minimalnego stażu pracy często wymaganego przez pracodawców.

Rosnące wymagania gospodarki i pracodawców dotyczące coraz wyższej, jakości pracy, mobilności i konkurencyjności na rynku pracy oraz spadek popytu na pracę niewykwalifikowaną powodują, iż osoby zagrożone lub wykluczone społecznie nie mogą bez pomocy innych instytucji trwale zintegrować się z rynkiem pracy. Podstawową przeszkodą, jaką mają do pokonania osoby bezrobotne to brak środków finansowych na otwarcie własnej działalności. **Należałoby w związku z tym podjąć intensywne działania w celu ułatwienia tym osobom wejścia na rynek pracy lub pozyskania środków finansowych na własną działalność.**

LGD wychodząc naprzeciw oczekiwaniom społeczności lokalnej zamierza objąć szczególnym wsparciem grupy defaworyzowane. Osoby z grup defaworyzowanych będą mogły skorzystać na preferencyjnych zasadach ze środków przeznaczonych na otwarcie działalności gospodarczej. Również nowe miejsca pracy oraz podnoszenie kompetencji zawodowych osób z tych grup ma swoje odzwierciedlenie w celach i wskaźnikach ujętych w LSR. LGD będzie podejmować przedsięwzięcia przeciwdziałające ich wykluczeniu społecznemu. Żeby ograniczyć spadek bezrobocia głównie wśród młodych będziemy wspierać tworzenie firm wchodzących na rynek oraz inwestycje tworzące nowe miejsca pracy.

Jednym z głównych celów LGD Partnerstwo 5 Gmin będzie pomaganie młodym ludziom w wejściu na rynek pracy i pozostaniu na nim oraz nabywanie i rozwijanie umiejętności, które pozwolą im w przyszłości znaleźć pracę.

Spójność obszaru

Dokładna analiza opisu obszaru pozwala stwierdzić, że obszar cechuje wewnętrzna spójność geograficzno-przyrodniczo-kulturowa. Wszystkie gminy graniczą, ze sobą terytorialnie, leżą przy drodze krajowej 94 oraz czerpią korzyści z przebiegającej przez teren LGD autostrady A4 i linii kolejowej. Uwarunkowania geograficzne, walory przyrodnicze i klimat są zbliżone. Tereny obfitują w zbiorniki wodne, przy których chętnie wypoczywają okoliczni mieszkańcy i turyści. Warunki naturalne oraz czyste, niezdegradowane środowisko przyrodnicze świadczą o tym, że LGD dysponuje poważnymi walorami, które można wykorzystać do celów gospodarczych i turystyczno-rekreacyjnych.

Tereny omawianych gmin LGD posiadają wysokie walory kulturowe, które można wykorzystać przy ich promocji. Znajduje się tu wiele atrakcyjnych zabytków i miejsc chętnie odwiedzanych przez turystów. Do dnia dzisiejszego zachowały się obiekty sakralne i elementy historycznej zabudowy. Potencjał kulturowy obszaru wzmacniają także bogate tradycje kulturalne i sportowe. Miejscowa gospodarka terenów objętych LSR jest zdominowana przez rolnictwo, choć zatrudnienie mieszkańcy znajdują też w przemyśle: metalowym, maszynowym, lotniczym meblarskim, drzewnym oraz materiałów ogniotrwałe lub w sektorze prywatnym (handel i usługi). Społecznie teren też jest prawie jednorodny. Występuje tu duża ilość organizacji pozarządowych, choć nie wszystkie są aktywne. Gminy mają wspólne problemy dotyczące ubóstwa i bezrobocia. Wspólnym problemem gmin jest niska rozpoznawalność regionu będąca wynikiem słabej lub nieefektywnej jego promocji.

IV. ANALIZA SWOT

Analiza SWOT umożliwia przeprowadzenie analizy zasobów wewnętrznych (teraz obecnie). Stawiając na mocne strony i wykorzystując szanse skutecznie można niwelować słabości i unikać zagrożeń. Analiza SWOT w Lokalnej Strategii Rozwoju jest techniką porządkującą informacje dotyczące zasobów tego obszaru. Analiza SWOT obszaru objętego LSR przeprowadzona została w oparciu o ankietowe badania nastrojów społeczności lokalnej oraz oceny problemów jakie występują na obszarze LGD. Wyniki badań przedstawione zostały w czterodzielnej macierzy strategicznej w której lewa połowa zawiera dwie kategorie czynników pozytywnych a prawa - dwie kategorie czynników negatywnych wpływających na rozwój analizowanego obszaru. Analiza dotyczy całego spektrum zagadnień gospodarczych, środowiskowo-przyrodniczych, kulturowych i społecznych tego obszaru. Uczestnicy spotkań informacyjno - warsztatowych wykorzystali przeprowadzoną analizę SWOT do sformułowania celów strategii oraz przedsięwzięć.

MOCNE STRONY	*Odniesienie do diagnozy/procesu partycypacyjnego*	SŁABE STRONY	*Odniesienie do diagnozy/procesu partycypacyjnego*
1. Dobre położenie komunikacyjne obszaru, bliskość autostrady A4 i linii kolejowej	*Rozdział 1 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*	**1.** Wysoki poziom bezrobocia i wykluczenia społecznego szczególnie wśród ludzi młodych	*Rozdział 7 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
2. Sprzyjające położenie geograficzne regionu	*Rozdział 1 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*	**2.** Niewystarczająca ilość ofert pracy w odniesieniu do ilości osób poszukujących pracy	*Rozdział 7 i 8 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
3. Tereny inwestycyjne SSE Europark Mielec	*Rozdział 6 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*	**3.** Niedobór kapitału w sektorze gospodarczym w szczególności w sektorze MSP	*Rozdział 6 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
4. Działalność dużych zakładów produkcyjnych	*Rozdział 6 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*	**4.** Słaba przedsiębiorczość mieszkańców szczególnie na obszarach wiejskich	*Rozdział 6 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
5. Dobre warunki do rozwoju turystyki w tym agroturystyki i rekreacji	*Rozdział 1 i 3 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*	**5.** Niski poziom dochodów mieszkańców	*Rozdział 8 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
6. Walory przyrodniczo-krajobrazowe, duże zalesienie i relatywnie duża ilość zbiorników wodnych	*Rozdział 1 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*	**6.** Wysoki odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej	*Rozdział 8 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
		7. Niski poziom dochodów własnych gmin na 1 mieszkańca	*Rozdział 8 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
7. Relatywnie duża ilość NGO, szczególnie klubów sportowych	*Rozdział 3 i 5 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*	**8.** Niższy poziom wynagrodzeń mieszkańców w stosunku do średniej dla województwa i kraju	*Rozdział 8 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
8. Wdrożona selektywna zbiórka odpadów i dobrze zorganizowania gospodarka komunalna	*Rozdział 1 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*		
9. Dobre warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego	*Rozdział 1 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*	**9.** Słaba promocja i ekspansja produktów lokalnych	*Rozdział 4 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
10. Funkcjonowanie kompleksów basenowych w gminach Czarna, Dębica i Ropczyce	*Rozdział 3 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*	**10.** Słabo rozwinięta baza sportowo-rekreacyjna	*Rozdział 3 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
11. Bogate dziedzictwo kulturowe obszaru	*Rozdział 4 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*	**11.** Słabo rozwinięta turystyka w tym agroturystyka	*Rozdział 3 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
		12. Słaba i nieefektywna promocja obszaru	*Rozdział 4 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
		13. Degradacja charakterystycznej zabudowy wiejskiej, zabytków itp.	*Rozdział 4 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
		14. Zaniedbanie i nie w pełni wykorzystanie miejscowych tradycji, dziedzictwa kulturowego	*Rozdział 4 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
		15. Stosunkowo słaba oferta kulturalno – sportowo – rekreacyjna dla mieszkańców regionu	*Rozdział 3 i 4 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań informacyjno-konsultacyjnych*
		16. Niski poziom zaangażowania młodego pokolenia w	*Rozdział 4 Diagnozy / dane zgłoszone podczas*

		kultywowanie lokalnych tradycji	*spotkań konsultacyjnych*
		17. Niska aktywność społeczna mieszkańców	*Rozdział 5 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
		18. Mała ilość dostępnych środków dla NGO	*Rozdział 5 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
		19. Mało aktywny sektor NGO	*Rozdział 5 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
SZANSE	***Odniesienie do diagnozy/procesu partycypacyjnego***	**ZAGROŻENIA**	***Odniesienie do diagnozy/procesu partycypacyjnego***
1. Wzrost zainteresowania produktami lokalnymi i zdrową żywnością.	*Rozdział 6 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*	**1.** Zagmatwane i niejasne przepisy prawne	*Rozdział 6 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
2. Wzrost zainteresowania aktywnym spędzaniem czasu wolnego.	*Rozdział 3 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*	**2.** Biurokracja.	*Rozdział 6 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
3. Rozwój mikro i małej przedsiębiorczości.	*Rozdział 6 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*	**3.** Fiskalizm.	*Rozdział 6 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
4. Tranzytowe położenie regionu w zakresie transportu drogowego	*Rozdział 1 i 6 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*	**4.** Zwiększenie zanieczyszczenia środowiska spowodowane wzrastającą emisją gazów cieplarnianych	*Rozdział 1 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
5. Występowanie wód leczniczych w miejscowości Latoszyn	*Rozdział 3 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*	**5.** Relatywnie wysokie koszty uruchomienia działalności turystycznej	*Rozdział 3 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
6. Rozszerzenie istniejących stref ekonomicznych	*Rozdział 6 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*	**6.** Niski przyrost naturalny – starzejące się społeczeństwo	*Rozdział 2 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
7. Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu	*Rozdział 6 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*	**7.** Niski poziom zaufania mieszkańców	*Rozdział 5 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
8. Budowa łącznika z autostradą A4	*Rozdział 6 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*	**8.** Rosnący odsetek osób długotrwale bezrobotnych	*Rozdział 7 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
		9. Wysokie koszty pracy	*Rozdział 6 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
		10. Pogłębiający się dystans ekonomiczny i społeczny regionu w odniesieniu do średniej UE i kraju	*Rozdział 8 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
		11. Niedostateczne nakłady gmin na działalność kulturalną i sportową	*Rozdział 5 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*
		12. Obawa/niechęć stosowania innowacyjnych technologii	*Rozdział 6 Diagnozy / dane zgłoszone podczas spotkań konsultacyjnych*

Opracowana diagnoza, ankieta (elektroniczna i audytoryjna), materiał zebrany w oparciu o metody partycypacyjne (warsztaty dialogu społecznego i otwarte spotkania informacyjno-konsultacyjne), stanowił podstawę do opracowania przedmiotowej analizy SWOT.

W oparciu o jej ustalenia, dokonano analizy problemów i wyzwań rozwojowych obszaru LGD. Zidentyfikowane problemy i wyzwania zostały następnie podzielone na obszary, powiązane z sobą w sposób logiczny, co stanowiło podstawę do opracowania celów szczegółowych.

- Pierwsza grupa problemów i wyzwań, skoncentrowana jest wokół problemów związanych z rynkiem pracy i rozwojem gospodarczym obszaru. Analiza problemów wskazała na potrzebę realizacji zadań związanych stymulowaniem postaw przedsiębiorczych mających na celu tworzenie nowych atrakcyjnych miejsc pracy oraz włączeniem społecznym osób bezrobotnych w tym osób młodych stanowiących zdiagnozowaną grupę defaworyzowaną.

- Druga grupa problemów koncentrowała się wokół słabo rozwiniętej bazy rekreacyjno-sportowej i turystycznej obszaru. Słabej promocji oraz niedostatecznym wykorzystaniu walorów do rozwoju turystyki i rekreacji. Analiza problemów wskazała na potrzebę działań umożliwiających rozwój infrastruktury, która równocześnie przyczyni się do poprawy oferty edukacyjno – warsztatowej z zakresu rekreacji i turystyki. Wszystkie podejmowane działania stanowić powinny odpowiedź na potrzeby mieszkańców w zakresie zapewnienia spójnej, atrakcyjnej i kompleksowej ofert czasu wolnego dla mieszkańców w tym grup defaworyzowanych w szczególności identyfikowanych jako dzieci i młodzież. Podejmowane działania będą miały równocześnie na celu promocję obszaru jako miejsca atrakcyjnego turystycznie z bogata ofertą rekreacyjną.

- Trzecia grupa problemów koncentrowała się wokół zaniedbania i niewykorzystania potencjału kulturowego obszaru. W tym lokalnego dziedzictwa materialnego i niematerialnego. Analiza problemów wskazała na potrzebę działań umożliwiających rozwój infrastruktury kulturalnej, która równocześnie przyczyni się do kształtowania oferty czasu wolnego. Podejmowane działania stanowić powinny odpowiedź na potrzeby mieszkańców w zakresie poprawy dostępu do kultury w tym dla grup defaworyzowanych w szczególności identyfikowanych jako dzieci i młodzież.

- Czwarta grupa problemów koncentrowała się wokół niedostatecznie wykorzystanego potencjału sektora społecznego. Planowane działania miałyby więc na celu lepsze zintegrowanie mieszkańców pobudzenie ich aktywności i zwiększenia zaangażowania w działalność na rzecz swojego środowiska w tym środowiska przyrodniczego co powinno przekładać się poprawę jakości życia oraz wzmocnienie kapitału społecznego.

V. CELE I WSKAŹNIKI

Zdefiniowanie celów i wskaźników LSR poprzedzone zostało metodami partycypacyjnymi (otwarte spotkania informacyjno-konsultacyjne), z wykorzystaniem danych pochodzących ze statystyki publicznej oraz wyników badań społecznych. W konsekwencji dokonanej analizy słabych i mocnych stron sformułowano kluczowe obszary zainteresowań i potrzeb mieszkańców. Proces ten umożliwił określenie celów głównych LSR, celów szczegółowych oraz przedsięwzięć, które zostały następnie skonsultowane z mieszkańcami i uwzględnione w LSR.

W kontekście planowania działań w ramach Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność, kluczowym założeniem działań planowanych w ramach realizacji strategii, jest odpowiedź na cel szczegółowy 6B „*wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich*", w tym poprzez:

- *rozwój przedsiębiorczości i tworzenie miejsc pracy,*
- *poprawę konkurencyjności głównych producentów lokalnych,*
- *a także inwestycje w infrastrukturę do świadczenia usług dla ludności (techniczną, w zakresie turystyki, rekreacji, kultury, dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego).*

Dla tak określonej logiki interwencji LSR zdefiniowano wskaźniki rezultatu i produktu jako miary sukcesu założonych celów, oraz określono dla nich jednostki miary. W wyniku konsultacji zdecydowano także o konieczności silnego powiązania innowacyjności z przedsięwzięciami dotyczącymi tworzenia nowych miejsc pracy oraz rozwijania działalności gospodarczych, co skorelowane jest z przeznaczeniem ponad 50% budżetu LSR na realizację celu szczegółowego 1.1 *Pobudzenie przedsiębiorczości wśród mieszkańców obszaru LSR*

Dlatego też, na potrzeby LSR zdefiniowano ogólnie innowacyjność, jako:

- Wdrożenie na obszarze LSR nowego lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych -

Dla tak określonej logiki interwencji LSR zdefiniowano wskaźniki rezultatu i produktu jako miary sukcesu założonych celów, oraz określono dla nich jednostki miary.

W kontekście przedsięwzięć, zdecydowano także, o obszarze ramach którego, kwestie związane innowacyjnością, będą szczególnie istotne.

1.0	CEL OGÓLNY I	**Rozwój gospodarczy obszaru LSR i tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy**				
1.1	CEL SZCZEGÓŁOWY	*Pobudzenie przedsiębiorczości wśród mieszkańców obszaru LSR*				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	Stan początkowy 2013 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W.1.0	Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności		osoby	1 111	1 050	Dane statystyczne GUS
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W.1.1	Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)		Szt.	0	83	Sprawozdawczość beneficjentów, dane LGD

Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt	Wskaźniki produktu				
			Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
					początkowa	końcowa	

			współpracy, aktywizacja itp.)			2015 rok	2023 rok	
1.1.1	Tworzenie nowych podmiotów gospodarczych na obszarze LSR	**grupy defaforyzowane określone w LSR,** bezrobotni, mieszkańcy	konkurs	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Szt.	0	55	Ankiety monitorujące, sprawozdawczość beneficjentów, dane LGD
1.1.2	Rozwijanie podmiotów gospodarczych	**grupy defaforyzowane określone w LSR,** przedsiębiorcy i podmioty gospodarcze, mieszkańcy	konkurs	Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Szt.	0	24	Ankiety monitorujące, sprawozdawczość beneficjentów, dane LGD
				Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	Szt.	0	4	Ankiety monitorujące, sprawozdawczość beneficjentów, dane LGD
2.0	**CEL OGÓLNY II**	**Tworzenie warunków dla rozwoju rekreacji i turystyki oraz promocja aktywności fizycznej**						
2.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	*Rozwój i poprawa standardu infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej*						
2.2		*Promocja obszaru, jako atrakcyjnego miejsca wypoczynku i rekreacji*						
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru	
W.2.0	Wzrost aktywności fizycznej mieszkańców obszaru LSR po roku 2023			%	35%	45%	Ankieta sondażowa, dane LGD Stan początkowy określono na podstawie analizy 200 ankiet sondażowych rozdystrybuowanych wśród mieszkańców LGD. Ankieta zostanie powtórzona w 2023 r i zweryfikowany zostanie zakładany 10% poziom wzrostu wskaźnika	
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru	
W.2.1	Wzrost o 10% liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej			%	60%	70%	Ankieta sondażowa, dane LGD Stan początkowy określono na podstawie analizy 200 ankiet sondażowych rozdystrybuowanych	

					wśród mieszkańców LGD. Ankieta zostanie powtórzona w 2023 r i zweryfikowany zostanie zakładany 10% poziom wzrostu wskaźnika
W.2.2	Liczba osób uczestniczących w przedsięwzięciach rekreacyjno-sportowych o charakterze edukacyjnym i warsztatowym	Szt.	0	120	Ankieta sondażowa, dane LGD
	Liczba osób biorących udział w imprezach rekreacyjno-sportowych i turystycznych	Szt.	0	600	Ankieta sondażowa, dane LGD
	Liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne	Szt.	0	1	dane LGD
	Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane (określone w LSR), młodzież, turyści, inne.	Szt.	0	1	dane LGD
	Liczba osób korzystających z produktów przedsięwzięcia	Szt.	0	1 000	Ankieta sondażowa, dane LGD
	Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	Szt.	0	2	dane LGD

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						początkowa 2015 rok	końcowa 2023 rok	
2.1.1	Budowa i przebudowa obiektów niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej w tym z uwzględnieniem zastosowań mających na celu ochronę środowiska	**grupy defaworyzowane określone w LSR**, mieszkańcy, turyści	Konkurs	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	Szt.	0	10	Ankiety monitorujące, sprawozdawczość beneficjentów, dane LGD
2.2.1	Kreowanie oferty atrakcyjnego spędzania czasu wolnego poprzez organizację przedsięwzięć rekreacyjno-sportowych o charakterze edukacyjnym i warsztatowym	**grupy defaworyzowane określone w LSR**, mieszkańcy, turyści, NGO	Projekt grantowy	liczba przedsięwzięć rekreacyjno-sportowych o charakterze edukacyjnym i warsztatowym	Szt.	0	10	Ankiety monitorujące, sprawozdawczość beneficjentów, dane LGD
2.2.2	Kreowanie oferty atrakcyjnego spędzania czasu wolnego poprzez organizację imprez rekreacyjno-sportowych i turystycznych	**grupy defaworyzowane określone w LSR**, mieszkańcy, turyści, NGO	Projekt grantowy	Liczba imprez rekreacyjno-sportowych i turystycznych	Szt.	0	6	Ankiety monitorujące, sprawozdawczość beneficjentów, dane LGD
2.2.3	Działania wspólne LGD – projekty regionalne i międzynarodowe	**grupy defaworyzowane określone w LSR**,	Projekt współpracy	Liczba przygotowanych projektów współpracy	Szt.	0	1	Dane LGD

		mieszkańcy turyści, NGO		Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	Szt.	0	1	Dane LGD
2.2.4	Promocja i oznakowanie atrakcji turystycznych, ciekawostek przyrodniczych, elementów krajobrazu o znaczeniu turystycznym w tym z zastosowaniem innowacyjnych technologii	**grupy defaworyzowane określone w LSR**, mieszkańcy turyści, NGO	Projekt grantowy	Liczba operacji promujących miejsca atrakcyjne turystycznie	Szt.	0	6	Ankiety monitorujące, sprawozdawczość beneficjentów, dane LGD
3.0	CEL OGÓLNY III	**Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego obszaru**						
3.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	*Zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego obszaru*						
3.2		*Poprawa warunków uczestniczenia w kulturze na poziomie lokalnym*						
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru	
W.3.0	Wzrost poziomu wiedzy mieszkańców obszaru LSR na temat lokalnych tradycji o raz dziedzictwa kulturowego – do 2023 r.			%	40%	50%	Ankieta sondażowa, dane LGD Stan początkowy określono na podstawie analizy 200 ankiet sondażowych rozdystrybuowanych wśród mieszkańców LGD. Ankieta zostanie powtórzona w 2023 r i zweryfikowany zostanie zakładany 10% poziom wzrostu wskaźnika	
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych		Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru	
W.3.1	Wzrost o 10% liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty			%	35%	45%	Ankieta sondażowa, dane LGD Stan początkowy określono na podstawie analizy 200 ankiet sondażowych rozdystrybuowanych wśród mieszkańców LGD. Ankieta zostanie powtórzona w 2023 r i zweryfikowany zostanie zakładany 10%	

					poziom wzrostu wskaźnika
	Liczba odbiorców wydarzeń kulturalnych	osoby	0	600	Ankiety monitorujące, sprawozdawczość beneficjentów, dane LGD
	Liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne	Szt.	0	1	dane LGD
	Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane (określone w LSR), młodzież, turyści, inne.	Szt.	0	1	dane LGD
	Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	Szt.	0	2	Dane LGD
W.3.2	Wzrost o 10 % liczby osób korzystających z obiektów kulturalnych	%	40%	50%	Ankieta sondażowa, dane LGD Stan początkowy określono na podstawie analizy 200 ankiet sondażowych rozdystrybuowanych wśród mieszkańców LGD. Ankieta zostanie powtórzona w 2023 r i zweryfikowany zostanie zakładany 10% poziom wzrostu wskaźnika

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						początkowa 2015 rok	końcowa 2023 rok	
3.1.1	Ochrona i udostepnienie materialnego dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego lub historycznego obszaru	**grupy defaworyzowane określone w LSR**, mieszkańcy, turyści, NGO	Projekt grantowy Konkurs	Liczba operacji dotyczących ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego lub historycznego	Szt.	0	3	Ankiety monitorujące, sprawozdawczość beneficjentów, dane LGD
				Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	Szt.	0	9	Ankiety monitorujące, sprawozdawczość beneficjentów, dane LGD
3.1.2	Ochrona i promocja lokalnego dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego lub historycznego obszaru	**grupy defaworyzowane określone w LSR**, mieszkańcy, turyści, NGO,	Projekt grantowy	Liczba operacji promujących dziedzictwo kulturowe, przyrodnicze lub historyczne obszaru	Szt.	0	10	Ankiety monitorujące, sprawozdawczość beneficjentów, dane LGD

3.1.3	Działania wspólne LGD – projekty regionalne i międzynarodowe	**grupy defaworyzowane określone w LSR**, mieszkańcy turyści, NGO	Projekt współpracy	Liczba przygotowanych projektów współpracy	Szt.	0	1	Dane LGD
				Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	Szt.	0	1	Dane LGD
3.2.1	Budowa i przebudowa obiektów niekomercyjnej infrastruktury kulturalnej	**grupy defaworyzowane określone w LSR**, mieszkańcy, NGO	Konkurs Projekt grantowy	Liczba wybudowanych i przebudowanych obiektów kulturalnych	Szt.	0	9	Ankiety monitorujące, sprawozdawczość beneficjentów, dane LGD
				Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	Szt.	0	5	Ankiety monitorujące, sprawozdawczość beneficjentów, dane LGD
4.0	**CEL OGÓLNY IV**	**Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez integrację, aktywizację oraz wzmocnienie kapitału społecznego**						
4.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	*Aktywizacja społeczności lokalnej*						
4.2		*Wzmocnienie kapitału społecznego*						
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego		Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru	
W.4.0	Wzrost liczby osób deklarujących zadowolenie z jakości życia o 10% do 2023 r. w stosunku do roku 2015			%	45	55	Ankieta sondażowa, dane LGD Stan początkowy określono na podstawie analizy 200 ankiet sondażowych rozdystrybuowanych wśród mieszkańców LGD. Ankieta zostanie powtórzona w 2023 r i zweryfikowany zostanie zakładany 10% poziom wzrostu wskaźnika	

	Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	Stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W.4.1	Liczba osób biorących udział w operacjach integrujących lokalną społeczność	osoba	0	1 000	Ankiety monitorujące, sprawozdawczość beneficjentów, dane LGD
	Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w Biurze LGD	osoba	0	120	Ankiety monitorujące, dane LGD
	Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych	osoba	0	600	Dane LGD
	Liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD	osoba	0	450	Ankiety sondażowe, dane LGD
	Liczba osób objętych działaniami promocyjno-informacyjnymi LGD	osoba	0	70 220	Ankiety sondażowe, dane LGD
W.4.2	Liczba osób przeszkolonych w tym liczba osób z grup defaworyzowanych objętych wsparciem	osoba	0	180	Ankiety monitorujące, sprawozdawczość beneficjentów, dane LGD
	Liczba NGO korzystających ze wsparcia w ramach LSR	Szt.	0	12	Ankiety monitorujące, sprawozdawczość beneficjentów, dane LGD

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji	Wskaźniki produktu				
				Nazwa	Jednostka miary	Wartość		Źródło danych/sposób pomiaru
						początkowa 2015 rok	końcowa 2023 rok	
4.1.1	Wsparcie dla inicjatyw mieszkańców integrujących środowisko lokalne	**grupy defaworyzowane określone w LSR**, mieszkańcy, NGO, instytucje kultury	Projekt grantowy	Liczba operacji integrujących lokalną społeczność	Szt.	0	10	Ankiety monitorujące, sprawozdawczość beneficjentów, dane LGD
4.1.2	Podniesienie kompetencji, wiedzy i umiejętności osób zaangażowanych we wdrażanie LSR w tym mieszkańców obszaru	Zarząd, Rada, pracownicy Biura LGD, mieszkańcy	Funkcjonowanie LGD	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	Szt.	0	48	Dane LGD
				Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	Szt.	0	276	Dane LGD
				Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego doradztwa	Szt.	0	315	Dane LGD

				Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	Szt.	0	60	Dane LGD
				Liczba pozostałych przedsięwzięć promocyjno-informacyjnych przewidzianych w planie komunikacji	Szt.	0	43	Dane LGD
4.2.1	Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych oraz aktywnego udziału społeczeństwa w procesie realizacji LSR	**grupy defaworyzowane określone w LSR**, mieszkańcy, NGO, instytucje kultury	Projekt grantowy	Liczba operacji wzmacniających potencjał organizacji pozarządowych	Szt.	0	10	Ankiety monitorujące, sprawozdawczość beneficjentów, dane LGD
4.2.2	Podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w tym w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych	**grupy defaworyzowane określone w LSR**, mieszkańcy, NGO, instytucje kultury	Projekt grantowy	Liczba przedsięwzięć podnoszących wiedzę mieszkańców w tym w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych	Szt.	0	6	Ankiety monitorujące, sprawozdawczość beneficjentów, dane LGD

Tak sformułowane w LSR wskaźniki z wartościami docelowymi będą stanowić podstawę do prawidłowej realizacji LSR, a zwłaszcza do poprawnej ewaluacji i rozliczania się z jej wyników. W tym celu będzie prowadzony bieżący monitoring i ewaluacja. W procesie monitoringu dane zbierane będą za pomocą: ankiet monitorujących, rejestru danych oraz danych zebranych z przeprowadzonych konkursów.W kontekście przyjętych wskaźników należy podkreślić, że:

- założone wartości oparte są o wnikliwe analizy i ewaluację zrealizowanych projektów w ramach PROW 2007-2013
- okresy pomiaru dla wskaźników to:
  - ✓ **Produktu** – okres bezpośrednio po realizacji projektu (sprawozdania beneficjentów podsumowujące projekt)
  - ✓ **Rezultatu** – okres bezpośrednio po realizacji projektu (sprawozdania beneficjentów podsumowujące projekt) – dla wskaźników dotyczących udziału/uczestnictwa osób czy wspieranych podmiotów.

W przypadku wskaźników oddziaływania, okresy pomiaru dotyczą lat po realizacji projektu, w oparciu o sprawozdania monitorujące. Pomiar dokonywany raz do roku.

Dodatkowo nawiązując do celów przekrojowych PROW 2014-2020, cele i przedsięwzięcia LSR są zgodne trzema celami przekrojowymi, tj.:

- **Ochrona środowiska oraz Przeciwdziałanie zmianom klimatu** – głównie cel ogólny 2.0: *Tworzenie warunków dla rozwoju rekreacji i turystyki oraz promocja aktywności fizycznej*
- **Innowacyjność** – głównie cel ogólny 1.0: *Rozwój gospodarczy obszaru LSR i tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy*

Zgodnie z przyjętym planem działania (załącznikiem nr 3) założono, że wszystkie cele i przypisane do nich wskaźniki produktu i rezultatu zostaną osiągnięte do 2023 roku. Założono, że 20% wszystkich wskaźników zrealizowane zostanie do roku 2018. Do roku 2021 LGD zamierza osiągnąć łącznie 85% wskaźników, natomiast pozostałe wskaźniki zostaną osiągnięte do końca realizacji LSR.

Ponadto formułując wskaźniki zadbano o konieczność wykorzystania wskaźników zbieżnych z tymi przyjętymi w poszczególnych Programach i tak są to:

	WSKAŹNIKI LSR	Zgodność wskaźnika z Programem	Priorytet /zakres
Oddziaływanie	***W.1.0*** *Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności*	Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego 2007 - 2022	Priorytet 2.4 Włączenie społeczne
Rezultat	***W.1.1*** *Liczba utworzonych miejsc pracy (ogółem)*	PROW 2014 - 2020	Realizacja LSR - przedsiębiorczość
	W.2.1 *Wzrost o 10% liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej*	PROW 2014 - 2020	Realizacja LSR - turystyka
	W.2.2 *Liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne*	PROW 2014 - 2020	Projekty współpracy
	W.2.2 *Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane (określone w LSR), młodzież, turyści, inne*	PROW 2014 - 2020	Projekty współpracy
	W.2.2 *Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy*	PROW 2014 - 2020	Projekty współpracy
	W.3.1 *Wzrost o 10% liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty*	PROW 2014 - 2020	Realizacja LSR - dziedzictwo
	W.3.1 *Liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne*	PROW 2014 - 2020	Projekty współpracy
	W.3.1 *Liczba projektów skierowanych do następujących grup docelowych: przedsiębiorcy, grupy defaworyzowane (określone w LSR), młodzież, turyści, inne*	PROW 2014 - 2020	Projekty współpracy
	W.3.1 *Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy*	PROW 2014 - 2020	Projekty współpracy
	W.4.1 *Liczba osób, które otrzymały wsparcie po uprzednim udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR, świadczonego w biurze LGD*	PROW 2014 - 2020	Koszty bieżące
	W.4.1 *Liczba osób uczestniczących w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych*	PROW 2014 - 2020	Animacja
	W.4.1 *liczba osób zadowolonych ze spotkań przeprowadzonych przez LGD*	PROW 2014 - 2020	Animacja
Produkt	*Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa*	PROW 2014 - 2020	Realizacja LSR - przedsiębiorczość
	Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	PROW 2014 - 2020	Realizacja LSR - przedsiębiorczość
	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	PROW 2014 - 2020	Realizacja LSR - innowacyjność
	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	PROW 2014 - 2020	Realizacja LSR - turystyka
	Liczba przygotowanych projektów współpracy	PROW 2014 - 2020	Projekty współpracy
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	PROW 2014 - 2020	Projekty współpracy
	Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	PROW 2014 - 2020	Realizacja LSR - dziedzictwo
	Liczba przygotowanych projektów współpracy	PROW 2014 - 2020	Projekty współpracy
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	PROW 2014 - 2020	Projekty współpracy
	Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	PROW 2014 - 2020	Realizacja LSR - dziedzictwo
	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	PROW 2014 - 2020	Koszty bieżące
	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	PROW 2014 - 2020	Koszty bieżące

	Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego doradztwa	PROW 2014 - 2020	Koszty bieżące
	Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	PROW 2014 - 2020	Animacja

Wszystkie założone cele osiągnięte zostaną poprzez ogłaszanie konkursów na realizację LSR, jak również projekty grantowe, projekty współpracy oraz aktywizację.

Opis przedsięwzięć realizowanych w ramach LSR wraz z uzasadnieniem

CEL OGÓLNY I	▪ **Przedsięwzięcie 1.1.1:** ***Tworzenie nowych podmiotów gospodarczych na obszarze LSR*** – Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy związane z wysokim bezrobociem, małą liczbą miejsc pracy i stosunkowo niskim wskaźnikiem przedsiębiorczości. Powstawanie nowych podmiotów gospodarczych jest jedną z form skutecznego przeciwdziałania bezrobociu, podnoszenia poziomu aktywności zawodowej społeczeństwa, a także stymulowania rozwoju gospodarczego i społecznego obszaru. Premiowane będą przedsięwzięcia skierowane do grup defaworyzowanych, zakładające tworzenie nowych miejsc pracy. Sposób realizacji – konkurs. ▪ **Przedsięwzięcie 1.1.2:** ***Rozwijanie podmiotów gospodarczych*** – analogicznie jak powyżej przedsięwzięcie to jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy związane z wysokim bezrobociem, małą liczbą miejsc pracy i stosunkowo niskim wskaźnikiem przedsiębiorczości. Rozwijanie podmiotów gospodarczych jest jedną z form skutecznego przeciwdziałania bezrobociu, podnoszenia poziomu aktywności zawodowej społeczeństwa, a także stymulowania rozwoju gospodarczego i społecznego obszaru. Premiowane będą przedsięwzięcia generujące nowe miejsca pracy, skierowane do grup defaworyzowanych oraz innowacyjne. Sposób realizacji – konkurs.
CEL OGÓLNY II	▪ **Przedsięwzięcie 2.1.1:** ***Budowa i przebudowa obiektów niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej w tym z uwzględnieniem zastosowań mających na celu ochronę środowiska*** – Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy związane ze słabo rozwiniętą infrastrukturą rekreacyjno-sportową i turystyczną obszaru LSR. Wspierane będą operacje polegające na budowie lub przebudowie obiektów niekomercyjnych. Premiowane będą operacje wykorzystujące zastosowania mające na celu ochronę środowiska, skierowane do grup defaworyzowanych. Sposób realizacji – konkurs. ▪ **Przedsięwzięcie 2.2.1:** ***Kreowanie oferty atrakcyjnego spędzania czasu wolnego poprzez organizację przedsięwzięć rekreacyjno-sportowych o charakterze edukacyjnym i warsztatowym*** – Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy związane ze stosunkowo słabą ofertą zajęć rekreacyjno-sportowych dla mieszkańców obszaru LSR w tym w szczególności dla dzieci i młodzieży. Realizacja projektów szkoleniowo-warsztatowych umożliwi prawidłowy rozwój psychofizyczny, kształtowanie cech wolicjonalnych oraz stanowiła będzie ważne ogniwo procesu wychowania młodego pokolenia w tym włączenia społecznego przez rekreację i sport. Uczestnictwo w systemie współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży wesprze rozwój fizyczny i emocjonalny, a także wzmocni umiejętność rywalizacji obecnej w realiach gospodarki rynkowej. Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się promocji obszaru, jego walorów rekreacyjno-turystycznych. Przedsięwzięcie wpłynie również pośrednio na wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców. Premiowane będą operacje skierowane do grup defaworyzowanych. Sposób realizacji – projekt grantowy. ▪ **Przedsięwzięcie 2.2.2:** ***Kreowanie oferty atrakcyjnego spędzania czasu wolnego poprzez organizację imprez rekreacyjno-sportowych i turystycznych*** – Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy związane ze stosunkowo słabą ofertą rekreacyjno-sportową i turystyczną. Na obszarze LGD zdiagnozowano duże zapotrzebowanie na imprezy rekreacyjno-sportowe i turystyczne. W ramach przedsięwzięcia wspierane będą operacje polegające na organizacji zawodów sportowych, turniejów, rajdów rowerowych itp. realizacja przedsięwzięcia zwiększy ofertę rekreacyjno-sportową i turystyczną dla mieszkańców obszaru, dzieci i młodzieży oraz dla turystów. Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się promocji obszaru, jego walorów rekreacyjno-turystycznych. Przedsięwzięcie wpłynie również pośrednio na wzmocnienie kapitału społecznego mieszkańców. Premiowane będą operacje skierowane do grup defaworyzowanych. Sposób realizacji – projekt grantowy. ▪ **Przedsięwzięcie 2.2.3:** ***Działania wspólne LGD – projekty regionalne i międzynarodowe*** – W ramach przedsięwzięcia planowana jest realizacja projektu współpracy międzynarodowej mającego na celu promocję obszaru jego walorów turystyczno-rekreacyjnych. Celem współpracy realizowanej w ramach przedsięwzięcia będzie też nawiązanie trwałej współpracy z partnerem międzynarodowym mającej na celu wykreowanie nowej atrakcyjnej oferty turystycznej obszaru. Sposób realizacji – projekt współpracy. ▪ **Przedsięwzięcie 2.2.4:** ***Promocja i oznakowanie atrakcji turystycznych, ciekawostek przyrodniczych, elementów krajobrazu o znaczeniu turystycznym w tym z zastosowaniem innowacyjnych technologii*** – Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy związane ze słabą i nieefektywną promocją obszaru. Przedsięwzięcie ma na celu promocję obszaru w tym miejsc ciekawych i atrakcyjnych turystycznie. W ramach przedsięwzięcia wspierane będą operacje polegające m.in. na oznakowaniu ścieżek rowerowych, szlaków turystycznych, innych miejsc atrakcyjnych turystycznie, wydawaniu przewodników turystycznych, map, tworzenie baz informacji turystycznej itp. Premiowane będą operacje skierowane do grup defaworyzowanych, innowacyjne. Sposób realizacji – projekt grantowy.

CEL OGÓLNY III	▪ **Przedsięwzięcie 3.1.1:** ***Ochrona i udostepnienie materialnego dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego lub historycznego obszaru*** – Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy związane z degradacją zabytków i obiektów dziedzictwa lokalnego oraz ogólnego zmarginalizowania znaczenia materialnego dziedzictwa. Na obszarach wiejskich znajdują się pojedyncze obiekty zabytkowe w tym obiekty sakralne, układy tradycyjnej zabudowy itp. które ulegają stopniowej degradacji, a w przypadku braku środków na ich renowacje zostaną całkowicie utracone. Dodatkowo wsparciem planuje się objąć wszelkie działania mające na celu zachowanie materialnego dziedzictwa w tym projekty polegające na utworzeniu i wyposażeniu obiektów muzealnych. Premiowane będą operacje innowacyjne oraz skierowane do grup defaworyzowanych. **Z możliwości aplikowania w ramach tego przedsięwzięcia wyłączone będą podmioty: JST i instytucje kultury dla których organizatorem jest JST**. Sposób realizacji – projekt grantowy, konkurs. ▪ **Przedsięwzięcie 3.1.2:** ***Ochrona i promocja lokalnego dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego lub historycznego obszaru*** – Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy związane ze słabą ofertą kulturalna dla mieszkańców obszaru, zaniedbaniem znaczenia dziedzictwa kulturowego oraz niskim poziomie zaangażowania szczególnie młodzieży w kultywowanie lokalnych tradycji. Za istotne w kontekście zachowania dziedzictwa kulturowego, historycznego i przyrodniczego należy również uznać działania o charakterze edukacyjnym i popularyzatorskim skierowane do mieszkańców regionu. Przybliżenie walorów materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego obszaru, a także podniesienie świadomości ich wartości służyć będzie nie tylko ich zachowaniu i lepszej ochronie, ale także może przyczynić się do wzrostu tożsamości lokalnej mieszkańców. Premiowane będą operacje skierowane do grup defaworyzowanych. Sposób realizacji – projekt grantowy. ▪ **Przedsięwzięcie 3.1.3: Działania wspólne LGD – projekty regionalne i międzynarodowe -** W ramach przedsięwzięcia planowana jest realizacja projektu współpracy regionalnej mającego na celu promocję obszaru jego walorów kulturalnych. Celem współpracy realizowanej w ramach przedsięwzięcia będzie też nawiązanie trwałej współpracy z partnerem krajowym mającej na celu wypromowanie walorów kulturowych, produktów lokalnych. Sposób realizacji – projekt współpracy. ▪ **Przedsięwzięcie 3.2.1:** ***Budowa i przebudowa obiektów niekomercyjnej infrastruktury kulturalnej*** – Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy związane z słabą ofertą kulturalną, niedostatecznych nakładach gmin na działalność kulturalną. Mieszkańcy obszarów wiejskich, w porównaniu do mieszkańców miast, mają słaby dostęp do podstawowych usług kulturalnych. Infrastruktura kulturalna na obszarach wiejskich jest niedoinwestowania. Realizacja inwestycji w obiekty pełniące funkcje kulturalne zapewni odpowiednie warunki do organizowania i animowania uczestnictwa społeczności wiejskiej w wydarzeniach artystycznych, kulturalnych czy integracyjnych. Premiowane będą operacje innowacyjne, skierowane do grup defaworyzowanych. Sposób realizacji – projekt grantowy, konkurs.

CEL OGÓLNY IV	▪ **Przedsięwzięcie 4.1.1:** ***Wsparcie dla inicjatyw mieszkańców integrujących środowisko lokalne*** – Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy związane z niską aktywnością społeczną mieszkańców, niskim poziomie zaufania mieszkańców oraz sektora NGO. Na obszarze zaobserwowano potrzebę większej integracji mieszkańców. W związku z tym postanowiono wesprzeć inicjatywy integrujące środowisko lokalne w tym przede wszystkim realizowane przez sektor NGO. Przedsięwzięcie ma na celu aktywizację lokalnej społeczności. W ramach przedsięwzięcia wspierane będą operacje integrujące środowisko lokalne niezwiązane z lokalnym dziedzictwem kulturowym, historycznym lub przyrodniczym. Premiowane będą operacje, skierowane do grup defaworyzowanych. Sposób realizacji – projekt grantowy. ▪ **Przedsięwzięcie 4.1.2:** ***Podniesienie kompetencji, wiedzy i umiejętności osób zaangażowanych we wdrażanie LSR w tym mieszkańców obszaru*** – przedsięwzięcie realizowane w ramach funkcjonowania LGD – nabywania umiejętności i aktywizacji. W ramach przedsięwzięcia realizowane będą szkolenia dla organów i pracowników LGD podnoszące ich kompetencje, udzielane będzie indywidualne doradztwo dla beneficjentów oraz organizowane będą spotkania informacyjno-konsultacyjne dla mieszkańców obszaru. Sposób realizacji – Funkcjonowanie LGD - aktywizacja, koszty bieżące. ▪ **Przedsięwzięcie 4.2.1:** ***Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych oraz aktywnego udziału społeczeństwa w procesie realizacji LSR*** – Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy związane z małą ilością środków dostępnych dla NGO pośrednio wynikających z niewystarczających wydatków gmin na dotacje dla tego sektora oraz ogólnie małą aktywnością NGO. Aktywność obywateli jest podstawą do budowania lokalnych wspólnot oraz społeczeństwa obywatelskiego. W celu pobudzania tej aktywności podjęte zostaną działania nakierowane na kształtowanie kompetencji społecznych wśród mieszkańców obszaru, a także wyposażenie ich w konkretne zasoby i umiejętności. Sektor organizacji pozarządowych na obszarze LGD wymaga wsparcia, zarówno finansowego, jak również instytucjonalnego, ponieważ jak pokazują badania, jego potencjał jest zbyt niski, aby mógł wypełniać należycie przypisane mu funkcje i zadania. Premiowane będą operacje skierowane do grup defaworyzowanych. Sposób realizacji – projekt grantowy. ▪ **Przedsięwzięcie 4.2.2:** ***Podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w tym w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych*** – Przedsięwzięcie jest odpowiedzią na zdiagnozowane w LSR problemy związane przede wszystkim z małą aktywnością społeczną mieszkańców oraz niskim poziomie zaufania co pośrednio wynika z niekorzystnych tendencji demograficznych związanych min. z starzeniem się społeczeństwa. Realizacja przedsięwzięcia ma na celu wzmocnienie kapitału społecznego. W ramach przedsięwzięcia realizowane będą projekty edukacyjno-szkoleniowe dla mieszkańców obszaru. Premiowane będą przedsięwzięcia z zakresu ochrony środowiska i zmian klimatycznych także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych, skierowane do grup defaworyzowanych. Sposób realizacji – projekt grantowy.

Tabelaryczna matryca powiązań celów, przedsięwzięć i wskaźników z analizą SWOT oraz diagnozą obszaru

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno-ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
Wysoki poziom bezrobocia i wykluczenia społecznego szczególnie wśród ludzi młodych	CEL OGÓLNY **1.0**	CEL SZCZEGÓŁOWY **1.1**	PRZEDSIĘWZIĘCIA **1.1.1; 1.1.2**	WSKAŹNIKI PRODUKTU: **W.1.1.1; W.1.1.2; W.1.1.2.b**	WSKAŹNIK REZULTATU: **W.1.1**	WSKAŹNIK ODDZIAŁYWANIA: **W.1.0**	Rozwój mikro i małej przedsiębiorczości, Tranzytowe położenie regionu w zakresie transportu drogowego, Rozszerzenie istniejących stref ekonomicznych, Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu, Wysokie koszty pracy, Pogłębiający się dystans ekonomiczny i społeczny regionu w odniesieniu do średniej UE i kraju
Niewystarczająca ilość ofert pracy w odniesieniu do ilości osób poszukujących pracy							Rozwój mikro i małej przedsiębiorczości, Tranzytowe położenie regionu w zakresie transportu drogowego, Rozszerzenie istniejących stref ekonomicznych, Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu, Wysokie koszty pracy

Niedobór kapitału w sektorze gospodarczym w szczególności w sektorze MSP							Rozwój mikro i małej przedsiębiorczości. Rozszerzenie istniejących stref ekonomicznych, Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu, Budowa łącznika z autostradą A4, Wysokie koszty pracy, Obawa/niechęć stosowania innowacyjnych technologii
Słaba przedsiębiorczość mieszkańców szczególnie na obszarach wiejskich							Rozwój mikro i małej przedsiębiorczości. Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu, Budowa łącznika z autostradą A4, Zagmatwane i niejasne przepisy prawne, Biurokracja. Fiskalizm, Niski przyrost naturalny - Starzejące się społeczeństwo, Wysokie koszty pracy
Niski poziom dochodów mieszkańców							Rozwój mikro i małej przedsiębiorczości. Rozszerzenie istniejących stref ekonomicznych, Niski przyrost naturalny - Starzejące się społeczeństwo, Wysokie koszty pracy
Wysoki odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej							Rozwój mikro i małej przedsiębiorczości. Niski przyrost naturalny - Starzejące się społeczeństwo, Wysokie koszty pracy, Pogłębiający się dystans ekonomiczny i społeczny regionu w odniesieniu do średniej UE i kraju
Niski poziom dochodów własnych gmin na 1 mieszkańca							Rozwój mikro i małej przedsiębiorczości. Rozszerzenie istniejących stref ekonomicznych, Budowa łącznika z autostradą A4, Niski przyrost naturalny - Starzejące się społeczeństwo
Niższy poziom wynagrodzeń mieszkańców w stosunku do średniej dla województwa i kraju							Rozwój mikro i małej przedsiębiorczości. Rozszerzenie istniejących stref ekonomicznych, Niski przyrost naturalny - Starzejące się społeczeństwo, Wysokie koszty pracy
Niski poziom dochodów własnych gmin na 1 mieszkańca	CEL OGÓLNY **2.0**	CELE SZCZEGÓŁOWE: **2.1; 2.2**	PRZEDSIĘWZIĘCIA: **2.1.1; 2.2.1; 2.2.2; 2.2.3; 2.2.4**	WSKAŹNIKI PRODUKTU: **W.2.1.1; W.2.2.1; W.2.2.2; W.2.2.3.a; W.2.2.3.b; W.2.2.4**	WSKAŹNIKI REZULTATU: **W.2.1; W.2.2**	WSKAŹNIK ODDZIAŁYWANIA: **W.2.0**	Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu, Relatywnie wysokie koszty uruchomienia działalności turystycznej
Słaba promocja i ekspansja produktów lokalnych							Wzrost zainteresowania produktami lokalnymi i zdrową żywnością. Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu, Obawa/niechęć stosowania innowacyjnych technologii
Słabo rozwinięta baza sportowo-rekreacyjna							Wzrost zainteresowania aktywnym spędzaniem czasu wolnego. Występowanie wód leczniczych w miejscowości Latoszyn, Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu, Obawa/niechęć stosowania innowacyjnych technologii
Słabo rozwinięta turystyka w tym agroturystyka							Wzrost zainteresowania aktywnym spędzaniem czasu wolnego. Występowanie wód leczniczych w miejscowości Latoszyn, Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu, Zwiększenie zanieczyszczenia środowiska spowodowane wzrastającą emisją gazów cieplarnianych,

							Relatywnie wysokie koszty uruchomienia działalności turystycznej
Słaba i nieefektywna promocja obszaru							Występowanie wód leczniczych w miejscowości Latoszyn, Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu, Obawa/niechęć stosowania innowacyjnych technologii
Stosunkowo słaba oferta kulturalno – sportowo – rekreacyjna dla mieszkańców regionu							Wzrost zainteresowania aktywnym spędzaniem czasu wolnego. Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu, Obawa/niechęć stosowania innowacyjnych technologii
Niska aktywność społeczna mieszkańców							Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu
Mała ilość dostępnych środków dla NGO							Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu
Mało aktywny sektor NGO							Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu
Niski poziom dochodów własnych gmin na 1 mieszkańca	CEL OGÓLNY **3.0**	CELE SZCZEGÓŁOWE: **3.1; 3.2**	PRZEDSIĘWZIĘCIA: **3.1.1; 3.1.2; 3.1.3; 3.2.1**	WSKAŹNIKI PRODUKTU: **W.3.1.1.a; W.3.1.1.b; W.3.1.2; W.3.1.3.a; W.3.1.3.b; W.3.2.1.a; W.3.2.1.b**	WSKAŹNIKI REZULTATU: **W.3.1; W.3.2**	WSKAŹNIK ODDZIAŁYWANIA: **W.3.0**	Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu, Niski przyrost naturalny - Starzejące się społeczeństwo, Niedostateczne nakłady gmin na działalność kulturalną i sportową
Degradacja charakterystycznej zabudowy wiejskiej, zabytków itp.							Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu, Niedostateczne nakłady gmin na działalność kulturalną i sportową
Zaniedbanie i nie w pełni wykorzystanie miejscowych tradycji, dziedzictwa kulturowego							Wzrost zainteresowania produktami lokalnymi i zdrową żywnością. Relatywnie duża ilość NGO, szczególnie klubów sportowych, Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu
Stosunkowo słaba oferta kulturalno – sportowo – rekreacyjna dla mieszkańców regionu							Relatywnie duża ilość NGO, szczególnie klubów sportowych, Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu, Niedostateczne nakłady gmin na działalność kulturalną i sportową
Niski poziom zaangażowania młodego pokolenia w kultywowanie lokalnych tradycji							Wzrost zainteresowania produktami lokalnymi i zdrową żywnością. Relatywnie duża ilość NGO, szczególnie klubów sportowych, Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu, Niski przyrost naturalny - Starzejące się społeczeństwo
Niska aktywność społeczna mieszkańców							Wzrost zainteresowania produktami lokalnymi i zdrową żywnością. Relatywnie duża ilość NGO, szczególnie klubów sportowych, Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu, Niski przyrost naturalny -

							Starzejące się społeczeństwo
Mała ilość dostępnych środków dla NGO							Relatywnie duża ilość NGO, szczególnie klubów sportowych, Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu, Niedostateczne nakłady gmin na działalność kulturalną i sportową
Mało aktywny sektor NGO							Wzrost zainteresowania produktami lokalnymi i zdrową żywnością. Relatywnie duża ilość NGO, szczególnie klubów sportowych, Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu, Niski przyrost naturalny - Starzejące się społeczeństwo
Niski poziom dochodów własnych gmin na 1 mieszkańca	CEL OGÓLNY **4.0**	CELE SZCZEGÓŁOWE: **4.1; 4.2**	PRZEDSIĘWZIĘCIA: **4.1.1; 4.1.2; 4.2.1; 4.2.2**	WSKAŹNIKI PRODUKTU: **W.4.1.1; W.4.1.2.a; W.4.1.2.b; W.4.1.2.c; W.4.1.2.d; W.4.1.2.e W.4.2.1; W.4.2.2**	WSKAŹNIKI REZULTATU: **W.4.1; W.4.2**	WSKAŹNIK ODDZIAŁYWANIA: **W.4.0**	Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu, Niski przyrost naturalny - Starzejące się społeczeństwo
Niska aktywność społeczna mieszkańców							Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu, Niski przyrost naturalny - Starzejące się społeczeństwo, Niski poziom zaufania mieszkańców
Mała ilość dostępnych środków dla NGO							Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu
Mało aktywny sektor NGO							Możliwość wykorzystania środków pomocowych z nowej perspektywy unijnej 2014-2020 na rozwój regionu, Niski przyrost naturalny - Starzejące się społeczeństwo, Niski poziom zaufania mieszkańców

Wykaz kwot wsparcia i intensywności pomocy przyznawanej dla projektów realizowanych w ramach poddziałania 19.2 PROW 2014-2020

Przedsięwzięcie		Tryb wdrażania	Wysokość wsparcia (PLN)	Maksymalna wysokość intensywności wsparcia (%)	Wysokość wsparcia (PLN) w całym okresie	Uzasadnienie/Uwagi
1.1.1	*Tworzenie nowych podmiotów gospodarczych na obszarze LSR*	konkurs	50 000	Nie dotyczy, wsparcie ma formę płatności ryczałtowej - premii	**-**	*Wysokość premii ustalono w oparciu o analizę danych historycznych (okres 2007-2013) oraz w oparciu o analizę innych dostępnych form wsparcia na podobny zakres i tak: wsparcie dla osób bezrobotnych na rozpoczęcie działalności gospodarczej udzielane przez PUP wynosi ok. 20 tys. zł; w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki wysokość wsparcia wynosiła ok. 40 tys. zł; Przytoczone kwoty są mniejsze od przyjętej w LSR ale zgodnej z wartością minimalną. Określenie wsparcia na poziomie minimalnym pozwoli na przyznanie środków większej grupie osób, a wstępne zainteresowanie wydaje się duże. W konsekwencji utworzonych zostanie*

						również więcej podmiotów gospodarczych generujących nowe miejsca pracy.
1.1.2	*Rozwijanie podmiotów gospodarczych*	konkurs	do 100 000	▪ **50%** w przypadku rozwijania działalności handlowej ▪ **70%** w przypadku rozwijania działalności innej niż handlowa	200 000	*Wysokość wsparcia ustalono w oparciu o analizę danych historycznych z okresu 2007 – 2013. Postanowiono również o zróżnicowaniu intensywności pomocy w zależności o rodzaju rozwijanej działalności przyjmując założenie, że działalności związane z usługami i produkcją mają korzystniejszy wpływ na rynek pracy w szczególności w kontekście tworzenia nowych miejsc pracy oraz wdrażania rozwiązań innowacyjnych. Również z uwagi na zdiagnozowany w LSR mniejszy udział w gospodarce regionu tego typu działalności w stosunku do działalności handlowej uznano o konieczności zastosowania dodatkowych preferencji.*
Przedsięwzięcie		**Tryb wdrażania**	**Wysokość wsparcia (PLN)**	**Maksymalna wysokość intensywności wsparcia (%)** A – jednostki sektora finansów publicznych B – podmioty wykonujące działalność gospodarczą C – pozostałe podmioty	**Wysokość wsparcia (PLN) w całym okresie**	**Uzasadnienie/Uwagi**
2.1.1	*Budowa i przebudowa obiektów niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej i turystycznej w tym z uwzględnieniem zastosowań mających na celu ochronę środowiska*	Konkurs	do 300 000	A – 63,63% B – 70% C – 80%	do 300 000 nie dotyczy JST	*Wysokość wsparcia ustalono w oparciu o analizę danych historycznych z okresu 2007 – 2013. Maksymalną kwotę wsparcia obniżono w celu umożliwienia realizacji większej ilości projektów czego wyrazem były zebrane na etapie konsultacji propozycje realizacji projektów. Intensywność pomocy ustalono w zgodzie z obowiązującymi w PROW zasadami bazując również na zebranych opiniach na etapie konsultacji społecznych.*
2.2.1	Kreowanie oferty atrakcyjnego spędzania czasu wolnego poprzez organizację przedsięwzięć rekreacyjno-sportowych o charakterze edukacyjnym i warsztatowym	Projekt grantowy	do 25 000	A – 63,63% C – 90%	100 000	*Wysokość wsparcia ustalono w oparciu o analizę danych historycznych z okresu 2007 – 2013. Maksymalną kwotę wsparcia obniżono w celu umożliwienia realizacji większej ilości projektów czego wyrazem były zebrane na etapie konsultacji propozycje realizacji projektów. Intensywność pomocy ustalono w zgodzie z obowiązującymi w PROW zasadami bazując również na zebranych opiniach na etapie konsultacji społecznych.*
2.2.2	Kreowanie oferty atrakcyjnego spędzania czasu wolnego poprzez organizację imprez rekreacyjno-sportowych i turystycznych	Projekt grantowy	do 25 000	A – 63,63% C – 90%		
2.2.4	*Promocja i oznakowanie atrakcji turystycznych, ciekawostek przyrodniczych, elementów krajobrazu o znaczeniu*	Projekt grantowy	do 25 000	A – 63,63% C – 90%		

	turystycznym w tym z zastosowaniem innowacyjnych technologii					
Przedsięwzięcie		**Tryb wdrażania**	**Wysokość wsparcia (PLN)**	**Maksymalna wysokość intensywności wsparcia (%)** A – jednostki sektora finansów publicznych B – podmioty wykonujące działalność gospodarczą C – pozostałe podmioty	**Wysokość wsparcia (PLN) w całym okresie**	**Uzasadnienie/Uwagi**
3.1.1	*Ochrona i udostepnienie materialnego dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego lub historycznego obszaru*	Konkurs	do 60 000	A – ze wsparcia wykluczono JSFP B – 70% C – 80%	do 100 000	*Wysokość wsparcia ustalono w oparciu o analizę danych historycznych z okresu 2007 – 2013. Maksymalną kwotę wsparcia obniżono w celu umożliwienia realizacji większej ilości projektów czego wyrazem były zebrane na etapie konsultacji propozycje realizacji projektów. Intensywność pomocy ustalono w zgodzie z obowiązującymi w PROW zasadami bazując również na zebranych opiniach na etapie konsultacji społecznych.*
		Projekt grantowy	do 15 000	A – ze wsparcia wykluczono JSFP C – 90%	100 000	
3.1.2	*Ochrona i promocja lokalnego dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego lub historycznego obszaru*	Projekt grantowy	do 25 000	A – 63,63% C – 90%		
3.2.1	*Budowa i przebudowa obiektów niekomercyjnej infrastruktury kulturalnej*	Projekt grantowy	do 15 000	A – 63,63% C – 90%		
		Konkurs	do 300 000	A – 63,63% B – 70% C – 80%	Do 300 000 nie dotyczy JST	
Przedsięwzięcie		**Tryb wdrażania**	**Wysokość wsparcia (PLN)**	**Maksymalna wysokość intensywności wsparcia (%)** A – jednostki sektora finansów publicznych B – podmioty wykonujące działalność gospodarczą C – pozostałe podmioty	**Wysokość wsparcia (PLN) w całym okresie**	**Uzasadnienie/Uwagi**
4.1.1	*Wsparcie dla inicjatyw mieszkańców integrujących środowisko lokalne*	Projekt grantowy	do 15 000	A – 63,63% C – 90%	100 000	*Wysokość wsparcia ustalono w oparciu o analizę danych historycznych z okresu 2007 – 2013. Maksymalną kwotę wsparcia obniżono w celu umożliwienia realizacji większej ilości projektów czego wyrazem były zebrane*
4.2.1	*Wzmocnienie potencjału organizacji pozarządowych oraz aktywnego udziału*	Projekt grantowy	do 20 000	A – 63,63% C – 90%		

	społeczeństwa w procesie realizacji LSR					*na etapie konsultacji propozycje realizacji projektów. Intensywność pomocy ustalono w zgodzie z obowiązującymi w PROW zasadami bazując również na zebranych opiniach na etapie konsultacji społecznych.*
4.2.2	*Podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w tym w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych*	Projekt grantowy	do 15 000	A – 63,63% C – 90%		

VI. SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

Realizacja celów zawartych w LSR na lata 2016-2022 przewiduje działania dotyczące następujących typów operacji:

- operacje realizowane indywidualnie w ramach wniosków składanych przez beneficjentów innych niż LGD i wybieranych przez organ decyzyjny, a następnie przedkładanych do weryfikacji do Samorządu Województwa,
- projekty grantowe,
- projekty współpracy.

Uregulowania sposobu wyboru i oceny operacji, a także stosowanych podczas tego procesu kryteriów, zaprojektowane zostały odrębnie dla każdego typu przedsięwzięć przewidzianych w LSR. W trakcie opracowywania rozwiązań formalnych dbano przede wszystkim o zgodność zapisów z przepisami obowiązującymi dla RLKS, a także dopasowanie ich do specyfiki obszaru objętego LSR. Przyjęte rozwiązania formalno-instytucjonalne zostały skonstruowane w taki sposób, aby umożliwiały sprawny i transparentny wybór operacji w oparciu o ustalenia poczynione podczas definiowania problemów, przedsięwzięć, celów i wskaźników.

1. PROCEDURY OCENY I WYBORU OPERACJI

Najważniejsze założenia poszczególnych rozwiązań przedstawione zostały z zachowaniem podziału na typ przewidzianej operacji, dlatego też LGD opracowała przejrzyste i niedyskryminujące procedury ich realizacji, szczegółowo opisujące proces wyboru, sposób rozliczania, monitoring i kontrolę. Główne elementy procedury zestawione zostały poniżej:

Procedury oceny i wyboru operacji w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność" objętego PROW 2014-2020		
Elementy zawarte w dokumencie:	**Operacje realizowane przez beneficjentów innych niż LGD**	**Projekty grantowe**
	Miejsce w dokumencie	**Miejsce w dokumencie**
Wskazano i opisano sposób udostępnienia procedur do wiadomości publicznej	cz. XIV, ust. 4	cz. XXI, ust. 2
Szczegółowo określono zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji	cz. VII - IX	cz. X - XIII
Określono sposób organizacji naborów wniosków	cz. II - III	cz. VIII
Przewidziano podawanie do publicznej wiadomości protokołów z posiedzeń dotyczących oceny i wyboru operacji zawierających informacje o wyłączeniach z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy	cz. XIV ust. 1	cz. XIV ust. 2
Określono szczegółowy sposób informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu	cz. X	cz. XI ust. 53 i 54 oraz cz. XIII

Wszystkie przygotowane przez LGD procedury mają na celu zagwarantowanie jak największej poprawności oraz jawności stosowanych rozwiązań:

- zapewniają prawidłowy przebieg procesu oceny i wyboru operacji, poprawności dokumentacji oraz zgodności formalnej, a nad kwestiami tymi, zgodnie z §11 ust 2 i 5 Regulaminu Rady, czuwał będzie jej Sekretarz i Przewodniczący;
- przewidują zasady i tryb postępowania w przypadku zastosowania procedury odwoławczej (termin, warunki i sposób wniesienia protestu), podawanie do publicznej informacji protokołów z każdego etapu procesu wyboru operacji (zawierają tym samym także informacje o wyłączeniach członków organu decyzyjnego z procesu decyzyjnego, ze wskazaniem których wniosków wyłączenie dotyczy);
- przewidują przejrzysty sposób postępowania w sytuacji rozbieżnych ocen w ramach kryteriów;
- określają tryb wniesienia przez wnioskodawców protestu od rozstrzygnięć organu decyzyjnego w sposób zapewniający możliwość skutecznego wniesienia protestu;
- w celu realizacji zapisów art. 32 ust. 3 pkt. b) Rozporządzenia 1303/2014 w regulaminie funkcjonowania Rady LGD, w §35 uregulowano kwestię prowadzenia rejestru interesów w którym będą zawarte informacje na temat więzów wspólnych interesów lub korzyści, łączących członków Rady, które mogą mieć wpływ na podejmowanie decyzji przez Radę
- przewidują przejrzysty sposób postępowania w sytuacji rozbieżnych ocen w ramach kryteriów;
- procedury zawierają także wzory wszystkich dokumentów, o których mowa w treści ich zapisów.

Opracowane przez LGD procedury są przejrzyste, niedyskryminujące, a także pozwalają uniknąć ryzyka konfliktu interesów. Ponadto przewidujące regulacje zapewniające zachowanie parytetu sektorowego, a także szczegółowo regulują sytuacje wyjątkowe – określono sposób postępowania w przypadku takiej samej liczby punktów, a także zapewniają stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru.

2. LOKALNE KRYTERIA WYBORU OPERACJI WRAZ Z PROCEDURĄ ICH USTALANIA ORAZ ZMIANY

Opracowane kryteria są mierzalne, mają charakter oceny punktowej, posiadają odpowiednią metodologię wyliczenia, a także zawierają szczegółowy opis wyjaśniający sposób oceny wskazujący wymagania konieczne do spełnienia danego kryterium. Proponowane rozwiązania są zgodne z wymogami określonymi w przepisach EFRROW. Określone kryteria posiadają opisy (definicje/wyjaśnienia) oraz przypisane punkty, aby zapewnić przejrzystość ich przyznawania. Określono również kryteria odnoszące się bezpośrednio do założonych wskaźników, gdyż wskaźniki realizacji stanowią kluczowe miary sukcesu realizacji całej strategii.

Dla zapewnienia społecznej akceptacji kryteriów, zostały one opracowane i zaakceptowane przy udziale społeczności lokalnej oraz przewidziano w okresie wdrażania ich modyfikację, jako element partycypacyjnego zarządzania procesem wdrażania LSR.

Ponadto zapisy LSR przewidują monitorowanie poziomu akceptacji kryteriów wyboru operacji, a także czynny udział społeczności lokalnej w aktualizacji i zmianie kryteriów.

Zadaniem kryteriów jest w pierwszej kolejności zweryfikowanie, czy wniosek został ważnie złożony i czy zakres tematyczny operacji zgodny jest z zakresem interwencji przewidzianych w LSR oraz przepisów obowiązujących dla RLKS. Ta grupa kryteriów dotyczy poprawności formalnej wniosków i obejmuje zagadnienia związane z: terminowością, kompletnością i adekwatnością zgłaszanych operacji.

Wnioski, które przeszły ocenę formalną będą podlegały ocenie lokalnych kryteriów wyboru operacji wszystkim pod kątem spójności proponowanego projektu z zapisami zawartymi w Lokalnej Strategii Rozwoju, w tym przede wszystkim z diagnozą obszaru zawartą w Strategii, a także przewidzianymi w dokumencie wskaźnikami produktów i rezultatów. Zakłada się ponadto przyznawanie dodatkowych punktów projektom, które zakładają wykorzystanie większego wkładu własnego beneficjenta, stosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatu a także proponującym innowacyjne podejście do rozwiązania zidentyfikowanych problemów.

Przewidziano ponadto rozwiązania szczegółowe, dotyczące przedsięwzięć w ramach konkretnych celów szczegółowych LSR:

- w przypadku operacji dotyczących działalności gospodarczej, kryteria premiują operacje ukierunkowane na zaspokojenie potrzeb grup defaworyzowanych oraz operacje, w których beneficjentem jest osoba defaworyzowana. Dodatkowo, wyżej oceniane będą projekty mające wpływ na tworzenie dodatkowych nowych miejsc pracy,
- w przypadku operacji dotyczących rozwoju infrastruktury i oferty czasu wolnego, kryteria premiują operacje realizowane w miejscowościach zamieszkałych przez mniej niż 5 tys. mieszkańców.

VII. PLAN DZIAŁANIA

Realizacja działań w ramach LSR, została zaplanowana w kontekście 3 kluczowych etapów:

- 1 etap: lata 2016-2018 – założono co najmniej 20% poziom realizacji wskaźników produktu i co najmniej 20% poziom wykorzystania budżetu;
- 2 etap: lata 2019-2021 – założono co najmniej 85% poziom realizacji wskaźników produktu i co najmniej 85% poziom wykorzystania budżetu;
- 3 etap: lata 2022-2023 – założono realizację pozostałego poziomu wskaźników produktu oraz pozostałej kwoty budżetu.

Większość operacji planowanych do realizacji, została zaplanowana w 1 i 2 etapie w sposób umożliwiający minimalizowanie ryzyka związanego z osiąganiem wskaźników przyjętych jako miary sukcesu jej wdrażania.

WSKAŹNIKI PRODUKTU

Przyrost liczbowy wskaźników produktu w kontekście zaplanowanego czasu, wraz z zaprezentowaniem procentowego udziału w wartości docelowej wskaźnika zaprezentowano w tabeli z załącznika nr 3 do LSR.

WSKAŹNIKI REZULTATU I ODDZIAŁYWANIA

W kontekście wskaźników rezultatu należy zauważyć, iż wskaźniki realizowane będą adekwatnie do zaplanowanych w czasie wskaźników produktu dla poszczególnych przedsięwzięć.

W kontekście wskaźników związanych z oddziaływaniem, rezultaty będą osiągane sukcesywnie – od momentu zakończenia realizacji do roku docelowego 2023.

VIII. BUDŻET LSR

Budżet LSR został wyliczony w oparciu o Załącznik nr 6 do Regulaminu konkursu na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.

Wysokość środków przeznaczonych na realizację LSR wynosi **13 670 000,00 zł**, z czego:

- **11 000 000,00 zł** przeznaczono na realizację LSR
- **220 000,00 zł** na współpracę

- **2 450 000,00** zł na koszty bieżące i aktywizację

Środki wydatkowane na realizację Strategii pochodzić będą głownie z 3 źródeł, w tym:

- Budżet EFRROW,
- Budżet państwa,
- Wkład własny.

Tabela prezentująca montaż finansowy dla LSR, uwzględniający powyższe źródła finansowania, a także podział na beneficjentów innych niż jednostki sektora finansów publicznych oraz beneficjentów będących jednostkami sektora finansów publicznych, przedstawiona została w załączniku nr 4 do LSR.

Poniżej zaprezentowano powiązania budżetu z poszczególnymi celami LSR, które mają przyczynić się do zrealizowania wizji, określonej w partycypacyjnym procesie tworzenia założeń strategii.

Cel ogólny	Budżet na realizację celu	Powiązanie budżetu z celami
Rozwój gospodarczy obszaru LSR i tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy	5 500 000,00	Atrakcyjność obszaru LGD istotnie warunkowana jest rozwojem przedsiębiorczości na jej terenie, gdyż przekłada się to przede wszystkim na miejsca pracy dla mieszkańców, a w konsekwencji na płacenie podatków, które zasilają również budżet lokalnego samorządu. Istotnym dla LSR, jest wykorzystanie potencjału lokalnego dla tworzenia nowych przedsiębiorstw oraz produktów czy usług, aby w pełni wykorzystywać potencjał obszaru, również w obrocie gospodarczym. Dlatego też, budżet na działania na rozwój przedsiębiorczości przez tworzenie nowych miejsc pracy stanowi 40,23%.
Tworzenie warunków dla rozwoju rekreacji i turystyki oraz promocja aktywności fizycznej	3 400 000,00	Poprawa infrastruktury rozwój ofert atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego związanej z rozwojem rekreacji i turystyki wynika ze zdiagnozowanych potrzeby społeczności lokalnej. Realizacja szeregu inwestycji podnoszących jakość istniejącej infrastruktury oraz uzupełniających działań „miękkich" przyczyni się również promocji obszaru jako miejsca atrakcyjnego pod względem rekreacyjnym i turystycznym. Dlatego też budżet na te działania stanowi 24,87%.
Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego obszaru	2 020 000,00	Spójność obszaru LGD, w sposób istotny związana jest z dwoma aspektami, tożsamością mieszkańców (identyfikacja z miejscem i społecznością lokalną) oraz dbałością o dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze. Dlatego też, w ramach tego celu realizowane będą inwestycje w rozwój infrastruktury kulturalnej oraz zróżnicowane działania integrujące mieszkańców, oraz mające na celu zachowanie dziedzictwa. Budżet na realizację 3 celu wynosi 14,78%.
Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez integrację, aktywizację oraz wzmocnienie kapitału społecznego	2 750 000,00	W realizację LSR na lata 2016-2022, włączani muszą być w sposób aktywny jej interesariusze, reprezentujący 3 sektory: pozarządowy (społeczny), gospodarczy i publiczny. Jest to konieczne dla osiągnięcia efektu synergii zaplanowanych rezultatów i realizacji celu głównego LSR, jakim jest zwiększenie udziału społeczności lokalnej w realizacji polityki zrównoważonego rozwoju obszaru. Wszystko to przy aktywnym wsparciu LGD jego członków i pracowników. Budżet na realizację tego celu wynosi 20,12%
RAZEM	**13 670 000,00**	

IX. PLAN KOMUNIKACJI

Komunikacja w procesie tworzenia i wdrażania lokalnej strategii rozwoju jest warunkiem nieodzownym w osiąganiu założonych efektów. Podstawowym warunkiem w planowaniu skutecznej komunikacji jest jej obustronność, a więc komunikacja na linii LGD – społeczności lokalne – LGD. Takie podejście pozwala na pozyskiwanie informacji zwrotnej i służy transparentności działań LGD, co jest niezwykle ważne w budowaniu zaufania do LGD, która w swej działalności korzysta ze środków publicznych.

Plan komunikacji dotyczy konkretnych działań i projektów i jest ściśle powiązany z planem działania LGD w procesie wdrażania LSR. Plan komunikacji w swej konstrukcji zawiera opis celów, działań komunikacyjnych podporządkowanych tym celom, a także środków i narzędzi przekazu informacji na linii LGD – społeczności lokalne, jakich LGD zamierza używać w komunikowaniu się na poszczególnych etapach wdrażania LSR. Służy także identyfikacji występujących problemów komunikacyjnych (poprzez monitoring i ewaluację), dzięki czemu jest narzędziem kształtującym poziom współpracy i zaangażowania partnerów i interesariuszy LGD.

Cele Planu Komunikacji

Wsparcie realizacji celów zawartych w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 – 2020 oraz zbudowanie spójnego i pozytywnego wizerunku podejścia LEADER w tym Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo 5 Gmin. Ponadto wspieranie realizacji celów określonych we wspólnych Ramach Strategicznych i Strategii Rozwoju Kraju do roku 2020, służącej zapewnieniu maksymalnego i efektywnego wykorzystania środków pochodzących z Unii Europejskiej.

Na podstawie analizy potrzeb w zakresie działań informacyjnych i promocyjnych dokonanej w kontekście zidentyfikowanych grup docelowych, a także w oparciu o wyniki przeprowadzonych konsultacji społecznych i analizie ankiet określono cel ogólny Planu komunikacji LGD jako:

Podniesienie poziomu świadomości i wiedzy społeczeństwa na temat program u LEADER, jak również odpowiednie przygotowanie, pod względem merytorycznym i formalnym, beneficjentów do korzystania ze wsparcia finansowego oferowanego w ramach PROW 2014 - 2020, co przyczyni się do wsparcia realizacji celów określonych w PROW 2014- 2020, jak również w Lokalnej Strategii Rozwoju Partnerstwo 5 Gmin.

Cel ogólny Planu komunikacji zostanie osiągnięty w wyniku realizacji działań informacyjnych, promocyjnych i szkoleniowych, składających się na kompleksowy proces komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej. Ocena osiągnięcia celu ogólnego zostanie dokonana w drodze analizy wskaźników monitorowania, które zostały określone dla działań informacyjno – promocyjnych i szkoleniowych i wskazane w Planie komunikacji.

W oparciu o dokumenty strategiczne w zakresie informacji i promocji, a także uwzględniając analizę potrzeb określonych grup docelowych Planu komunikacji, ze szczególnym uwzględnieniem beneficjentów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, jako głównych odbiorców działań informacyjnych i promocyjnych, przyjęto następujące cele szczegółowe służące realizacji celu ogólnego Planu komunikacji:

- Zwiększenie świadomości społecznej liderów a w konsekwencji społeczności lokalnej, która przyczyni się do wymiany doświadczeń oraz pobudzi do dyskusji i wspólnego działania
- Stworzenie spójnego, przejrzystego, jednolitego i pozytywnego wizerunku Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020
- Wsparcie beneficjentów w zakresie pozyskiwania środków w ramach poszczególnych działań Programu,
- Informowanie potencjalnych beneficjentów o stanie realizacji Programu, w tym wykorzystania środków w poszczególnych działaniach, bieżące informowanie o ewentualnych zmianach w Programie oraz w wytycznych,
- Dbałość o proces komunikacyjny, przestrzeganie ustalonych zasad komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej, stworzenie możliwości odbiorcom informacji szansy na reakcję i zaangażowanie.

Przy określaniu działań komunikacyjnych i środków przekazu wzięto pod uwagę przede wszystkim cel komunikacji i grupę docelową, a także ocenę skuteczności stosowanych metod komunikacji w realizacji poprzedniej LSR. Skuteczność ta została określona poprzez wyniki badań ewaluacyjnych prowadzonych na przełomie 2014 i 2015. Wyniki ewaluacji wykazały, iż najbardziej skuteczne w komunikacji na Linii LGD – społeczność lokalna okazały się metody w postaci różnego rodzaju wydarzeń promocyjnych, realizowanych w partnerstwie z wieloma podmiotami z obszaru LGD (podmioty publiczne, Koła Gospodyń Wiejskich, lokalne gospodarstwa agroturystyczne. Skutecznym działaniem okazały się również bezpośrednie kontakty z organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami jak i społecznością lokalną na spotkaniach i szkoleniach. Dobre rezultaty przyniosły prowadzone przez LGD kampanie informacyjne i promocyjne, angażujące różne środki przekazu. Natomiast najmniej skuteczne były następujące metody komunikacyjne: publikacje w postaci ulotek i folderów na temat działalności LGD. W budowie planu komunikacji związanej z wdrażaniem LSR 2014 – 2020, te najmniej skuteczne metody w niektórych przypadkach pominięte, lub zastosowane w ograniczonej formie, lub wyłącznie w stosunku do wybranych grup docelowych. Ponadto wprowadzono kilka innowacyjnych metod, w tym m.in. interaktywne zakładki na portalu internetowym biura LGD jak i portalach społecznościowych, które zaplanowano głównie dla grup docelowych przedsiębiorców oraz grup defaworyzowanych. Zakłada się, że największą uwagę w działaniach komunikacyjnych LGD zwróci na uzyskanie informacji zwrotnej, w postaci komentarzy na portalu internetowym i społecznościowych, pozyskiwaniu ankiet od lokalnej społeczności bezpośrednio wyrażających opinie i oceny na temat efektów wdrażania LSR i działalności LGD. Szczegółowy plan komunikacji na linii LGD – grupy docelowe – LGD w procesie realizacji LSR 2014 – 2020 dla LGD Partnerstwo 5 Gmin znajduje się w załączniku do LSR.

Wskaźniki realizacji działań komunikacyjnych realizujących założone cele:

- Opracowywanie, publikacja i dystrybucja materiałów informacyjno – promocyjnych:
- Wskaźniki: opracowanie i wydrukowanie 10 000 szt. broszur, zamówienie 2000 szt. gadżetów promocyjnych, opracowanie i wydrukowanie 500 plakatów, wydanie 24 artykułów w prasie, prowadzenie 1 strony internetowej;
- Organizacja, prowadzenie i/lub udział w imprezach aktywizująco - promocyjnych, warsztatów tematycznych, targach i innych imprezach wystawienniczych.
- Wskaźniki: zorganizowanie 5 imprez integracyjno – promocyjnych, udział po min. 500 osób w każdej imprezie integracyjno – promocyjnej, udział 14 razy w targach i innych imprezach wystawienniczych, opracowanie i rozdystrybuowanie 500 plakatów, rozdystrybuowanie 1500 szt. gadżetów, prowadzenie 1 wykazu konsultacji osobistych, mailowych i telefonicznych;
- Organizowanie i prowadzenie, szkoleń i spotkań (grupowych i indywidualnych) informacyjno – promocyjnych.

- Wskaźniki: zorganizowanie i przeprowadzenie min. 6 szkoleń, przeprowadzenie 3 spotkań z członkami LGD, rozdystrybuowanie 500 szt. gadżetów, min. 200 szt. materiałów szkoleniowych, 20 ogłoszeń w prasie;

Współpraca z Urzędami Pracy w Ropczycach i Dębicy.

- Wskaźniki: współpraca z 2 Powiatowymi Urzędami Pracy z terenu LGD, indywidualne doradztwo dla min. 15 osób, dostarczenie materiałów promocyjnych 200 szt., wysłanie min. 36 maili do w/w instytucji z informacjami na temat wdrażania LSR, min. 50 szt. materiałów szkoleniowych, prowadzenie 1 wykazu konsultacji osobistych, mailowych i telefonicznych;
- Stworzenie i prowadzenie strony internetowej i portalu społecznościowego na temat PROW.
- Wskaźniki: prowadzenie 1 strony internetowej, prowadzenie 1 portalu społecznościowego, zamieszczanie przynajmniej 3 informacji na kwartał na stronie i portalu społecznościowym.

Działania Komunikacyjne

Działania komunikacyjne oraz odpowiadające im środki przekazu z uwzględnieniem różnorodnych rozwiązań komunikacyjnych, których atrakcyjność i stopień innowacyjności dostosowane będą do poszczególnych grup adresatów LGD. W celu zwiększenia identyfikacji dostępnych środków w ramach PROW, podniesienia społecznej świadomości na temat Programu oraz wsparcia ze środków unijnych, jak również poinformowania m.in. o zasadach udzielania wsparcia, jego przeznaczeniu i odbiorcach, w tym o potencjalnych możliwościach i spodziewanych korzyściach, ale także wsparcia beneficjentów w procesie realizacji projektów, w wieloletnim Planie komunikacji zaplanowano następujące rodzaje działań informacyjnych, promocyjnych i szkoleniowych:

- Portale internetowe,
- Wydarzenia,
- Warsztaty i spotkania informacyjne,
- Publikacje informacyjne,
- Materiały informacyjno – promocyjne,
- Konkursy o tematyce europejskiej,
- Współpraca z Powiatowymi Urzędami Pracy.

Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu będzie prowadzona poprzez:

Bieżącą analizę liczby uczestników/odbiorców poszczególnych działań. Zebranie poszczególnych danych z prowadzonych działań i stosowania środków przekazu będzie odbywało się na podstawie zbieranych przez pracowników LGD informacji (listy uczestników, ankiety satysfakcji, uczestnictwo w wydarzeniach) oraz za pomocą specjalnych pomiarów (liczba odwiedzających stronę, liczba odbiorców danego medium). Dzięki bieżącemu kontrolowaniu tego ilu było odbiorców/uczestników danego działania komunikacyjnego i stosowanego środka przekazu, możliwe będzie szybkie reagowanie przez pracowników LGD, i Zarząd w celu poprawy, jakości realizowanych działań, zmiany realizowanych działań lub rezygnacji z realizowanych w danym zakresie działań. Zakłada się prowadzenie cyklicznych podsumowań – półrocznych, w których zbierane dane będą stanowiły podstawę do wydania przez Zarząd LGD opinii na temat skuteczności i efektywności działań.

Ewaluację prowadzoną w trakcie wdrażania – dzięki przeprowadzonej ewaluacji możliwe będzie zebranie dodatkowych danych dotyczących działalności komunikacyjnej LGD. Zebranie danych po dwóch latach działalności pozwoli na szerokie spojrzenie podejmowane działania.

X. ZINTEGROWANIE

Dla zobrazowania zależności pomiędzy Lokalną Strategią Rozwoju LGD Partnerstwo 5 Gmin na lata 2016 – 2022 a dokumentami strategicznymi szczebla krajowego, regionalnego i ponadlokalnego, opracowano matryce spójności celów strategicznych i operacyjnych LSR z priorytetami, celami i kierunkami interwencji zawartymi w nadrzędnych dokumentach strategicznych. Tym samym, poniżej wykazano zgodność z kluczowymi dokumentami planistycznymi definiującymi priorytety rozwojowe w obszarach tematycznie i sektorowo powiązanych z niniejszym dokumentem, tj.:

- Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020,
- Strategią Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2020,
- Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Podkarpackiego na lata 2014 – 2020;
- Strategią Rozwoju Powiatu Ropczycko - Sędziszowskiego na lata 2010 – 2020,
- Strategią Rozwoju Powiatu Dębickiego na lata 2014 – 2020,
- Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2014-2020,
- Strategią Rozwoju Gminy Dębica,
- Strategią Rozwoju Gminy Iwierzyce,
- Strategią Rozwoju Gminy Ropczyce na lata 2014 – 2020,
- Strategią Rozwoju Gminy Sędziszów Małopolski na lata 2014 – 2020.

Poniżej wykazano zgodność Lokalnej Strategii Rozwoju Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo 5 Gmin na lata 2014 – 2022 z kluczowymi dokumentami planistycznymi na szczeblu regionalnym ponadlokalnym, definiującymi priorytety rozwojowe w obszarach tematycznie powiązanych z niniejszym dokumentem. W drugiej części tabeli wykazano zgodność z lokalnymi strategiami, tj. gmin (dla których takowe przyjęto obejmujących obszar LGD).

Nadrzędne dokumenty strategiczne	Cele Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Partnerstwo 5 Gmin na lata 2016-2022			
	Rozwój gospodarczy obszaru LSR i tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy	**Tworzenie warunków dla rozwoju rekreacji i turystyki oraz promocja aktywności fizycznej**	**Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego obszaru**	**Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez integrację, aktywizację oraz wzmocnienie kapitału społecznego**
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 - 2020	**Zgodność z:** **Priorytet 6:** Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.			
Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2020	**Zgodność z celami:** 1.1 Przemysł nowoczesnych technologii wzmacniający konkurencyjność regionalnej gospodarki 1.5 Rozwój przedsiębiorczości poprzez ofertę instytucji otoczenia biznesu	**Zgodność z celami:** 1.3 Budowa konkurencyjnej, atrakcyjnej oferty rynkowej opartej na znacznym potencjale turystycznym regionu 2.6 Zwiększenie aktywności ruchowej oraz rozwoju psychofizycznego społeczeństwa	**Zgodność z celami:** 2.2 Rozwinięty i efektywnie wykorzystany potencjał kulturowy regionu	**Zgodność z celami:** 2.1 Dostosowanie systemu edukacji do aktualnych potrzeb i wyzwań przyszłości 2.4 Wzrost poziomu adaptacyjności zawodowej i integracji społecznej w regionie
Strategia Rozwoju Powiatu Dębickiego na lata 2014 – 2020	**Zgodność z priorytetami:** Cel strategiczny: Promowanie zatrudnienia i przeciwdziałanie bezrobocie - popularyzowanie samozatrudnienia wśród osób poszukujących pracy	**Zgodność z priorytetami:** Cel strategiczny: Dbałość o dziedzictwo kulturowe, jego ochrona i promocja, tworzenie warunków zwiększających dostępność do kultury i sportu, popularyzacja sportu dla wszystkich − współorganizowanie i współfinansowanie imprez cyklicznych wyszczególnionych w kalendarzu imprez sportowych i kulturalnych − podnoszenie standardu i wyposażenia istniejących na terenie powiatu obiektów sportowych, − wspieranie klubów sportowych i organizacji działających na rzecz	**Zgodność z priorytetami:** Cel strategiczny: Dbałość o dziedzictwo kulturowe, jego ochrona i promocja, tworzenie warunków zwiększających dostępność do kultury i sportu, popularyzacja sportu dla wszystkich − wspieranie ochrony dziedzictwa kulturowego, − podejmowania działań mających na celu ochronę zabytków, − promocja tradycji lokalnych oraz wspieranie lokalnych twórców kultury, rzemiosła tradycyjnego i tradycyjnych potraw lokalnych,	**Zgodność z priorytetami:** Cel strategiczny: Dbałość o dziedzictwo kulturowe, jego ochrona i promocja, tworzenie warunków zwiększających dostępność do kultury i sportu, popularyzacja sportu dla wszystkich − współpraca w organizacji imprez kulturalnych o zasięgu lokalnym i regionalnym, − podejmowanie działań, które zapewnią rozwój twórczości artystycznej w powiecie, − działanie na rzecz większego

		sportu i rekreacji, − współfinansowanie imprez sportowych o charakterze lokalnym i ponadlokalnym dla dzieci, młodzieży i dorosłych, − popularyzacja walorów rekreacji ruchowej poprzez współorganizowanie zajęć, zawodów i imprez sportowo – rekreacyjnych o zasięgu lokalnym, ponadlokalnym i międzynarodowym,		zróżnicowania oferty kulturalnej, − wspieranie organizacji pozarządowych w celu pozyskiwania przez nie środków finansowych pochodzących z różnych źródeł.
Strategia Rozwoju Powiatu Ropczycko – Sędziszowskiego na lata 2010 – 2020	**Zgodność z celami:** 2.2 Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu	**Zgodność z celami:** 2.1 Kreowanie wysokiej jakości kapitału społecznego	**Zgodność z celami:** 1.2 Zwiększenie atrakcyjności turystycznej powiatu	**Zgodność z celami:** 4.1 Poprawa jakości środowiska naturalnego
Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych na lata 2014-2020	**Zgodność z celami:** *4 Cel strategiczny:* Ograniczanie zjawiska bezrobocia poprzez odpowiednią politykę rynku pracy w powiecie ropczycko-sędziszowskim. Cele operacyjny 2. Intensyfikacja działań na rzecz tworzenia nowych miejsc pracy w powiecie.			
Lokalne dokumenty strategiczne				
Strategia Rozwoju Gminy Czarna	**Brak strategii gminy aktualnej na obecny okres programowania.**			
Strategia Rozwoju Gminy Dębica na lata 2015 – 2024	**Zgodność z celami:** 1.1 Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego			**Zgodność z celami:** 1.2 Tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej
Strategia Rozwoju Gminy Iwierzyce na lata 2008 – 2015	**Zgodność z celami:** Cel nr II. Przedsiębiorczość i turystyka 1.1. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości,	**Zgodność z celami:** Cel nr III. Rozwój usług społecznych 1.2. Sport i rekreacja,	**Zgodność z celami:** Cel nr II. Przedsiębiorczość i turystyka 1.2. Rozwój turystyki.	
Strategia Rozwoju Gminy Ropczyce 2014 - 2020	**Zgodność z celami:** 1.2.1 Aktywizacja społeczności wiejskiej w kierunku podejmowania pozarolniczej	**Zgodność z celami:** 3.3.1 Promocja aktywnego spędzania wolnego czasu 3.3.2. Rozwój bazy	**Zgodność z celami:** 3.3.3 Podniesienie konkurencyjności turystyki lokalnej 3.4.1 Promocja form	**Zgodność z celami:** 3.5.1 Wspieranie aktywności obywatelskiej mieszkańców i

	działalności gospodarczej	sportowej i rekreacyjnej	działalności kulturalnej 3.4.3 Kształtowanie kulturowej tożsamości regionalnej	funkcjonowania organizacji pozarządowych w różnych obszarach życia społecznego
Strategia Rozwoju Gminy Sędziszów Małopolski na lata 2014 – 2020	**Zgodność z celami:** 1. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy - promowanie przedsiębiorczości wśród młodzieży	**Zgodność z celami:** 1. Rozwój bazy technicznej i usług w zakresie opieki zdrowotnej, kultury, sportu, turystyki i dziedzictwa kulturowego - rewitalizacja obiektów zabytkowych, - rozwój bazy turystycznej (trasy rowerowe), - organizacja imprez sportowych i kulturalnych	**Zgodność z celami:** 1. Rozwój bazy technicznej i usług w zakresie opieki zdrowotnej, kultury, sportu, turystyki i dziedzictwa kulturowego - kultywowanie dziedzictwa kulturowego, promowanie aktywności mieszkańców,	

Cele Lokalnej Strategii Rozwoju wpisują się tym samym w dokumenty strategiczne gmin wchodzących w skład obszaru LGD (dla których takowe opracowano), które koncentrują się przede wszystkim na:

- budowaniu potencjału gospodarczego oraz podnoszeniu poziomu przedsiębiorczości mieszkańców,
- rozwoju infrastruktury rekreacyjnej oraz oferty czasu wolnego,
- działaniach na rzecz wyrównywania szans osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- wzmacnianiu tożsamości lokalnej oraz aktywności mieszkańców,
- dbałości o dziedzictwo kulturowe.

Zintegrowany charakter LSR przejawia się także w spójności i kompleksowości przedsięwzięć zaplanowanych w ramach poszczególnych celów szczegółowych dokumentu:

- **W ramach Celu ogólnego 1. Rozwój gospodarczy obszaru LSR i tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy przewiduje się:**
  - **Zintegrowanie metod stosowanych przy realizacji przedsięwzięć:** proponowane w LSR przedsięwzięcia obejmują zarówno zakładanie działalności gospodarczej, jak i rozwijanie istniejących podmiotów gospodarczych.
  - **Zaangażowanie różnych sektorów i partnerów:** w działania zaangażowani będą przede wszystkim przedstawiciele grup defaworyzowanych, do których skierowane będą inicjatywy związane z zakładaniem działalności gospodarczej, a tym samym promowanie samozatrudnienia i tworzenia miejsc pracy – dotyczy to przede wszystkim młodych osób bezrobotnych z obszaru LGD. Ponadto, przewiduje się premiowanie projektów, które zakładają rozwijanie działalności gospodarczej połączone z zatrudnianiem przedstawicieli grup defaworyzowanych (zarówno młodych bezrobotnych do 34 roku życia). Przewiduje się ponadto powiązanie rozwoju przedsiębiorczości oraz zwiększania zatrudnienia z potencjałami i problemami obszaru LGD, w tym przede wszystkim z rozwojem infrastruktury kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej.
  - **Zaangażowane branże działalności gospodarczej:** sekcja G (handel hurtowy i detaliczny), sekcja I (działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi), sekcja R (działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją), sekcja A (rolnictwo).
- **W ramach Celu ogólnego 2. Tworzenie warunków dla rozwoju rekreacji i turystyki oraz promocja aktywności fizycznej i celu ogólnego 3 Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego obszaru przewiduje się:**
  - **Zintegrowanie metod stosowanych przy realizacji przedsięwzięć:** rozwój i przebudowa infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej powiązany będzie bezpośrednio z przedsięwzięciami dotyczącymi budowania zintegrowanej oferty dla wszystkich gmin obszaru LGD oraz wprowadzaniem jednolitego systemu promocji infrastruktury. Tym samym zagwarantowane zostanie przemyślane lokowanie obiektów i kształtowanie przestrzeni, niepolegające na powielaniu tego samego typu obiektów w obrębie jednej gminy, ale raczej budowanie oraz modernizowanie zasobów w taki sposób, by wszystkie gminy obszaru LGD posiadały uzupełniające się atrakcje. Wykorzystanie infrastruktury dla promocji i rozwoju wydarzeń rekreacyjnych i sportowych przyczyni się to do zbudowania zintegrowanej oferty sportowo turystycznej podniesie tym samym, jakość życia na obszarze LGD. Odbiorcami nowych przestrzeni i wydarzeń będą wszyscy mieszkańcy, w tym także przedstawiciele grup defaworyzowanych.
  - **Zaangażowanie różnych sektorów i partnerów:** realizacja przedsięwzięć w ramach tych celów zakłada współdziałanie sektorów publicznego, społecznego oraz gospodarczego. Realizatorami działań będą zarówno samorządy gmin, jak i

organizacje pozarządowe, grupy nieformalne. Ponadto, przewiduje się wykorzystanie rozwoju niekomercyjnej infrastruktury dla pobudzania rozwoju i komercjalizacji usług sportowo turystycznych. Dlatego też powstała, w ramach celów infrastruktura przyczyni się do rozwoju turystyki na obszarze całego LGD.

– **Zaangażowane branże działalności gospodarczej:** realizacja przedsięwzięć w ramach celu ogólnego 2 i 3 przewiduje zaangażowanie zarówno samorządów gminnych (oraz jednostek im podległych), jak i organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych (np. Koła Gospodyń Wiejskich).

- **W ramach Celu ogólnego 4. Poprawa, jakości życia mieszkańców poprzez integrację, aktywizację oraz wzmocnienie kapitału społecznego i celu ogólnego 3 Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego obszaru przewiduje się przewiduje się:**
  - **Zintegrowanie metod stosowanych przy realizacji przedsięwzięć:** zaplanowane przedsięwzięcia obejmują wsparcie i rozwój kapitału społecznego na obszarze LGD, przede wszystkim poprzez rozwijanie współpracy oraz budowanie tożsamości, a także rozwijanie świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru LGD. Zaplanowane metody przewidują zarówno działania „miękkie" (w tym działania związane z pielęgnowanie lokalnych tradycji i kultury), jak i inwestycje dotyczące restauracji i zachowania dziedzictwa kulturalnego i przyrodniczego.
  - **Zaangażowanie różnych sektorów i partnerów:** realizacja przedsięwzięć w ramach celów ogólnych 3 i 4 przewiduje zaangażowanie zarówno samorządów gminnych (oraz jednostek im podległych), jak i organizacji pozarządowych oraz grup nieformalnych (np. Koła Gospodyń Wiejskich).

Cele szczegółowe oraz przedsięwzięcia zawarte w Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Partnerstwo 5 Gmin na lata 2016-2022 są zintegrowane z celami przekrojowymi PROW na lata 2014-2020, dotyczącymi innowacyjności, zmian klimatu oraz ochrony środowiska.

XI. MONITORING I EWALUACJA

Realizacja kluczowego procesu, jakim jest Lokalna Strategia Rozwoju, wymaga zastosowania odpowiednich „narzędzi", za pomocą, których możliwe staje się nie tylko wdrożenie, ale również i urzeczywistnienie zamierzonych celów. Do narzędzi tych należy zaliczyć ewaluacje i monitoring.

Przy opracowaniu tego rozdziału wzięto pod uwagę zapisy Rozporządzenia 1303/2013 Art. 34.KE i uwzględniono wskazówki Ministra Infrastruktury i Rozwoju zawarte w „Wytycznych w zakresie ewaluacji polityki spójności na lata 2014-2020".

LGD Partnerstwo 5 Gmin posiada doświadczenie w procesie ewaluacji i monitoringu nabyte w poprzednim okresie programowania.

Monitoring prowadzony był na bieżąco i przyczynił się do sprawnej realizacji LSR. Na zakończenie realizacji poprzedniego okresu programowania przeprowadzono również ewaluację ex-post, która pozwoliła ocenić efekty wdrażania LSR. Wyniki ewaluacji wykorzystano również przy formułowaniu zapisów obecnej LSR.

Aby móc śledzić postępy wdrażania strategii i jej wykonanie zgodnie z przyjętym harmonogramem, planem działania i budżetem, badaniem objęte będą zarówno działania i funkcjonowanie samego Stowarzyszenia, jak również wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju w ramach PROW 2014-2020. Prowadzony będzie bieżący monitoring oraz ewaluacja.

1. **Opis rozwiązań w zakresie monitorowania LSR wskazujący potencjał Lokalnej Grupy Działania do Realizacji LSR**.

   Zadania związane z bieżącym monitorowaniem powierzono pracownikom Biura LGD.

   Monitoring funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania będzie polegał na:
   - ocenie ilości i jakości prowadzonych szkoleń na podstawie ankiety,
   - ocenie aktywności Organów Stowarzyszenia prowadzony na podstawie list obecności i protokołów spotkań,
   - ocenie aktywności pracowników prowadzony na postawie list obecności i udziału w spotkaniach (w tym imprezach, targach, szkoleniach itp.),
   - ocenie aktywności pracy Biura na podstawie liczby wpisów na stronę www, liczby artykułów ukazujących się w mediach, audycji radiowych i telewizyjnych i innych działaniach informacyjnych i promocyjnych podejmowanych przez Biuro,
   - Ocenie, jakości i sprawności (terminowości) pracy biura badany na podstawie analizy prowadzonej korespondencji i gromadzonej dokumentacji,
   - ocenie ilości świadczonego doradztwa (na podstawie liczby osób, którym w formie pisemnej lub ustnej udzielono pomocy doradczej) badanego na podstawie wpisów (rozmowy telefoniczne), liczby wysłanych odpowiedzi na pytania w formie elektronicznej i pisemnej oraz ewidencji doradztwa prowadzonego przez Biuro,
   - ocenie jakości świadczonego doradztwa (badanie poziomu zadowolenia z udzielonego doradztwa na podstawie ankiety oraz w celu kompleksowego zmierzenia jakości i efektywności doradztwa mierzona będzie ilość operacji, w ramach których świadczone było doradztwo w stosunku do: ilości wniosków złożonych w ramach naboru; ilości wniosków wybranych do dofinansowania; ilości podpisanych umów),

- ocenie jakości współpracy z beneficjentem mierzone na podstawie ankiety wypełnianej przez beneficjentów realizujących operacje,
- ocenie przebiegu konkursów mierzone analizą dokumentów pod kątem trafności, skuteczności, terminowości.

Monitoring wdrażania LSR będzie polegał na:

- ocenie realizacji przyjętych celów i przedsięwzięć prowadzony na podstawie liczby i rodzaju wybranych przez Radę operacji (protokoły z posiedzeń Rady) oraz na podstawie analizy ankiet skierowanych do mieszkańców i beneficjentów
- ocenie stopnia realizacji budżetu prowadzony na podstawie liczby i wartości podpisanych umów z beneficjentami (informacje z Biura LGD i Urzędu Marszałkowskiego),
- ocenie stopnia realizacji wskaźników badane na podstawie analizy ankiet składanych przez beneficjentów,

Za bieżące monitorowanie funkcjonowania LGD, jakości prowadzonych działań i wdrażania LSR zgodnie z przyjętymi celami i przedsięwzięciami, a także harmonogramem i posiadanym budżetem będzie odpowiadał Zarząd LGD. Pełną dokumentację będzie prowadziło Biuro LGD, którego zadaniem będzie również zbieranie i analizowanie danych i przedkładanie ich Zarządowi. Zarząd będzie sprawdzała otrzymane informacje i dokumenty. Raporty będę prezentowane na Walnych Zebraniach Członków. Zasady gromadzenia danych koniecznych również do przeprowadzenia ewaluacji i przetwarzania informacji omówiono szczegółowo w załączniku: Procedury ewaluacji i monitoringu.

Pracownicy Biura posiadają doświadczenie i odpowiednie kwalifikacje do prowadzenia wszelkich działań wiązanych z monitoringiem. Ich praca została dobrze oceniona w Raporcie ewaluacyjnym ex post opracowanym po zakończeniu realizacji LSR w ramach PROW 2007-2014. W skład Zarządu wchodzą osoby, które również mają doświadczenie z poprzedniego okresu programowania. Zakres badań a także doświadczony zespół pozwoli na właściwe monitorowanie wdrażania LSR przez LGD.

2. Opis szczegółowych rozwiązań dotyczących ewaluacji.

Wpływ wdrażania LSR będzie ewaluowany w odniesieniu do zakładanych celów LSR i PROW na lata 20014-2020 na rzecz inteligentnego, zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu, w tym wsparciu rozwoju rynku pracy.

Zakres ewaluacji będzie obejmował:

- wykorzystanie raportu ex post opracowanego po zakończeniu realizacji LSR w ramach PROW za lata 2007-2013 i wykorzystanie zawartych w nim rekomendacji oraz doświadczeń z realizacji celów i przedsięwzięć w poprzednim okresie programowania do wdrażania LSR w ramach PROW na lata 2014-2020.
- ewaluację mid – term, która zostanie przeprowadzona w połowie wdrażania LSR to jest w 2019 roku w celu poprawy jakości funkcjonowania LGD i wdrażania LSR oraz ich efektywności, skuteczności i wpływu na rozwój obszaru.
- ewaluację ex post po zakończeniu wdrażania LSR, której celem będzie ocena całego procesu i osiągniętych efektów. Będzie określała skuteczność LGD, a w tym wykonania budżetu i realizacji wskaźników zgodnie z zawartą umową z Zarządem Województwa.

Ewaluacja mid – term i ewaluacja ex post zostaną powierzone Zarządowi LGD. Pracownicy Biura będą odpowiedzialni za dostarczenie niezbędnych dokumentów i informacji potrzebnych do opracowania obu raportów z przeprowadzonych badań.

Zarząd ustali główne wymagania dotyczące planowanych badań a w tym: identyfikację potrzeb informacyjnych, określi tematy badania ewaluacyjnego, ustali problemy badawcze, uzgodni metodologię badawczą, terminarz działań, a także określi odbiorców i ustali jak będą wykorzystane wyniki badań oraz sposób ich rozpowszechniania.

Szczegółowy zakres obowiązków związanych z procesem ewaluacji i zakresem merytorycznym raportów opisano w załączniku nr 2. Procedury ewaluacji i monitoringu

Co będzie badane w procesie ewaluacji:

Funkcjonowanie LGD, ocena sprawności i efektywności działania LGD

- Walne Zebranie Członków
- Zarząd
- Komisja Rewizyjna
- Rada
- Biuro LGD
- Doradztwo
- Działania informacyjne i promocyjne
- Nabywanie umiejętności i aktywizacja

Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Partnerstwo 5 Gmin

- Ocena diagnozy i analizy SWOT obszaru
- Realizacja celów, przedsięwzięć i wskaźników
- Realizacja projektów współpracy

- Analiza przebiegu konkursów
- Ocena procedury wyboru operacji
- Realizacja budżetu

Studia przypadku

- Przykłady operacji innowacyjnych
- Przykłady operacji skierowanych do grup defaworyzowanych
- Przykłady operacji szczególnie zasługujących na upowszechnienie

Wyniki ewaluacji zostaną wykorzystane do:

- podsumowania i oceny efektów realizacji LSR,
- poprawy jakości działań bieżących i planowanej interwencji,
- podniesienia poziomu uspołecznienia działań i zwiększenia poparcia społecznego
- zaprezentowania efektów działań Stowarzyszenia i realizacji LSR.

Zakres monitorowania oraz zasady i zakres ewaluacji zostały skonsultowane z mieszkańcami obszaru LGD Partnerstwo 5 Gmin podczas spotkań informacyjno-konsultacyjnych oraz spotkań Zespołu ds. opracowania LSR. Dyskutowano też nad zakresem monitorowania LSR i funkcjonowania LGD oraz jak szczegółowy powinien być raport ewaluacyjny by można było ocenić, jaki wpływ miała realizacja projektu na obszar LGD. Wyniki tych konsultacji uwzględniono przygotowując listę elementów podlegających ocenie funkcjonowania LGD oraz wdrażania LSR. Wzięto też pod uwagę dotychczasowe doświadczenia przy opracowywaniu raportu ex post z realizacji LSR i funkcjonowania LGD w ramach programu PROW 2007-2013.

W procesie ewaluacji i monitoringu wykorzystane zostaną partycypacyjne metody ewaluacji. Dzięki temu w proces ewaluacji zaangażowana zostanie lokalna społeczność. Przeprowadzone zostaną konsultacje społeczne w formie ankiet oraz spotkań z mieszkańcami. Ponadto wszystkie informacje łącznie z ankietami dostępne będą na stronie internetowej LGD.

Dzięki ewaluacji poznamy odpowiedź na dwa podstawowe pytania:

- Czy działania LGD przyniosły zakładane efekty?
- Czy członkowie LGD odpowiednio angażują się w działalność LGD?

Celem głównym badania ewaluacyjnego jest „Ocena wpływu realizacji LSR na poprawę, jakości życia mieszkańców oraz zbadanie opinii środowiska lokalnego na temat funkcjonowania i rozpoznawalności LGD".

Cele szczegółowe badania ewaluacyjnego:

- Ocena stopnia realizacji wskaźników i celów
- Ocena poziomu realizacji budżetu LSR i harmonogramu
- Ocena efektów realizacji przedsięwzięć w ramach LSR
- Stopień zaangażowania NGO, przedsiębiorców i rolników w realizację LSR
- Ocena adekwatności przyjętych w LSR celów i przedsięwzięć
- Ocena rozpoznawalności LGD
- Ocena efektywności działań promocyjnych, aktywizujących i szkoleniowych
- Ocena efektywności pracy Biura LGD
- Ocena zaangażowania organów LGD w działalność stowarzyszenia
- Ocena sposobu komunikacji zewnętrznej i wewnętrznej LGD
- Ocena pracy Rady LGD

Reasumując. Realizacja przedsięwzięcia Lokalnej Strategii Rozwoju zależy w głównej mierze od prawidłowo przeprowadzonych czynności monitoringu i ewaluacji. Szczegółowa procedura dokonywania monitoringu i ewaluacji znajduje się w załączniku nr 2 do LSR, który stanowi integralną cześć strategii.

XII. STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Projekty strategii, jako dokumentów, których realizacja może potencjalnie znacząco wpływać na środowisko, mogą wymagać, na etapie projektowania, poddania ich treści strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko. Przedmiotowe przepisy uzależniają jednakże konieczność przeprowadzenia takiej oceny od indywidualnej zawartości dokumentu oraz zewnętrznych uwarunkowań jego realizacji. Przesłanką obowiązkowo kwalifikującą projekt strategii do tego typu oceny jest stwierdzone ryzyko wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko, w tym na obszary Natura 2000 w związku z realizacją zaplanowanych w nim przedsięwzięć.

WNIOSEK DO REGIONALNEJ DYREKCJI OCHRONY ŚRODOWISKA

Dlatego też, w odniesieniu do art. 47 i 49 oraz art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.), Lokalna Grupa Działania Partnerstwo 5 Gmin zwróciła się z dniem **19 listopada 2015 r.** do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie z prośbą o uzgodnienie odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu tworzonej Lokalnej Strategii Rozwoju w ramach Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS) na lata 2016-2022 dla obszaru LGD Partnerstwo 5 Gmin.

W załączniku do złożonego wniosku przedstawiono główne założenia Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo 5 Gmin w oparciu o informacje o których mowa w art. 49 rzeczonej ustawy. W piśmie opisano przewidywany zakres realizacji projektów objętych strategią, jak również przedstawiono fakty oraz racjonalne przesłanki przemawiające za brakiem podstaw do sporządzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Wynik przeprowadzonych analiz:

W wyniku przeprowadzonej wewnętrznej analizy Zarząd LGD stwierdził, że realizacja celów i działań Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2016-2022 dla obszaru LGD Partnerstwo 5 Gmin, tj. gmin:

- Gmina Czarna - gmina wiejska, Identyfikator: 1803032
- Gmina Dębica – gmina wiejska, Identyfikator: 1803042
- Gmina Iwierzyce – gmina wiejska, Identyfikator: 1815012
- Gmina Ropczyce – gmina miejsko - wiejska, Identyfikator: 1815033
- Gmina Sędziszów Młp. – gmina miejsko-wiejska, Identyfikator: 1815043

nie spowoduje znaczącego oddziaływania na środowisko. Zapisy LSR nie wyznaczają również ram dla późniejszych realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, w związku z czym LSR **nie wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko** w rozumieniu przepisów rzeczonej ustawy.

Stanowisko Zarządu LGD znalazło swoje potwierdzenie w odpowiedzi Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie z dnia 14.12.2015 r., która w przesłanym piśmie stwierdziła, że nie ma podstaw do stwierdzenia konieczności poddania procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla analizowanego projektu LSR w myśl przepisów ustawy OOŚ.

Jednocześnie, zwrócono uwagę, iż skonkretyzowanie przedsięwzięć na kolejnych etapach postępowań, które będą finansowane przez beneficjentów ze środków PROW 2014-2022 w ramach działania LEADER, będzie wymagało analizy wpływu tych zamierzeń na środowisko, w tym obszaru Natura 2000.

XIII. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1

Procedura aktualizacji LSR

§ 1 Wykaz skrótów

Użyte w procedurze zwroty oznaczają:

1. LGD – LGD Partnerstwo 5 Gmin;
2. LSR – Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność na lata 2016-2022;
3. Zarząd– Zarząd LGD Partnerstwo 5 Gmin;
4. WZC – Walne Zebranie Członków LGD.

§ 2 Organy odpowiedzialne za proces aktualizacji LSR

1. Nadzór nad realizacją i aktualizacją LSR należy do kompetencji WZC.
2. Organem odpowiedzialnym za przeprowadzenie procesu aktualizacji LSR jest Zarząd.
3. W celu przeprowadzenia aktualizacji LSR Zarząd, na wniosek WZC, może powołać zespoły pomocnicze – skład zespołów ustala Zarząd.
4. Jednostką wspomagającą, wykonującą na bieżąco czynności techniczne związane z procesem aktualizacji LSR, jest Biuro LGD.
5. Zarząd jest odpowiedzialny za analizę i ocenę danych gromadzonych lub przygotowywanych przez Biuro LGD.

§ 3 Proces aktualizacji LSR

1. Aktualizacja LSR to proces, który ma na celu wprowadzenie koniecznych zmian, w tym działań naprawczych.
2. LSR wymaga aktualizacji w szczególności w kontekście dokonania zmian:
   a. statutu lub innych dokumentów Stowarzyszenia, jeśli skutkują one dezaktualizacją zapisów zawartych w LSR;
   b. kryteriów oceny lub procedur, wpływających na treści zawarte w LSR;
   c. aktualizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 lub innych przepisów prawa regulujących kwestie opisane w LSR;
   d. w efekcie prowadzonego monitoringu i ewaluacji w zakresie:
      i. celów i przedsięwzięć,
      ii. wskaźników,
      iii. planu działania,
      iv. planu komunikacji,
      v. budżetu LSR – również w wypadku zmian wartości budżetu, wynikających z decyzji Samorządu Województwa.
3. W razie konieczności dokonania zmian wynikających z wyżej opisanych okoliczności, proces aktualizacji LSR inicjuje Zarząd.
4. Zarząd, we współpracy z Biurem LGD, organizuje proces aktualizacji LSR i dla jak najpełniejszego jej wdrożenia dokonuje czynności w zakresie:
   a. dookreślenia zakresu i brzmienia proponowanych zmian;
   b. określenia metod angażowania społeczności lokalnej w proces aktualizacji strategii, wśród których znaleźć się mogą w szczególności:
      i. zamieszczenie na stronach internetowych LGD oraz wszystkich gmin będących jej członkami, proponowanych zmian w zapisach LSR wraz z uzasadnieniem i określeniem terminu na zgłaszanie uwag i propozycji,
      ii. ogłoszenie konsultacji pisemnych, w których zainteresowani partnerzy społeczni mogą przygotować pisemne odpowiedzi do propozycji zmian zapisów LSR, zamieszczonych na stronie internetowej LGD, przedłożonych do wglądu w Biurze oraz podczas ewentualnych spotkań,
      iii. organizację minimum jednego spotkania konsultacyjnego dla mieszkańców, podczas którego będą oni mogli zapoznać się z proponowanymi zmianami i przedstawić swoje opinie i rekomendacje, przy czym informacja o spotkaniu przekazywana jest co najmniej za pośrednictwem strony internetowej LGD, na minimum 5 dni przed spotkaniem,
      iv. zamieszczanie informacji na stronie internetowej LGD o planowanych do wprowadzenia zmianach wraz ze wskazaniem możliwości zgłaszania uwag oraz podaniem terminu ich zgłaszania,
      v. informowanie o planowanych zmianach i składanie stosownych wyjaśnień podczas indywidualnych konsultacji w biurze LGD.

5. W efekcie prowadzonych działań partycypacyjnych, dających jak najpełniejszą odpowiedź na potrzeby i preferencje społeczności lokalnej obszaru LGD, Biuro LGD sporządza zestawienie uwag i rekomendacji. Zestawienie opracowywane jest w formie tabelarycznej i uwzględnia treść propozycji, zgłaszającego, rekomendacje Zarządu, uzasadnienie w przypadku odrzucenia lub odroczenia włączenia propozycji do LSR.
6. Po zakończeniu konsultacji społecznych Zarząd opracowuje końcową wersję propozycji zmian w LSR, którą przekazuje pod obrady Walnego Zebrania wraz z zestawieniem tabelarycznym, o którym mowa w ust. 5.
7. WZC, podejmując stosowna uchwałę, ostatecznie określa i zatwierdza zmiany w LSR.

§ 4 Upowszechnianie wyników

Informacje dotyczące działań podejmowanych w ramach aktualizacji LSR, zamieszczane są na stronie internetowej LGD oraz na stronach gmin członkowskich LGD, a także udostępnione do wglądu w Biurze LGD.

Załącznik nr 2

Procedury dokonywania monitoringu i ewaluacji

Procedura prowadzenia monitoringu

1. Odpowiedzialność - Za prawidłowy monitoring funkcjonowania LGD i wdrażanie LSR odpowiada Zarząd LGD. Za zbieranie i przetwarzanie danych odpowiada Biuro LGD.
2. Zakres prac monitoringu obejmuje:

W ramach oceny Funkcjonowanie LGD Partnerstwo 5 Gmin oraz wdrażania LSR Monitoringowi podlegać będą:

Tabela 1. Sposób realizacji monitoringu LGD Partnerstwo 5 Gmin

Przedmiot badania	Wykonawca badania	Sposób wykonania badania	Czas i okres wykonania pomiaru	Analiza i ocena danych
Harmonogram ogłaszania konkursów, Budżet LGD, Wskaźniki realizacji LSR Realizacja przyjętych celów i przedsięwzięć	Zarząd, Pracownicy biura LGD (ocena własna)	Dane zebrane z przeprowadzonych konkursów Rejestr danych Ankieta monitorująca	Na bieżąco Cały rok kalendarzowy	Zgodność ogłaszania konkursów z harmonogramem, Stopień wykorzystania funduszy, Wysokość zakontraktowanych środków, Stopień realizacji wskaźników
Spotkania, szkolenia warsztaty Imprezy, wydarzenia Aktywność członków Organów Aktywność pracowników Biura Działania informacyjne i promocyjne Jakość i sprawność pracy Biura Ilość, jakość i efektywność świadczonego doradztwa oraz współpraca z beneficjentem Ocena przebiegu konkursów	Zarząd, Pracownicy biura LGD (ocena własna)	Rejestr danych Listy obecności Ankieta monitorująca Protokoły ze spotkań	Na bieżąco Cały rok kalendarzowy	Stopień zadowolenia z doradztwa Stopień zadowolenia ze szkoleń, warsztatów, imprez i innych wydarzeń Efektywność pracy Biura LGD

1. Wyniki uzyskane z monitorowania Lokalnej Strategii Rozwoju, będą wykorzystywane w podejmowaniu działań związanych z aktualizacją strategii zgodnie z wnioskami i rekomendacjami wynikającymi z procesu monitorowania:
   - Decyzję o podjęciu prac związanych z aktualizacją strategii będzie podejmować Zarząd;

- Aktualizacja będzie mogła być dokonywana po przeprowadzeniu konsultacji społecznych, a następnie zatwierdzeniu przez Walne Zebranie Członków;
- Pracami nad aktualizacją będzie kierował Prezes;
- Aktualizacja strategii będzie podejmowana we współpracy z członkami LGD i społecznością lokalną;
- Wynikające z tego procesu zmiany w strategii będą przyjmowane uchwałą przez Walne Zebranie Członków LGD.

2. Niezależnie od aktualizacji Lokalnej Strategii Rozwoju dokonywanej w celu jej dostosowania do wniosków i rekomendacji wynikających z procesu monitorowania, konieczne będzie bieżące dostosowanie LSR do zmieniających się przepisów programowych oraz wytycznych Instytucji Zarządzającej. Aktualizacja taka dokonywana będzie poprzez przygotowanie projektów zmian w LSR przez pracowników biura, a następnie przedstawiona do zatwierdzenia Zarządowi.
3. Monitoring przeprowadzany będzie na bieżąco w ciągu całego roku przez pracowników biura LGD. Do zbierania danych zostaną opracowane następujące formularze: ankieta monitorująca, rejestr danych, tabele podsumowujące, listy obecności oraz wykazy konsultacji osobistych, mailowych i telefonicznych.
4. Monitoring jest, zatem pierwszym i fundamentalnym źródłem informacji koniecznych do przeprowadzenia ewaluacji projektu. Jeżeli określonego działania, czynności, nie da się poprawnie monitorować, oznacza to, że nie da się również nim poprawnie zarządzać ani oceniać.

Procedura prowadzenia ewaluacji

1. Odpowiedzialność – za przeprowadzenie ewaluacji mid – term i ewaluacji ex post odpowiada Zarząd. Za opracowanie dokumentu odpowiada Biuro LGD.
2. Planowanie procesu ewaluacji - zakres prac obejmuje:
   - ustalenie i identyfikacja potrzeb informacyjnych
   - określenie tematów badania ewaluacyjnego,
   - określenie potrzeb badawczych,
   - ustalenie metod badawczych,
   - ustalenie sposobu zapewnienia danych i informacji,
   - określenie terminarza i harmonogramu działań,
   - przedstawienie członkom Stowarzyszenia produktów ewaluacji.

Zarząd podejmie decyzje, co do listy adresatów raportów ewaluacyjnych, wykorzystania wyników badań i ich rozpowszechnienia.

Tabela 2. Minimalne wymagania związane z ewaluacją

Zakres prac	Minimalne wymagania
Ewaluacja mid – term	Okres pomiaru – od podpisania umowy do końca 2018 roku – ewaluacja zrobiona w 2019 rok
Ewaluacja ex - post	Okres pomiaru – od podpisania umowy w 2016 roku do zakończenia wdrażania w 2022 roku – ewaluacja zrobiona w 2023 roku
Metody badawcze	Wykorzystane metody ilościowe i jakościowe obejmujące jak największą liczbę mieszkańców obszaru
Lista adresatów raportów	Członkowie Stowarzyszenia, Urząd Marszałkowski, mieszkańcy obszaru, lokalne media, urzędy gmin,
Wykorzystanie wyników badań	Do oceny funkcjonowania organów i Biura, do usprawnienia pracy organów i Biura, do oceny wdrażania LSR, do analizy uzyskanych efektów do oceny wpływu realizacji LSR na rozwój obszaru
Rozpowszechnienie wyników badań w formie elektronicznej i papierowej	Członkowie LGD oraz mieszkańcy obszaru poprzez konferencje, spotkania wojewódzkie, lokalne media, samorządy

3. Opracowanie raportu ewaluacyjnego będzie obejmowało:
   - Krótkie podsumowanie
   - Cele ewaluacji
   - Metodologię ewaluacji
   - Charakterystykę obszaru objętego działalnością LGD Partnerstwo 5 Gmin
   - Charakterystykę LGD Partnerstwo 5 Gmin
   - Funkcjonowanie LGD, ocena sprawności i efektywności działania LGD w tym analizę Walnego Zebrania Członków, funkcjonowania Zarządu, Komisji Rewizyjnej, Rady, Biura LGD, jakości i skuteczności doradztwa, analizę działań informacyjnych i promocyjnych oraz nabywania umiejętności i aktywizacji mieszkańców obszaru.
   - Wdrażanie Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Partnerstwo 5 Gmin, a w tym: ocenę diagnozy i analizy SWOT obszaru, realizację celów, przedsięwzięć i wskaźników oraz projektów współpracy, analizę przebiegu konkursów, ocenę procedur wyboru operacji i realizacji budżetu.
   - Studia przypadku na przykładzie wybranych operacji innowacyjnych, skierowanych do grup defaworyzowanych i operacji szczególnie zasługujących na upowszechnienie, projektów współpracy.
   - Wnioski i rekomendacje

4. Za przyjęcie raportu ewaluacyjnego odpowiada Zarząd. Kryteria przyjęcia raportu są następujące:
   - Zachowane są minimalne wymogi związane z ewaluacją zawarte w procedurach ewaluacji i monitoringu
   - Zastosowano uzgodniona metodologię
5. Upublicznienie – w formie elektronicznej udostępnione na stronie www oraz stronach www samorządów i organizacji pozarządowych, rozesłane drogą e-mailową do członków Stowarzyszenia, przekazany do 30 dni do urzędu Marszałkowskiego, zaprezentowany na konferencjach i spotkaniach.
6. W badaniu uwzględniono kryteria jakości i efektów wdrażania LSR takie jak: skuteczność, efektywność, użyteczność, trafność i trwałość.
7. Analiza efektów ewaluacji i sposób wykorzystania – rekomendacje i wnioski zawarte w raporcie będą oceniane przez Zarząd pod kątem ich praktycznego wykorzystania: do podsumowania i oceny efektywności realizacji LSR, poprawy jakości bieżących działań, planowanej interwencji, podniesienia poziomu uspołecznienia i zwiększenia poparcia społecznego oraz zaprezentowania efektów działań członkom Stowarzyszenia. Zarząd przygotuje listę rekomendacji przyjętych do wdrożenia w całości lub częściowo i rekomendacji odrzuconych wraz z uzasadnieniem. Rekomendacje są odrzucane, jeśli są nietrafne lub niemożliwe do wdrożenia.

Samoocena LGD jest ważna, ponieważ LGD, jako podmiot odpowiedzialny za wdrożenie LSR ma duży wpływ na efekty podejmowanych przedsięwzięć a jej niesprawne działanie mogłoby zwiększyć ryzyko niewypełnienia założeń lub niskiego stopnia osiągnięcia celów dokumentu.

Tabela 3. Sposób realizacji ewaluacji w przypadku funkcjonowania LGD i wdrażania LSR

Przedmiot badania	Wykonawca badania	Sposób wykonania badania	Czas i okres wykonania pomiaru	Analiza i ocena danych
▪ Pracownicy biura LGD ▪ Organ decyzyjny - Rada	Zarząd LGD	▪ Opinia kierownika biura nt. podległego personelu ▪ Opinia zarządu	**Czas pomiaru:** Rok 2019 oraz 2023 **Okres objęty pomiarem:** ▪ Okres od 2016 do 2018 włącznie ▪ Okres od 2019 do 2022	▪ Rzetelne i terminowe wypełnianie obowiązków ▪ Realizacja LSR zgodnie z harmonogramem ▪ Uczestnictwo w posiedzeniach oraz przestrzeganie regulaminu Rady
▪ Cele LSR i wskaźniki ▪ Procedura wyboru i kryteria ▪ Harmonogram ▪ Budżet	Ocena własna Ewaluacja z udziałem społeczności lokalnej	▪ Analiza przeprowadzona przez Zarząd LGD na podstawie CAPI, CATI, CAWI lub IDI z pracownikami LGD, beneficjentami i wnioskodawcami	**Czas pomiaru:** Rok 2019 oraz 2023 **Okres objęty pomiarem:** ▪ Okres od 2016 do 2018 włącznie ▪ Okres od 2019 do 2022	▪ Stopień realizacji poszczególnych celów ▪ Stopień wykorzystania budżetu ▪ Zgodność z harmonogramem ▪ Opinia społeczności lokalnej na temat wdrażania LSR i realizowanych operacji
▪ Zaangażowanie NGO, przedsiębiorców i rolników w realizację LSR	Ocena własna	▪ Analiza danych dostępnych w biurze LGD dot. naborów, spotkań informacyjnych	**Czas pomiaru:** Rok 2019 oraz 2023 **Okres objęty pomiarem:** ▪ Okres od 2016 do 2018 włącznie ▪ Okres od 2019 do 2022	▪ Udział w spotkaniach organizowanych przez LGD ▪ Korzystanie z doradztwa w biurze LGD ▪ Składanie wniosków o dofinansowanie
▪ Rozpoznawalność LGD ▪ Efektywność działań promocyjnych, aktywizujących i szkoleniowych	Ewaluacja Z udziałem społeczności lokalnej	▪ Ankieta komunikacyjna	**Czas pomiaru:** Rok 2019 oraz 2023 **Okres objęty pomiarem:** ▪ Okres od 2016 do 2018 włącznie ▪ Okres od 2019 do 2022	▪ Stopień rozpoznawalności LGD wśród mieszkańców obszaru ▪ Stopień efektywności działań promocyjnych ▪ Skuteczność działań aktywizujących i szkoleniowych

Załącznik nr 3

Plan działania

Cel ogólny 1		lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			2016-2023		poddziałanie
		Nazwa wskaźnika	Wartość z j.m.	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z j.m.	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z j.m.	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN	Realizacja LSR
Cel szczegółowy 1.1														
przedsięwzięcie	1.1.1	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	12 szt.	22%	600 000	35	85,45%	1 750 000	8	100%	400 000	**55**	2 750 000	Konkurs
	1.1.2	Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	5 szt.	20,83%	500 000	16	87,50%	1 600 000	3	100%	250 000	**24**	2 350 000	Konkurs
		Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	1 szt.	25%	100 000	3	100%	300 000	-	-	-	**4**	400 000	Konkurs
Razem cel szczegół. 1.1					**1 200 000**			**3 650 000**			**650 000**		**5 500 000**	
Razem cel ogólny 1					**1 200 000**			**3 650 000**			**650 000**		**5 500 000**	

Cel ogólny 2		lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			2016-2023		poddziałanie
		Nazwa wskaźnika	Wartość z j.m.	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z j.m.	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z j.m.	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN	Realizacja LSR
Cel szczegółowy 2.1														
przedsięwzięcie	2.1.1	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	2 szt.	20%	600 000	7	90%	2 100 000	1	100%	300 000	10	3 000 000	Konkurs
Razem cel szczegółowy 2.1					**600 000**			**2 100 000**			**300 000**		**3 000 000**	

Cel szczegółowy 2.2														
przedsięwzięcie	2.2.1	Liczba przedsięwzięć rekreacyjno-sportowych o charakterze edukacyjnym i warsztatowym	4 szt.	40%	40 000	6 szt.	100%	60 000	-	-	-	**10 szt.**	100 000	Projekt grantowy
	2.2.2	Liczba imprez rekreacyjno-sportowych i turystycznych	2 szt.	33,33%	35 000	4 szt.	100%	65 000	-	-	-	**6 szt.**	100 000	Projekt grantowy
	2.2.3	Liczba przygotowanych projektów współpracy	1 szt.	100%	100 000	-	-	-	-	-	-	**1 szt.**	100 000	Projekt współpracy
		Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	1 szt.	100%		-	-	-	-	-	-	**1 szt.**		
przedsięwzięcie	2.2.4	Liczba operacji promujących miejsca atrakcyjne turystycznie	2 szt.	33,33%	35 000	4 szt.	100%	65 000	-	-	-	**6 szt.**	100 000	Projekt grantowy
Razem cel szczegół. 2.2					**210 000**			**190 000**			**-**		**400 000**	
Razem cel ogólny 2					**810 000**			**2 290 000**			**300 000**		**3 400 000**	
Cel ogólny 3		lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			2016-2023		poddziałanie
		Nazwa wskaźnika	Wartość z j.m.	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z j.m.	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z j.m.	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN	Realizacja LSR
Cel szczegółowy 3.1														
przedsięwzięcie	3.1.1	Liczba operacji dotyczących ochrony	1 szt.	33,33%	10 000	2 szt.	100%	20 000	-	-	-	**3 szt.**	30 000	Projekt grantowy

		materialnego dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego lub historycznego												
		Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	2 szt.	22,22%	60 000	6 szt.	88,89%	260 000	1 szt.	100%	50 000	**9 szt.**	370 000	Konkurs/ Projekt grantowy
	3.1.2	Liczba operacji promujących dziedzictwo kulturowe, przyrodnicze lub historyczne obszaru	2 szt.	20%	40 000	8 szt.	100%	160 000	-	-	-	**10 szt.**	200 000	Projekt grantowy
	3.1.3	Liczba przygotowanych projektów współpracy	1 szt.	100%	120 000	-	-	-	-	-	-	**1 szt.**	120 000	Projekt współpracy
		Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowej	1 szt.	100%		-	-	-	-	-	-	**1 szt.**		
Razem cel szczegółowy 3.1					**230 000**			**440 000**			**50 000**		**720 000**	
Cel szczegółowy 3.2														
przedsięwzięcie	3.2.1	Liczba wybudowanych i przebudowanych obiektów kulturalnych	2	22,22%	262 500	6	88,89%	787 500	1	100%	250 000	9 szt.	1 300 000	Konkurs/ Projekt grantowy

		Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	1	20,00%		4	100,00%		-	-		5 szt.		Konkurs/ Projekt grantowy
Razem cel szczegółowy 3.2					**262 500**			**787 500**			**250 000**		**1 300 000**	
Razem cel ogólny 3					**492 500**			**1 227 500**			**300 000**		**2 020 000**	
Cel ogólny 4		lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			2016-2023		poddziałanie
		Nazwa wskaźnika	Wartość z j.m.	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z j.m.	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z j.m.	% realizacji wskaźnika	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartość wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN	Realizacja LSR
Cel szczegółowy 4.1														
przedsięwzięcie	4.1.1	Liczba operacji integrujących lokalną społeczność	2 szt.	20%	20 000	8 szt.	100%	80 000	-	-	-	10 szt.	100 000	Projekt grantowy
	4.1.2	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	24 szt.	50%	4 800	24 szt.	100%	4 800	-	-	-	48 szt.	9 600	Koszty bieżące
		Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	138 szt.	50%	27 600	138 szt.	100%	27 600	-	-	-	276 szt.	55 200	
		Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego doradztwa	135 szt.	43%	747 304	135 szt.	86%	894 988	45 szt.	100%	292 908	315 szt.	1 935 200	
		Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	25 szt.	42%	12 500	30 szt.	92%	15 000	5 szt.	100%	2 500	60 szt.	30 000	Aktywizacja

		Liczba pozostałych przedsięwzięć promocyjno-informacyjnych przewidzianych w planie komunikacji	17 szt.	39,5%	190 000	22 szt.	90,6%	200 000	4 szt.	100%	30 000	43 szt.	420 000	Aktywizacja
Razem cel szczegółowy 4.1					**1 002 204**			**1 222 388**			**325 408**		**2 550 000**	
Cel szczegółowy 4.2														
przedsięwzięcie	4.2.1	Liczba operacji wzmacniających potencjał organizacji pozarządowych	2 szt.	20%	28 000	8 szt.	100%	112 000	-	-	-	10 szt.	140 000	Projekt grantowy
	4.2.2	Liczba przedsięwzięć podnoszących wiedzę mieszkańców w tym w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych	2 szt.	33,33%	20 000	4 szt.	100%	40 000	-	-	-	6 szt.	60 000	Projekt grantowy
Razem cel szczegół. 4.2					**48 000**			**152 000**			**-**		**200 000**	
Razem cel ogólny 4					**1 050 204**			**1 374 388**			**325 408**		**2 750 000**	
Razem LSR					**3 552 704**			**8 541 888**			**1 575 408**		**13 670 000**	

Załącznik nr 4

Budżet LSR

Realizacja Lokalnej strategii Rozwoju na lata 2016-2022, opierać się będzie o środki PROW na lata 2014-2020.
Poniżej znajduje się zestawienie, prezentujące przyporządkowanie zakresu wsparcia do budżetu PROW.

BUDŻET LSR	
Zakres wsparcia	**Wsparcie finansowe PROW (PLN)**
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	11 000 000,00
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	220 000,00
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)	2 000 000,00
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)	450 000,00
Razem	**13 670 000,00**

Środki wydatkowane na realizację strategii pochodzić będą głownie z 3 źródeł, w tym:

- Budżet EFRROW,
- Budżet państwa,
- Wkład własny.

Poniższa tabela prezentuje montaż finansowy, dla LSR LGD Partnerstwo 5 Gmin, uwzględniający powyższe źródła finansowania, uwzględniające podział na beneficjentów innych niż jednostki sektora finansów publicznych oraz beneficjentów będących jednostkami sektora finansów publicznych

PLAN FINANSOWY W ZAKRESIE PODDZIAŁANIA 19.2 PROW 2014-2020				
	Wkład EFRROW (PLN)	**Budżet państwa (PLN)**	**Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych (PLN)**	**RAZEM (PLN)**
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	4 180 491,00	2 389 509,00		**6 570 000,00**
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	2 818 809,00		1 611 191,00	**4 430 000,00**
RAZEM (PLN)	**6 999 300,00**	**2 389 509,00**	**1 611 191,00**	**11 000 000,00**

Załącznik nr 5

Plan komunikacji

Komunikacja w procesie tworzenia i wdrażania lokalnej strategii rozwoju jest warunkiem nieodzownym w osiąganiu założonych efektów. Podstawowym warunkiem w planowaniu skutecznej komunikacji jest jej obustronność, a więc komunikacja na linii LGD – społeczności lokalne – LGD. Takie podejście pozwala na pozyskiwanie informacji zwrotnej i służy transparentności działań LGD, co jest niezwykle ważne w budowaniu zaufania do LGD, która w swej działalności korzysta ze środków publicznych.

Plan komunikacji dotyczy konkretnych działań i projektów i jest ściśle powiązany z planem działania LGD w procesie wdrażania LSR. Plan komunikacji w swej konstrukcji zawiera opis celów, działań komunikacyjnych podporządkowanych tym celom, a także środków i narzędzi przekazu informacji na linii LGD – społeczności lokalne, jakich LGD zamierza używać w komunikowaniu się na poszczególnych etapach wdrażania LSR. Służy także identyfikacji występujących problemów komunikacyjnych (poprzez monitoring i ewaluację), dzięki czemu jest narzędziem kształtującym poziom współpracy i zaangażowania partnerów i interesariuszy LGD.

Cele Planu Komunikacji

Wsparcie realizacji celów zawartych w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 oraz zbudowanie spójnego i pozytywnego wizerunku podejścia LEADER w tym Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo 5 Gmin realizującej Lokalną Strategię Rozwoju. Ponadto wspieranie realizacji celów określonych we wspólnych Ramach Strategicznych i Strategii Rozwoju Kraju do roku 2020, służącej zapewnieniu maksymalnego i efektywnego wykorzystania środków pochodzących z Unii Europejskiej.

Na podstawie analizy potrzeb w zakresie działań informacyjnych i promocyjnych dokonanej w kontekście zidentyfikowanych grup docelowych, a także w oparciu o wyniki przeprowadzonych konsultacji społecznych i analizie ankiet określono cel ogólny Planu komunikacji LGD, jako:

Podniesienie poziomu świadomości i wiedzy społeczeństwa na temat program u LEADER, jak również odpowiednie przygotowanie, pod względem merytorycznym i formalnym, beneficjentów do korzystania ze wsparcia finansowego oferowanego w ramach PROW 2014 - 2020, co przyczyni się do wsparcia realizacji celów określonych w PROW 2014- 2020, jak również w Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Partnerstwo 5 Gmin.

Cel ogólny Planu komunikacji zostanie osiągnięty w wyniku realizacji działań informacyjnych, promocyjnych i szkoleniowych, składających się na kompleksowy proces komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej. Ocena osiągnięcia celu ogólnego zostanie dokonana w drodze analizy wskaźników monitorowania, które zostały określone dla działań informacyjno – promocyjnych i szkoleniowych wskazanych w Planie komunikacji.

W oparciu o dokumenty strategiczne w zakresie informacji i promocji, a także uwzględniając analizę potrzeb określonych grup docelowych Planu komunikacji, ze szczególnym uwzględnieniem beneficjentów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, jako głównych odbiorców działań informacyjnych i promocyjnych, przyjęto następujące cele szczegółowe służące realizacji celu ogólnego Planu komunikacji:

- Zwiększenie świadomości społecznej liderów a w konsekwencji społeczności lokalnej, która przyczyni się do wymiany doświadczeń oraz pobudzi do dyskusji i wspólnego działania.
- Stworzenie spójnego, przejrzystego, jednolitego i pozytywnego wizerunku Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020.
- Wsparcie beneficjentów w zakresie pozyskiwania środków w ramach poszczególnych działań Programu,
- Informowanie potencjalnych beneficjentów o stanie realizacji Programu, w tym wykorzystania środków w poszczególnych działaniach, bieżące informowanie o ewentualnych zmianach w Programie oraz w wytycznych.
- Dbałość o proces komunikacyjny, przestrzeganie ustalonych zasad komunikacji wewnętrznej i zewnętrznej, stworzenie możliwości odbiorcom informacji szansy na reakcję i zaangażowanie.

Przy określaniu działań komunikacyjnych i środków przekazu wzięto pod uwagę przede wszystkim cel komunikacji i grupę docelową, a także ocenę skuteczności stosowanych metod komunikacji w realizacji poprzedniej LSR. Skuteczność ta została określona poprzez wyniki badań ewaluacyjnych prowadzonych na przełomie 2014 i 2015. Wyniki ewaluacji wykazały, iż najbardziej skuteczne w komunikacji na linii LGD – społeczność lokalna okazały się metody w postaci różnego rodzaju wydarzeń promocyjnych, realizowanych w partnerstwie z wieloma podmiotami z obszaru LGD np. Koła Gospodyń Wiejskich. Skutecznym działaniem okazały się również bezpośrednie kontakty z organizacjami pozarządowymi, przedsiębiorcami jak i społecznością lokalną na spotkaniach i szkoleniach. Dobre rezultaty przyniosły prowadzone przez LGD kampanie informacyjne i promocyjne, angażujące różne środki przekazu. Ponadto wprowadzono kilka innowacyjnych metod, w tym m.in. interaktywne zakładki na portalu internetowym biura LGD jak i portalach społecznościowych, które zaplanowano głównie dla grup docelowych przedsiębiorców oraz grup defaworyzowanych. Zakłada się, że największą uwagę w działaniach komunikacyjnych LGD zwróci na uzyskanie informacji zwrotnej, w postaci komentarzy na portalu internetowym i społecznościowych, pozyskiwaniu ankiet od lokalnej społeczności bezpośrednio wyrażających opinie i oceny na temat efektów wdrażania LSR i działalności LGD. Szczegółowy plan komunikacji na linii LGD – grupy docelowe – LGD w procesie realizacji LSR 2014-2020 dla LGD Partnerstwo 5 Gmin znajduje się w tabeli 1.

Działania Komunikacyjne

Działania komunikacyjne oraz odpowiadające im środki przekazu z uwzględnieniem różnorodnych rozwiązań komunikacyjnych, których atrakcyjność i stopień innowacyjności dostosowane będą do poszczególnych grup adresatów LGD. W celu zwiększenia identyfikacji dostępnych środków w ramach PROW, podniesienia społecznej świadomości na temat Programu oraz wsparcia ze środków unijnych, jak również poinformowania m.in. o zasadach udzielania wsparcia, jego przeznaczeniu i odbiorcach, w tym o potencjalnych możliwościach i spodziewanych korzyściach, ale także wsparcia beneficjentów w procesie realizacji projektów, w wieloletnim Planie komunikacji zaplanowano następujące rodzaje działań informacyjnych, promocyjnych i szkoleniowych.

Portale internetowe – biura LGD oraz podmiotów wchodzących w skład LGD, a także portale społecznościowe. Ten środek komunikacji posłuży nam do prezentacji wszystkich dokumentów związanych z wdrażaniem LSR, a także do bieżącego informowania, np. o terminach naboru wniosków, planowanych konkursach; rodzajach i wysokości wsparcia projektów, etc. Wszystkie informacje udostępniane na portalach internetowych będą miały formę przejrzystą i zrozumiałą dla każdego potencjalnego beneficjenta. Będą także zawierać adresy kontaktowe do osób odpowiedzialnych za wdrażanie LSR, a wiele z nich będzie miało formę interaktywną w postaci możliwości komentowania i wyrażania swoich opinii, co w dużym stopniu stanowi element innowacyjny. Serwis będzie zawierał również aktualne informacje niezbędne dla opinii publicznej regionu oraz dla mediów, uwzględniając dostosowanie przekazu do poszczególnych grup docelowych, prezentując w łatwo dostępny sposób informacje

o stopniu realizacji Programu i jego wpływie na teren Lokalnej Grupy Działania Partnerstwo 5 Gmin. Dla tego działania obrano następujące narzędzia komunikacyjne: strona internetowa, Facebook.

Spodziewane rezultaty: Udostępnienie mieszkańcom/beneficjentom informacji z zakresu komunikacji: doświadczenia członków/partnerów; monitoringu, realizacji celów planu komunikacyjnego oraz inwentaryzacji metod komunikacyjnych wewnątrz i na zewnątrz partnerstwa.

Wydarzenia promocyjne - Do tego narzędzia zaliczone zostały wszystkie działania mające charakter promocyjno-informacyjny, skierowane do szerokiej opinii społecznej; imprezy zewnętrzne, szczególnie związane z tematyką europejską jak targi dotyczące możliwości uzyskania dofinansowania; seminaria o wpływie Funduszy Europejskich na rozwój regionu oraz kampanie reklamowe: informacyjne, nakłaniające, przypominające i wzmacniające. Zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym przeprowadzona zostanie kampania poświęcona uruchomieniu oraz co roku prowadzone będą kampanie poświęcone efektom realizacji Programu, w tym, w stosownym przypadku dużym projektom. Każde wydarzenie będzie dostosowane do grupy docelowej i zakończone weryfikacją efektywności.

Warsztaty i spotkania informacyjne – Szeroko rozumiane szkolenia są instrumentem pozwalającym na przekazanie wiedzy, umiejętności, zmianę przekonań oraz wskazanie prawidłowego sposobu działania. Dobre zastosowanie narzędzi szkoleniowych wymaga jasno określonych celów szkoleniowych oraz analizy potrzeb grupy docelowej. LGD zobowiązane jest do zapewnienia beneficjentom, potencjalnym beneficjentom oraz partnerom społeczno-gospodarczym pełnej informacji, koniecznej do aplikowania i rozliczania projektów, w tym informacji dotyczących procesu i zasad aplikowania o środki, sposobu rozliczania projektów oraz wiedzy specjalistycznej dotyczącej np. pomocy publicznej i zamówień publicznych. Wszystkie działania szkoleniowe będą oceniane pod względem, jakości dostarczanej informacji oraz sposobu przeprowadzenia spotkania, w formie analizy kwestionariuszowej pozwalającej na stworzenie raportu z każdego cyklu szkoleniowego.

Działania szkoleniowe wobec beneficjentów i potencjalnych beneficjentów mają na celu:

- wzrost wiedzy beneficjentów i tym samym zwiększenie ilości oraz podniesienie, jakości składanych aplikacji,
- aktywizację potencjalnych beneficjentów,
- przekazanie specjalistycznej wiedzy koniecznej do realizacji projektów,

Publikacje informacyjne - LGD odpowiada za publikację pakietu wydawnictw (również elektronicznych) niezbędnych do zapewnienia skuteczności działań informacyjno-promocyjnych. Wszystkie publikacje będą dostosowane do spójnego systemu wizualizacji PROW. W ramach tego narzędzia LGD zapewni, co najmniej w wersji elektronicznej, publikację: wytycznych dla beneficjentów, wzorów wniosków, zasad realizacji i rozliczania projektów.

Materiały informacyjno-promocyjne - LGD prowadząc działania informacyjno-promocyjne zapewni publikację materiałów przybliżających wiedzę na temat Programu. Będą one stanowiły esencję wiedzy na temat PROW, prezentując podstawowe cele Programu i wskazując sposoby pozyskania środków. Ponadto w celu wzmocnienia przekazu wykorzystane zostaną różne materiały reklamowe, które w łatwo dostępnej, atrakcyjnej formie pozwolą przyciągnąć uwagę społeczności, a co za tym idzie zainteresują ją problematyką unijną, w tym przede wszystkim PROW oraz efektami jego wdrażania, odczuwalnymi przez mieszkańców regionu. W ramach tego narzędzia tworzone będą również materiały i publikacje reklamowe wykorzystujące różne media (gazety, telewizję, radio, czasopisma czy Internet), które pozwolą na wzrost świadomości społecznej, co do dostępności środków.

Konkursy o tematyce europejskiej - LGD prowadząc promocję Programu, będzie kładła nacisk na pogłębienie wiedzy społeczności regionalnej na temat Unii Europejskiej, w tym Funduszy Europejskich wdrażanych na terenie LGD. W tym celu organizowane będą różne rodzaje konkursów, skierowanych do mieszkańców LGD P5G, głównie do dzieci i młodzieży traktując ich, jako grupę przyszłych projektodawców, mającą ogromny wpływ na postrzeganie znaczenia Funduszy. Do takich konkursów będzie można zaliczyć konkursy z wiedzy o Unii Europejskiej, konkursy plastyczne, sportowe lub konkursy na hasło Programu itp.

Współpraca z Powiatowymi Urzędami Pracy. W przypadku osób z grup defaworyzowanych nawiązana zostanie współpraca z Powiatowymi Urzędami Pracy w Ropczycach i Dębicy, która umożliwi dotarcie do potencjalnych beneficjentów. Jest to rozwiązanie dotychczas niestosowane, a umożliwi podopiecznym zapoznanie się z możliwościami pozyskania dofinansowania na realizację swoich pomysłów. Takie zindywidualizowane, innowacyjne podejście i wyjście poza standardy ma szansę wpłynąć na obniżenie bezrobocia na terenie LGD. Dla tego działania obrano następujące narzędzia komunikacyjne: bezpośrednie, materiały szkoleniowe, broszury, maile. Spodziewane rezultaty: Wypracowanie podstawowych zasad komunikacji; Podniesienie wiedzy potencjalnych beneficjentów na temat PROW 2014 - 2020; Umożliwienie kluczowym interesariuszom spoza partnerstwa udziału w kształtowaniu komunikacji partnerstwa.

Natomiast w odniesieniu do komunikacji wewnętrznej ustalono, iż komunikację tę definiują podstawowe dokumenty pracy biura (np. zakresy czynności, umowy cywilnoprawne, regulamin pracy biura) i działalności organów LGD, które zapewnią prawidłowość procesu komunikowania, w tym także prowadzenie odpowiedniej dokumentacji związanej z procesem, jego monitorowaniem i ewaluacją działań komunikacyjnych.

Wskaźnik i realizacja działań komunikacyjnych zostały opisane w rozdziale IX LSR.

Grupy docelowe

Grupy docelowe, do których kierowane będą poszczególne działania komunikacyjne wynikają z LSR i zapisanych tam celów ogólnych i szczegółowych. Wśród tych grup są: społeczność lokalna i wchodzące w jej skład grupy społeczne oraz grupy defaworyzowane; faktyczni i potencjalni beneficjenci, w tym m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego.

Wskazanie grup docelowych jest istotne ze względu na efektywność prowadzonej komunikacji oraz pozwala na zanalizowanie zachodzących pomiędzy grupami zależności. Treść przekazywanych informacji będzie maksymalnie dostosowana do charakteru odbiorcy, poprzez przekazywanie komunikatów za pomocą indywidualnie dobranych narzędzi, co umożliwia wzmacnianie komunikatów. Informacje zwrotne pochodzące od wszystkich grup docelowych (na przykład: e-maile, ankiety kwestionariuszowe oceniające działalność LGD przez beneficjentów, materiały wytworzone przez media) będą zbierane, analizowane oraz archiwizowane.

Formy utrzymywania i rozwijania kontaktów z grupami docelowymi opisane zostały szczegółowo przy charakterystyce poszczególnych grup docelowych.

Działania realizowane w ramach Planu komunikacji będą kierowane do następujących grup docelowych:

Bezrobotni do 34 roku życia oraz długotrwale bezrobotni (grupa defaworyzowana) – bezrobotni do 34 roku życia oraz długotrwale bezrobotni są grupami, które mogą w przyszłości stanowić potencjalnych beneficjentów, ponadto mają one silny wpływ na kształtowanie świadomości społecznej. Zastosowane wobec nich działania muszą uwzględniać specyfikę tych grup. Grupy te mogą wpłynąć na sposób i poziom wykorzystania środków, kształtując pozytywny wizerunek Funduszy Europejskich w społeczeństwie. Działania prowadzone wobec opinii publicznej będą prowadzone poprzez stronę internetową Programu, Punkty informacyjne, konferencje, seminaria, targi, imprezy masowe, szkolenia i spotkania informacyjne przy wykorzystaniu materiałów informacyjno-promocyjnych, a także w ścisłej współpracy z mediami. Ponadto organizowane będą konkursy o tematyce europejskiej.

Dzieci i młodzież – grupa ta została określona na podstawie zebranych informacji podczas spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami. Grupa ta ze względu na swój charakter na ogromne problemy z zagospodarowaniem wolnego czasu. Przyczyną tego jest brak odpowiedniej infrastruktury sportowo – rekreacyjnej, która potrafiła, by czas wolny uzupełnić. Grupa ta nie będzie bezpośrednim beneficjentem projektów, ale pośrednio będzie uczestniczyła we wdrażaniu środków z UE. Głównymi środkami komunikacji z tą grupą będą strona internetowa LGD, portale społecznościowe.

Beneficjenci i potencjalni beneficjenci - Działania wobec tej grupy docelowej będą skoncentrowane na zamkniętym katalogu podmiotów, uprawnionych do korzystania z dofinansowania w ramach PROW i będą dotyczyły przekazywania wiedzy niezbędnej do właściwego realizowania projektów. Działania te będą prowadzone w formie szkoleń, warsztatów, spotkań informacyjnych, wydawania materiałów informacyjnych itd.

Pod pojęciem beneficjentów i potencjalnych beneficjentów rozumie się m.in.:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- partnerzy społeczno-gospodarczy, w tym organizacje pozarządowe i instytucje otoczenia biznesu,
- mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa.

Przedsiębiorców i osoby chcące podjąć działalność gospodarczą – jednym z głównych celów realizacji Strategii jest rozwój lokalnej gospodarki poprzez tworzenie miejsc pracy i rozwój lokalnych przedsiębiorców, dlatego podejmowane działania komunikacyjne będą kierowane szczególnie również do tej grupy.

Liderów społecznych – ważną grupą docelową stanowią lokalni liderzy, którzy bardzo często stanowią „łącznik" pomiędzy instytucjami i tym, co dzieje się w gminie, a mieszkańcami. W związku z tym, działania będą nakierowane po pierwsze, na to, aby liderzy Ci rzeczywiście mieli możliwie pełną informację nt. LGD i LSR, a z drugiej, Stowarzyszenie będzie chciało motywować liderów do szerszego przekazywania informacji i docierania do osób wykluczonych informacyjnie z ich środowisk.

Budżet przewidywany na działania komunikacyjne

Całkowity planowany budżet przewidziany na działania komunikacyjne wynosi 420 000,00 PLN. W Budżecie LSR mają odniesienie wszystkie zaplanowane i zaprezentowane poniżej działania.

Sprawozdawczość z działań informacyjno – promocyjnych

Plan komunikacji opracowany jest na okres realizacji LSR dla LGD Partnerstwo 5 Gmin. W zbudowanym planie komunikacji działania komunikacyjne podzielono i dostosowano do tych właśnie okresów. Takie podejście służy uzyskaniu pełnej spójności celów i okresów działania zapisanych w LSR z celami i działaniami planu komunikacji.

Stosowane działania komunikacyjne oraz wykorzystywane w tym celu środki przekazu, podlegać będą cyklicznym badaniom efektów, jakie przynoszą i porównywaniu ich z zakładanymi efektami. Jeśli w wyniku monitoringu lub ewaluacji stwierdzi się, iż któreś z działań komunikacyjnych nie przynosi pożądanych efektów, zostanie zastosowany plan naprawczy. Plan ten polegać będzie na modyfikacji dotychczasowych praktyk komunikacyjnych i ich udoskonaleniu lub wprowadzeniu innych, które w ocenie LGD będą bardziej odpowiednie w drodze do celu. Każde, bowiem działanie ma swe atuty, ale nosi także w sobie pewną dozę ryzyka. Oczywiście trudno jest przewidzieć zakres takiego ryzyka, szczególnie, jeśli spowodowane jest ono barierami zewnętrznymi. Ale może istnieć także ryzyko po stronie LGD. Dlatego bardzo ważne jest, by już na etapie budowania planu komunikacji być świadomym tego ryzyka. A zatem w podejściu do tworzenia planu komunikacji zaczęto od samooceny LGD, a szczególnie tej grupy osób, która będzie uczestniczyć i odpowiadać za działania komunikacyjne. Samoocena to swoisty przegląd wiedzy merytorycznej i umiejętności komunikacyjnych niezbędnych do prowadzenia prawidłowego procesu komunikacji. Wynikiem tej samooceny było wyznaczenie osób odpowiedzialnych za komunikację wewnętrzną i zewnętrzną. W komunikacji wewnętrznej ważnym stało się ścisłe określenie zakresu odpowiedzialności komunikacyjnych osób indywidualnych zatrudnionych do realizacji LSR. Kolejną czynnością było określenie zakresu odpowiedzialności osób odpowiedzialnych za proces komunikowania z otoczeniem, na linii LGD – szeroko rozumiana społeczność lokalna –LGD. W proces ten oprócz osób zatrudnionych będą włączeni

członkowie organów LGD oraz członkowie LGD, w zależności od rodzaju i charakteru informacji. Natomiast do obowiązków biura LGD należy m.in. monitorowanie efektów komunikacji, ewaluacja procesu komunikacji, sporządzanie ocen i wniosków oraz generowanie propozycji ewentualnych zmian w planie komunikacji, nad którymi będzie sprawować nadzór dyrektor biura.

Wraz z procesem monitorowania i ewaluacji realizacji planu komunikacji zaplanowano równoległe działania mające na celu bieżącą ocenę realizacji LSR. Informacje uzyskane dzięki tym działaniom, w przypadkach problemów z wdrażaniem poszczególnych operacji, (np. z uwagi na brak akceptacji społecznej) mogą stać się podstawą wdrożenia programu naprawczego. Zasadnicze zmiany, które wynikłe z realizacji procesu komunikacji ze społecznością lokalną będą konsultowane z tą społecznością, przy użyciu takich narzędzi jak portal internetowy, społecznościowy jak i spotkań bezpośrednich z zainteresowanymi grupami.

Podsumowanie

W planie komunikacji ujęto wiele działań komunikacyjnych, skierowanych do różnych grup społecznych, mających różne cele odpowiadające celom nakreślonym w LSR i mających przynieść różne efekty. Dobrane przez nas metody, techniki, środki i narzędzia przekazu informacji, a także doświadczenie i wysoki poziom umiejętności komunikacji interpersonalnej i merytorycznej pracowników biura LGD powinny przynieść planowane efekty. LGD planuje, że uzyska wsparcie w tym zakresie w wielu osobach będących członkami LGD, pełniącymi wielorakie funkcje społeczne i organizacyjne, a przede wszystkim będącymi liderami społecznymi i aktywnymi uczestnikami procesów wdrażania LSR. Lokalna Grupa Działania Partnerstwo 5 Gmin zakład, że wszystkie wskaźniki będą zrealizowane w 100%, i będą one na bieżąco monitorowane. W przypadku zaistnienia istotnych problemów z wdrażaniem LSR i niezadowalających efektów w realizacji planu komunikacji zakłada się bieżące działania korygujące/naprawcze. W tym celu zostanie powołany zespół, który w razie potrzeby będzie zbierał pomysły, uwagi służące usprawniani u komunikacji i aktualizacji LSR. Zespół będzie mógł odrzucić pomysły/wnioski, które są niezgodne z przepisami prawa i strategii. Mieszkaniec zgłaszający uwagi może odwołać się do Zarządu LGD. Na stronie internetowej zostaną zamieszczone ankiety i formularz zmian, które stworzą możliwość wypowiedzenia swojej opinii. Zespół czuwający nad realizacją planu komunikacyjnego będzie czuwał czy plan nie jest zagrożony, czy wymaga modyfikacji i będzie zobowiązany do ujawniania i bieżącego reagowania na czynniki wpływające negatywnie na realizację LSR. Zespół ds. aktualizacji LSR przy pomocy ankiet i formularza zmian będzie też badał potrzebę zmiany i tworzenia kryteriów do oceny wniosków i modyfikacji planu komunikacyjnego. Pozyskane w ten sposób informacje będą wykorzystywane np. do wypracowania nowych kanałów komunikacyjnych, do aktualizacji LSR, dostosowania metod wdrażania LSR, podejmowania konkretnych działań realizowanych przez LGD, przeprowadzania kont roli pewnych zamierzeń i planów LGD. Da to szansę na przywrócenie poparcia społecznego, wdrożenia procedur czy tez zmiany sposobu funkcjonowania poszczególnych organów i biura. Na stronie internetowej zostanie zamieszczony Plan komunikacji i przynajmniej raz na pól roku będą upubliczniane wyniki z jego realizacji. Ponadto LGD, aby utrzymać skuteczną mobilizację w kilkuletnim procesie komunikacji będzie m.in. organizowała liczne wydarzenia aktywizująco - promujące np. rajdy rowerowe, wyprawy piesze, konkursy kulinarne, plastyczne. Jak wynika z dotychczasowych doświadczeń imprezy takie cieszą się dużym powodzeniem i mieszkańcy bardzo chętnie angażują się w takie działania. Podczas takich wydarzeń skutecznie można podejmować działania komunikacyjne przyczyniające się do sprawnej realizacji LSR a mieszkańcy będą mieli realny wpływ na kreowanie najbliższej rzeczywistości. Aktywizacja mieszkańców obszaru LGD, właściwa komunikacja partnerstwa wewnątrz i na zewnątrz jest jednym z istotnych celów działania LGD. Powstawanie nowych i zacieśnienie już istniejących relacji między różnymi podmiotami wpłynie na przenikanie norm i wartości oraz na wzrost zaufania. Ma to szczególne znacznie dla współpracy społeczności lokalnej z LGD zwiększając zaufanie do przedstawicieli LGD, przy założeniu, że współpraca będzie przebiegała prawidłowo. Relacje, jakie się ukształtują między członkami społeczności obszarów wiejskich w ramach funkcjonowania LGD, przyczyni się do budowania więzi między przedstawicielami różnych pokoleń. Stworzy to możliwość zaangażowania się w inicjatywy nowych mieszkańców, którzy będą mieli w ten sposób szansę realnego wpływu na działania podejmowane wobec wspólnoty i miejsca, w którym zamieszkują.

Plan komunikacji

Termin	Cel komunikacji	Działanie komunikacyjne	Adresaci	Środki/narzędzia komunikacji
I połowa 2016 r. **II połowa 2018 r.** **II połowa 2021** r	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o LSR na lata 2016 - 2022 (głównych celach, zasadach przyznawania dofinansowania oraz typach operacji, które będą miały największe szanse wsparcia z budżetu LSR)	Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2016 - 2022	wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru LGD (w tym także przedstawiciele grup defaworyzowanych)	▪ rozsyłanie informacji pocztą elektroniczną ▪ informacje na oficjalnej stronie internetowej LGD, ▪ informacje na oficjalnych stronach internetowych gmin obszaru LGD, ▪ ogłoszenia na portalach społecznościowych (przede wszystkim Facebook), ▪ ogłoszenia w siedzibach instytucji publicznych na tablicach ogłoszeń (urzędy), ▪ organizacja spotkań informacyjno - konsultacyjnych na obszarze LGD, ▪ artykuł w prasie lokalnej ▪ materiały promocyjne (gadżety)
I połowa 2016 r. **II połowa 2018 r.** **II połowa 2021 r.**	Poinformowanie potencjalnych wnioskodawców o głównych zasadach interpretacji poszczególnych kryteriów oceny używanych przez Radę LGD (zwłaszcza kryteriów jakościowych)	Kampania informacyjna nt. zasad oceniania i wyboru operacji przez LGD	wszyscy potencjalni wnioskodawcy, w szczególności przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe i mieszkańcy obszaru	▪ rozsyłanie informacji pocztą elektroniczną ▪ informacje na oficjalnej stronie internetowej LGD ▪ informacje na oficjalnych stronach internetowych ▪ gmin obszaru LGD, ▪ ogłoszenia na portalach społecznościowych (przede wszystkim Facebook), ▪ organizacja spotkań informacyjno - konsultacyjnych w każdej z gmin obszaru LGD – odrębne spotkania dla każdego z celów szczegółowych LSR na lata 2016 - 2022 ▪ materiały promocyjne (gadżety)
I połowa 2016 r. do końca realizacji LSR	Wspieranie beneficjentów LSR w realizacji projektów	Informowanie na temat warunków i sposobów przygotowywania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczania projektów	Beneficjenci	▪ spotkania, szkolenia, ▪ doradztwo indywidualne w biurze LGD, ▪ koordynatorzy gminni
I połowa 2017 r. (i w każdym kolejnym roku)	Aktywizacja potencjalnych uczestników projektów (odbiorców projektów), w tym przedstawicieli grup defaworyzowanych	Informacja na temat możliwości włączenia się do realizowanych projektów oraz potencjalnych korzyści Informacja na temat możliwości samozatrudnienia, bądź objęcia działaniem kwalifikacyjnym w ramach realizowanych projektów	mieszkańcy obszaru, przedstawiciele grup defaworyzowanych, wskazanych w LSR (m.in. długotrwale bezrobotni, bezrobotne osoby młode do 34 roku życia oraz dzieci i młodzież)	Do mieszkańców: ▪ rozsyłanie informacji pocztą elektroniczną ▪ informacje na oficjalnej stronie internetowej LGD ▪ informacje na oficjalnych stronach internetowych gmin obszaru LGD, ▪ ogłoszenia na portalach społecznościowych (przede wszystkim Facebook), ▪ ogłoszenia w siedzibach instytucji publicznych (urzędy), ▪ organizacja spotkań informacyjno - konsultacyjnych w każdej z gmin obszaru LGD i/lub w siedzibie LGD,

				▪ artykuły w prasie lokalnej ▪ materiały promocyjne (gadżety) Grupy defaworyzowane: ▪ bezpośredni kontakt przez pracowników OPS i PUP, ▪ rozsyłanie informacji pocztą elektroniczną ▪ informacje na oficjalnej stronie internetowej LGD, ▪ informacje na oficjalnych stronach internetowych min obszaru LGD, ▪ ogłoszenia na portalach społecznościowych (przede wszystkim Facebook), ▪ materiały promocyjne (gadżety)
I połowa 2018 r. (i w kolejnych latach)	Zapewnianie szerokiej akceptacji społecznej dla działań rozwojowych i kierunków rozwojowych realizowanych przy pomocy LSR.	Prezentacja projektów realizowanych i zrealizowanych	Mieszkańcy obszaru LGD (w tym potencjalni wnioskodawcy i beneficjenci)	▪ publikacja dobrych praktyk projektowych, ▪ promocja skutecznych działań na oficjalnej stronie internetowej LGD oraz na stronach gmin tworzących obszar LGD, ▪ ogłoszenia na portalach społecznościowych (przede wszystkim Facebook), ▪ artykuły w prasie lokalnej, ▪ organizacja spotkań informacyjno - konsultacyjnych w każdej z gmin obszaru LGD i/lub w siedzibie LGD ▪ materiały promocyjne (gadżety)
II połowa 2018 r. **II połowa 2021 r.** **II połowa 2022 r.**	Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie	Badanie opinii i satysfakcji beneficjentów	Beneficjenci	▪ Ankieta online na oficjalnej stronie LGD, ▪ Ankiety po doradztwie, szkoleniu

Tabela 1 Szczegółowy Plan Komunikacji (opracowanie własne LGD Partnerstwo 5 Gmin)